

15086) 5
P
BRAULI
PARRE

lymon asiri

lot.84(5076)-5
P.21

RAUF PARFI

764975

Lymon asiri

16+

FARG'ONA DAVLAT UNIVERSITETI
AXBOROT RESURS MARKAZI
QABUL QILISH YIG'ISH VA
KATALOGLASH BO'LIMI

Toshkent

«Akademnashr»

2023

UO'K: 821.512.133-1
KBK: 84(50)-5
P 21

P 21 Rauf Parfi

Iymon asiri [Matn]: she'rlar / Rauf Parfi. – Toshkent:
«Akademnashr», 2023. – 320 b.

ISBN 978-9943-8518-3-2

UO'K: 821.512.133-1
KBK: 84(50)-5

Rauf Parfi adabiyotimizga yangi uslub, yangi nafas olib kirgan, o'zbek she'riyatini yangi pog'onaga ko'targan ijodkor sifatida e'tirof etiladi. Uning she'rlari qofiyabozlikdan, zo'raqilikdan yiroq, ilohiy ilhom samarasidir. Shoir qalamiga mansub eng sara she'rlar jamlangan ushbu kitob so'z san'ati muxlislariga manzur bo'ladi degan umiddamiz.

To'plab nashrga tayyorlovchilar:

Murod Karim, Furqat Meli, Malik Mansur

ISBN 978-9943-8518-3-2

© Rauf Parfi
«Iymon asiri»
© «Akademnashr», 2023

TARJIMAYI HOLIM

1943-yilning 27-sentyabrida Yangiyo'l tumanining Sho'ralisoy qishlog'ida tug'ilgan ekanman. Otam Parfi Muhammad Amin Norquchoq, onam Sakina Isa qizi asli farg'onalik bo'lib, o'ttizinchi yillarning o'rtarog'ida, avji kalxo'zlashtirish pallasida bu yerga kelib qolgan ekanlar. Otam o'qimishli bo'lishiga qaramay, umrining oxirigacha rasmiy hujjatlarda «savodsizman» deb qayd etib kelgan. Savodliligidan bo'lsa kerakki, u kishini tilmoch sifatida yaxshi bilishardi. Zamonning alg'ov-dalg'ovligini qarang: onamning akalari, amakilari bor-yo'q gunohlari boy bo'lganliklari tufayli qizillar tomonidan otib tashlangan. Otam ham o'ziga yarasha to'q, ancha-muncha yeri, xususiy tegirmoni bo'lgan, shu sabab savodliligini yashirgan, mahalliy bosmachilardan, sho'rolardan jonini saqlash umidida qochgan.

Onam esa yaqin yillargacha pillakorlik qilganlar. Hozir nafaqachi. 1993-yilda, nasib bo'lsa, saksonga kiradilar. Otam 1955-yilda vafot etganlar.

Bir ammam bor edi, Xosiyat bibi edi ismlari. Juda ko'p ertaklarni she'riy yo'lda yodaki aytardilar, bilma-

dim, bu «kasal» qayoqdan tekkan, hatto qo'shiq qilib yuborardilar. Uchinchi sinfdaligimda ammamning er-taklarini og'zidan yozib olish menga zo'r ermak edi. Bolalikda hamma shunaqa bo'ladi.

Hozirgiday esimda, otam umrining oxirigacha bog'-bonlik qildilar. Endi o'sha bog'larning yarmi ham qol-madi, ko'mmunistlar «qo'ldan kelgan» buzib, paxta ekib yuborishdi.

Bolalikning ko'p hodisalari doim ko'z o'ngingda jon-lanaverarkan. Nizom aka degan uzoqroq qarindoshimiz bo'lardi, hech kimi yo'q, biznikida yashardi. Juda ko'p lappak (plastinka)lari bor edi. Lenin, Stalin, Molotov, Kalinning nutqlari, Berkenboy Fayziy, Lutfixonimlar-ning qo'shiqlari yozilgandi. Bir kuni otam o'sha lappak-larni hatto To'ychi hofiznikigacha yig'ib olib, tepadan kelgan shafqatsiz qatag'on tufayli, albatta, qo'rqqanidan hovlimizda o'ra qazib, ko'mib tashlagan. Siyosat degani bir palakat edi-da, hech kim unga aqli yetmas, nima qilsa to'g'ri bo'lishini tushunmasdan garang edi.

Biznikida uzum, vino ko'p bo'lardi, hovlimizda bo'ch-ka-bo'chka vinolar qalashib yotardi. Koreyslar guruch opkelib otamdan vinoga almashtirib ketishardi. Xul-las, shu bois nisbatan tirikchiligimiz boshqalarnikidan tuzuk edi. Ko'pchilik qarindoshlarimiz biznikida jon saqlardilar. Shular ichida tog'amning o'g'li Abdullajon ham bor edi.

Otamning do'stlari ko'p bo'lardi. Hamroqul Tursun-qulov, Abdulla og'a (qrimlik), Qora tog'a (eski jadid-lardan) va ular qatori Abdurahmon Vodiliy degan so'fiy shoir ham tez-tez kelib turishardi. Bu kishilar va boshqa

ko'pchilik farg'onaliklar Yo'ldosh Oxunboboev, Hamroqul Tursunqulovlarga suyanib shu yerda to'planib qolishgandi. Men yolg'iz farzandligim tufayli bo'lsa kerak, shunaqa «dordan qochgan» eski jadidlarning davrasida ko'p bo'lardim, hech qaysisi nari tur deb aytmasdi.

Agar birinchi ustozim deb aytish mumkin bo'lsa, Abdurahmon Vodiliyni shunday atardim. Chunki she'r haqidagi ilk tushunchani menga o'sha odam bergan. Vaznlarni o'rgatgan. Juda bilimli kishi edi. She'rlarini to'plab bir devon ham tuzgan, lekin bosilib chiqmagan. Hozir yuzga yaqin g'azali mening qo'limda.

O'sha mahallari har bir hovlining kiraverishida mehmonxona bo'lardi. Ular mehmonxonamizda to'planishar, osh ustida ulfatchilik qilishar, qo'shiq aytib, bazm qurishardi.

Men she'riyatga Abdurahmon Vodiliy ta'siri ostida 12-13 yoshlarimda qiziqqanman. Keyingi (agar aytish mumkin bo'lsa) ijodim maktabning ta'sirida ketgan. Birinchi she'rim hamon esimda, 1953-yilning 5-mart kuni Stalin o'limidan qayg'uga botib yozilgan. Havo ham aynigan, qandaydir rutubatli kun edi. O'sha she'rning o'zi yodimda yo'g'-u, lekin holat esimda. O'zim ham emranibroq o'qigan bo'lsam kerak, she'rimni eshitib, hamma o'qituvchilar yig'lagan. Mamat aka degan yoshi kattaroq bo'lsa-da, biz bilan o'qiydigan yigit bor edi. Hamma yig'lagan paytda faqat shu odam bizga qarab kulaverardi, kulaverardi, xudo o'zi asrasin, «Kim u Stalin – otangmi?» – derdi masxaralab. Endi bilsam, aqlli-roq ekan-da boyoqish.

Kalxo'zimiz juda mashhur edi. Hamroqul Tursunqulovning sharofati bilan kalxo'zga Komil Yashindan

tortib Javoharla'l Nerugacha kelishgan. Kaganovich, Xrushchev, Pol Robsonlar tashrif buyurishganida biz qizil galstukni bo'yinga bog'lab, pionerchasiga «doim tayyor» bo'lib kutib olganmiz.

Ammo H.Tursunqulov savodsiz bo'lsa-da, dono kishi edi. Juda boy kutubxonasi bo'lardi. Dastlab shu kutubxonadan foydalanganman. Erkin aka Dadaxonov degan kishining kutubxonasidan Amin Umariy, Zafar Diyorning kitoblarini olib o'qiganim hamon esimda. O'ziyam qo'limga nima tushsa, o'qib tashlardim, hatto oddiy rasmiy ish qog'ozlarigacha o'qib chiqardim, u o'zbekchami, o'rischami – farqi yo'q edi. Shunaqa bir tashna, alomat ekanmiz-da.

Keyinchalik Abdullajon bilan o'zimiz alohida kutubxona tashkil qildik. Yettinchi sinfgacha to'liqsiz maktabni kalxo'zda o'qigach, to'qqiz-o'ninchini Sho'ralisoyda bitirganman. U paytda maktab o'n bir yillik edi. O'shanda oilamiz bilan Yangiyo'lning markaziga ko'chib bordik. Yangiyo'lda o'n birinchi sinfnig kechkisida o'qidim. Kunduzi bosmaxonada harf teruvchi bo'lib ishladim. Balog'atga yetmaganim uchun to'rt soatlik ishdan so'ng xo'jayin ruxsat berib yuborar edi. «Yangiyo'l» degan rayon gazetasi redaksiyasi ham shu yerda joylashgandi. Ilk she'rlarim shu gazetada chiqqan. 1960-yilda Toshkent dorilfununi filologiya fakultetining jurnalistika bo'limiga o'qishga kirdim. Bu bo'limning muharrirlik degan tag'in bir bo'limchasi bo'lardi. O'shanda tahsil olganman. O'qishni oxirigacha o'qiganman, diplom olmaganman, xolos. Abdulla Orif, Cho'lpon Ergashlar bilan shu yerda tanishib, do'stlashganmiz.

O'qishni tugatgach, 1966-yildan «Yangiyo'l» gazetida ishlay boshladim. 1965-yili yozib yurgan she'rlarimni jamlab, «Erk» degan to'plam tayyorladim. Abdulla Orif nashriyotda («Yosh gvardiya»da edi, chog'i) muharrir bo'lib ishlardi. Borib, to'plamni unga topshirdim. Abdullajon to'plamni o'qish uchun bir hurmatli yozuvchimga berib yuborgan ekan, shundan so'ng qo'lyozmaning qorasini ham ko'rmadim. Ko'p o'tmay yozuvchimizning «Erk» nomli qissasi chiqdi. Bu gaplarni, o'ylaymanki, hazil ma'nosida qabul qilasiz. Chunki muharrirdan ham, yozuvchidan ham hech qachon gina qilmaganman.

Birinchi she'riy to'plamim 1968-yili G'afur G'ulom nomidagi nashriyotda chop etildi. Ikkinchisi tarjima kitob edi. Nozim Hikmatdan. «Inson manzaralari»ning birinchi kitobi. U 1970-yili Abdulla Orifning ko'magida nashr etildi. Keyinchalik Karlo Kaladze she'rlaridan «Dengiz xayoli» degan majmua to'plab tarjima qildim va u ham kitob holidagi chop etildi. O'ylab qaragam, to'plamlarim kam emas ekan. Mana, qarang: «Aks sado», «Tasvir», «Xotirot», «Ko'zlar», «Qaytish», «Sabr daraxti», «Sukunat». Estoniyada ham bir kitobim chiqqan, eston tilida. Bundan tashqari, Osiyo, Afriqo, Lotin Amriqosi shoirlarining bir qancha asarlarini o'zbekchaga o'g'irganimdan xabaringiz bo'lsa kerak.

«XATO QILDIM» (1978-YIL)

Bitta gap aytishim mumkin: she'r yozish – o'ta shaxsiy ish. Va shuningdek, ba'zan uning yozilish sababini, xususan, kimga bag'ishlanganini sir tutishga to'g'ri keladi...

«HIJRAT» (1973-YIL)

Bu she'r Qrim totorlariga atalgan. «1944-yil» sanasini, «Aydar Osmonga» degan jumla atayin o'chirib yuborilgan, ya'ni hijrat qilingan totor birodarlarimizga ishora ma'nosida keltirganman.

«Pag'a-pag'a oppoq qor yog'ar», «Men yolg'izman», «Tong otmoqda», «Yomg'ir yog'ar», «Bormi, bahorim bormi?», «Cho'li iroq», «Ohang», «Shoir» kabi bir qancha she'rlarimni izohlab o'tirishga hojat yo'q deb o'ylayman. Bular ruhiy holatning shoirona tasviri deb qaralsa bo'ladigan she'rlardir.

«SHOIR QISMATI»

1983-yilda yozilgan. Abdulhamid Sulaymon Cho'lponga bag'ishlangan she'r. «Cho'lpon» deb nom qo'ysam, bu she'r chiqmasdi o'sha paytda. Negaki shoirimiz fuqaro sifatida oqlangan bo'lsayam, shoir sifatida oqlanmagan-da. Ajablanarlisi shundaki, mazkur she'r birinchi marta latish tilida, latish matbuotida bosilgan. O'shanda Latviyaning Bulduri shahriga to'rt kunga ijodiy safar bilan borib, to'rt oy qolib ketgan kunlarim edi. Bir latish gazetida 52 ta she'rim birato'la bosilgan. O'zbek adabiyoti haqida nechta maqola yozgan bo'lsam, hammasini xohlaganimday qilib chiqarib yuborishgan baraka topgurlar. Bu yerda mutlaqo topib bo'lmaydigan va mutlaqo o'qish mumkin bo'lmagan kitoblarni o'shanda latishlardan olib o'qiganman. Hatto Avtorxonovning asarlari ham ularda qo'lma-qo'l o'qilar ekan. Holbuki, bunday asarlarni o'qigannigina emas, kitob berganni ham qo'yishmasdi u paytda.

«TURKISTON YODI» (1981-YIL)

She'r butun Turkistonga atalgan bo'lsayam, mafkura-chilar Turkiston shahri deb o'ylasin degan maqsadda Mirtemir domlaga bag'ishlab matbuotda chiqarganman. Bu Turkiston mavzuyiga birinchi, kirish she'rim edi.

«ASSALOMU ALAYKUM, DORNING OG'OCHI»

Akif Bag'ir degan xokisorgina olim do'stimiz bor. Yuqoridagi radifni u Ergash Jumanbulbuldan olib, bir ajoyib she'r bitgan, men she'rni juda sevardim, ochig'i. Davralarda ham o'shani o'qib berardim. Kunlarning birida Farg'onadagi bir davrada o'sha she'rni o'qiyman desam, yonimda yo'q. Yoddan bilmas edim-da. So'ng o'tirib, o'zim shunga o'xshash she'r yozib qo'ya qoldim. Meniki boshqacharoq edi, albatta. Keyinchalik ham besh-olti nafar shoir shu radifda she'r yozishgan. Shuning uchun ham men uni Akif Bag'irga bag'ishlaganman.

«YOSHLIK ZANGORI FASL...» (1977-YIL)

Bilasizmi, hech bir shoir butun boshli she'rni to'satdan topolmaydi. Qandaydir bir go'zal satr keladi avval. Sehrli satr. Qolgan gaplar shu sehr atrofiga jamlanib, she'r to'qiladi. Men, masalan, shunaqa o'ylayman. Ushbu she'rimda ham dastavval «Suvga cho'kib ketgan bolam yoshligim» misrasi miyamga kelgan. Juda qo'rqib ketganman. Tasavvur qilib ko'ring, axir! Ayniqsa, siz ota bo'lsangiz, farzandlaringiz atrofingizda chug'urlashib turgan bo'lsa. Ochig'i, shu satrni to'qiboq etim junjikib, negadir uni yomon ko'rib qoldim. Lekin shu misra tufayli bir she'r yozishim kerak edi. She'rni yozib

tugatdim. Ichidan qurmag'ur boyagi qatorni o'chirib qo'yay desam, o'chirolmayman deng. Juda bir g'alati, tushuntirib bo'lmaydigan holat.

«YANA QAYTIB KELDIM» (1966-YIL)

Bu she'r nima uchun yozilganini ichidagi detallardan bilib olish mumkin. Sog'inch haqidagi she'r-da, xullas. Misol uchun, sog'inch mavhum tushuncha emas. Kimnidir, nimanidir odam sog'inadi. Men ko'proq onamni sog'inaman. U kishi otamning vafotlaridan keyin yolg'iz yashashga o'rganganlar. Men kuniga yoki kunora borsam ham sog'inib o'tirgan bo'ladilar. Biroq 3-4 kun uyda qolib ketsam, jonlariga tegib ketadiganday tuyulaveraman. Shunda onamning eng qadrdon kishisi otam bo'lganini ich-ichimdan sezaman. Xo'rligim keladi.

«MUHABBAT» (1977-YIL)

Gapning ochig'i, she'rlarim haqida gapirishni yomon ko'raman. Birovlarning men haqidagi bahslariniyam eshitmayman. To'g'ri, birov she'rlarim haqida maqola yozsa, o'qiyman. Lekin negadir g'ashim keladi. «Muhabbat»ning qachon, nima sabab bilan yozilganiniyam eslay olmayman. Yaxshisi, o'zingiz uni o'qib ko'ring. Agar arzisa, she'rning o'zi tushuntiradi.

(«Yoshlik» jurnalining 1993-yil
1-sonida chop etilgan)

YO'Q, SHOIR DEB QARAMA ATAY,

Hukm etmakka shoshilma bir oz.

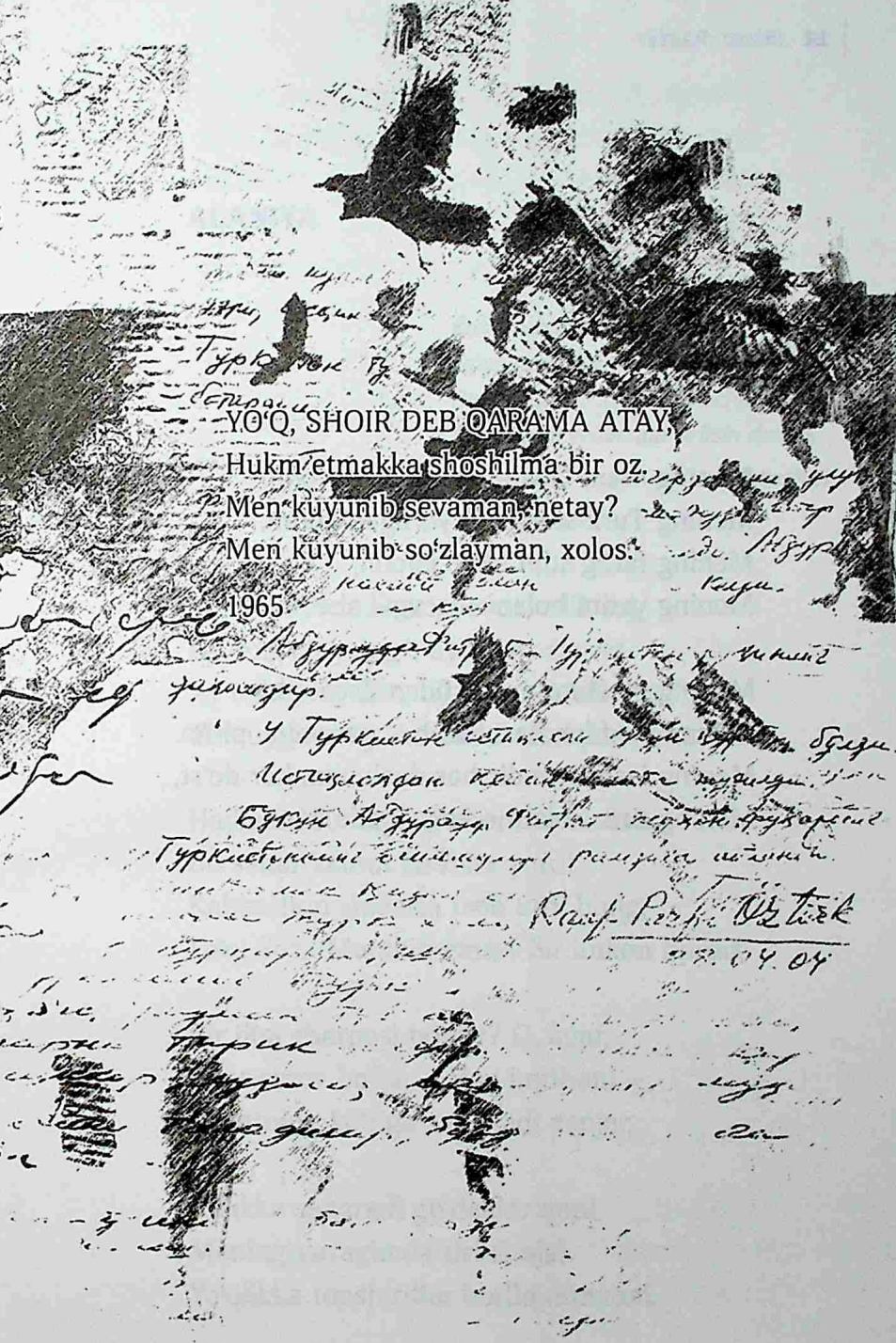
Men kuyunib sevaman, netay?

Men kuyunib so'zlayman, xolos.

1965

Rashid Rashid Rashid

22.04.04

* * *

Mening otam Odam, momom Havodir,
Mening Turkistonim – yorilgan yerim.
Mening farog‘atim ulug‘ jafodir,
Mening yetim bolam – sevgili she‘rim.

Mening ilk shiorim – Isfidan Zardo‘st,
Muhammaddur Rasululloh – panohim, pirim.
Mening lashkarimdir har dushman, har do‘st,
Mening tirik nolam – sevgili she‘rim.

ALANIYA

*Ko'z yoshim yulduzlar kabi sochilsin,
Falakda yorilsin bu fandur-navo.
Bu o'lik jonlarning ko'zi ochilsin,
Mening faryodimdan tirilsin dunyo.*

Ko'sta Hetag'uri

1. Ay Zulm zumrasi, yovuz, o'lik toj,
Ay Yolg'on yalog'i, ay so'qir sarvat.
Ay miskin Iymon, ay Sen, sho'rlik Xoch,
Tur, uyg'on, ay Xurmuzd, chalqindi Charvat.

Hayhot! Mutlaq Aql chorasiz bu tong,
Bu sahar koinot ko'ksini yordi,
Kahkashon simlarin uzib urdi bong,
Yo'q! Yo'q! Mumkin emas! Bir imkon bordir,

Bir ilinj sharpasi bordir? O, agar,
Agar sinov bo'lsa – Haq imtihoni –
Xilqatning ko'ziga sanchildi xanjar,

Falakka sachradi go'daklar qoni,
Mening yuragimda tirildi ajal.
Yo'qlikka topshirdim borliq dunyoni.

2. Sotqin jonin sotar, tanini sotar,
Uyqu ichida Sharq, mudraydir Mag'rib.
Axraman lashkari najasga botar,
Ona-Vataningni bermas qaytarib.

Yana ufq yonar, yana tong otar,
Nahot oy kezhaydir kunni axtarib?
Qo'llarin qo'yningga tiqib o'ynatar,
Qaqir qo'rchoqbozdir, chiqmish mag'ari.

Zulm zurriyotin qo'yar garovga,
So'z bermas, Erk bermas, Havo bermaydir.
Sunar besarlarga sargardon, sovg'a,

Chirkin cho'ntagiga chorlab chirmaydir,
Sudraydir jonliqni kishanga, g'ovga.
Sag'ringda yalang'och qilich sermaydir.

3. Ey jafokash Inson, ojizsan buncha,
Yo'q, sen mavjudotning qismisan axir,
Insonsan, Allohning ismisan axir,
Sen-sen, toki mahshar qa'ri yutguncha.

Zamin o'yinchoqdir zulm dastinda,
Qo'rchoqboz hukminda muslim-u tarso,
Sag'irlar singari sanqirmiz sarson
Mehrsiz, muruvvatsiz og'riq dashtinda.

Zulm och ofatdir, zulm g'ar, g'arib,
Non so'raydir, jon so'raydir, so'rar qon.
Hamon intizordir Tafakkur, Ta'rix,

Tantana qilurmi xo'rlangan Inson?!
Sabr ila sayyora so'ndi sarg'arib.
Yo Rab! Qachon kelur ul ayyom? Qachon?!

4. Yetim Alaniya, yig'lama, Baslan,
Toshlarga yukunma, o'tlarga yukun.
Sen kimga yomonlik sog'inding? Aslo!
Kimlarning bojini to'larsan bukun?

Itlarga qopilding, loyga qotilding,
Kimning changalida qolding chirqirab?
Tariqday sochilding, yitding, otilding,
Zardo'shtiy singradi quyoshga qarab!

Ey voh! Qanoatning qanoti sindi,
Sabrlar sorildi, toriqdi toqat,
Achchiq yig'larimdan qaranful undi,

Qutlug' mozoringga yiqildim faqat,
Mard bo'l, Alaniya, chekinma endi,
Sen borsen – Alloh bor, bordir Haqiqat!

03.09.04

FARG'ONA DAVLAT UNIVERSITETI
AXBOROT RESURS MARKAZI
QABUL QILISH YIG'ISH VA
KATALOGLASH BO'LIMI

576195

SIYOVUSH

*Ey qora yurakli boyqush, senga qolg'an
Vayronani qutlamak uchun keldim.*

Abdurauf Fitratning «Abulfayzxon» dramasidan.

Ey sen, so'qir quvva', ey sen chirkin taxt,
Tug'dirgan tuxmingning oqini ichding.
Maqtulning, oltunning faryodi bir baxt,
Quturgan nafsingning zanjirin yechding.

Ma'badlar toblamish o'ziga bashar,
Onlarin ichinda eng shumi shayton,
O'liklar ustinda mashvarat, hashar,
Tog'kelbat o'g'lonlar mayiti maydon,

Irfonning qo'llarin, qanotin kesding,
Yovuz saodat sen, yonglishqon ko'lka.
Ostingda yotqonni bag'ringda ezding,

Tepangga minganni irg'itding ko'kka.
Borliqni talatding, vabo taratding,
Yaratganni pisqib o'zing yaratding.

Tiriklik sinchini, avom tinchini
 Sindirding – ko'ksimning siniqlarini.
 Erlarning sirtini, ayol ichini
 Bulg'otding – suvlarning tiniqlarini.

Qalamdan o'ch olding, So'zini o'yding,
 Sening qo'lingdami oyning ajali?!
 Otaning tiyg'i-la o'g'ilni so'yding,
 Sanchildi otaga o'g'il xanjari.

Erto'ngadan tortib to Rahim to'nka
 Harom xoin, varam sotqin tug'ilmish.
 Insonning xayoli, hiddati to'ngan.

Osmon nafas olmas, inson bo'g'ilmish,
 O'zing tobindirib, o'zing so'yasan.
 Haqiqat etiga qachon to'yasan?!

Nechun yurakda tosh, ko'zlarda huzun,
 Nechun?! Xo'rlangan insonlar faryodi?
 Nechun? Nechun, yolg'onning umri uzun?
 Nechun? Tirilmasmi o'tkanlar yodi?

Nechun iymonini sotib yashaydir?
 Nechun qulligidan bexabar har qul?
 Nechun zulm yashar, zulm oshaydir?!
 Haqsiz olomonning tirikligi shul.

Insonni tahqirlash yo'llari ko'pdir,
Boshinda palaxmon, jigarida o'q.
Yutgani og'udir, topgani cho'pdir.

Nahot iymon o'chgan, toptalgan huquq,
Nahot bu millatning qahramoni yo'q,
Nahot bu millatning shoiri yo'qdir?!

Oftob nurin yutar zulmat ahkomi,
Shoqoldek uvlaysan, itdek hurasan,
Ey boyqush qafasi, ajdaho komi,
Dunyoni dunyoga tokay urasan?

Insonlik fitrati uyg'onguncha tur,
Ich haqning qonini yuho jomida.
Chorasiz Haqiqat, ul ilohiy nur,
Abad qolib ketmas vahshat domida.

Qachon uyg'onadir xaloskor daho?
Bir jahon quyoshga chulg'anib kelur!..
Jahon ganjig'a shoh erur ajdaho

Ki, o'tlar sochar qahr hangomida,
Uning komi birla tirilmak erur
Maosh aylamak ajdaho komida.

(So'nggi to'rt satr Alisher Navoiy qit'alaridan)

3.09.01.

* * *

Ufq – yaralangan alvon. To'lg'amar.
Turnalar karvoni suzar parishon.
Vidolashuv payti g'amga chulg'amar
Yiroq-yiroqlarda tizilgan karvon.

Yiroq-yiroqlarda cho'zilgan armon,
Qora kechalarning tongi otmagan.
Yovuzlik ma'budi, ey hukmfarmo,
Sen mangu toshmisan yerga botmagan?!

Yirtqich Axramanning qonli xanjari
Yarali ufqni kesadir tag'in.
Qattiq urinaman ufqdan nari.

Alvon uzra muzlab turar nigohim,
Oyog'im yurmaydi yurganim sari,
Ona-yerga botib qolgan oyog'im.

1965 (2003)

* * *

Ko'zimning g'orida parchinlangan Ko'k,
Bulutlar, to'liqlar, hiddat sochilgan.
Sening chiroyingda gard yo'q, g'ubor yo'q –
Aldangan gullarning bag'ri ochilgan.

Sen-da sochilgansan, ochilib, gulim,
Sen, balki, men uchun yasharsan endi.
Sen yolg'izsan bu dunyoda, sevgilim,
Cheksiz chidamimning sinchlari sindi.

Munkaygan cho'qqidan so'rayman Seni,
Qarigan bahordan Seni so'rayman.
Topgil, deyman, Mening Buyuk Sevgimni,

Yer tishlab so'rayman, so'ng bor ko'ray man.
Chaqinlar cho'lakka chaqar jismingni,
Ko'kning sinig'iga Seni o'rayman.

11.11.02

* * *

*Xayol. Xayol. Yolg'iz xayol go'zaldir,
Haqiqatning ko'zlaridan qo'rqamen.*

Abdulhamid Cho'lpon

Avval xayol eding, bir xayol, xolos,
Avval xayol eding. Yo'limsan endi,
Poyonsiz yo'limsan, qo'rqinch, beqiyos.
G'arib dunyolarning g'ovuri tindi.

Ay buyuk Xayolim, suyanchim yolg'iz,
Toki o'lgunimcha asra bag'ringda.
Inonch, yelkan yo'qdir xayolsiz – sansiz,
Sen tubsiz dengizsan, cho'ktir qa'ringda.

Irg'itma bo'shliqqa, mening birla qol,
Intizor joningman, toldi ko'zlarim.
Sen meni tark etding nechun, ey Xayol?!

Kayhondek ochilib qoldi ko'zlarim.
Ortiq tanizorim to'ldirdi shamol.
Endi men. Tuproqqa to'ldi ko'zlarim.

1962 (2003)

U DUNYOGA, ONAMGA MAKTUB

Sog'indim, afu et, sensan alamim,
Xat yozmadim, ammo sig'indim, ona.
Go'yo qog'oz uzra singan qalamim,
Qadimiy xontaxta menga begona.

Ko'zgodan boqadir mungli bir siymo,
Xotiramni sanchib chatnar izlaring.
Nigohing yuzimni silaydir, lymon –
Ul sening ko'zlaring, sening So'zlaring.

Ko'zlaring tubinda ko'hna musibat...
Mening sevinchlarim, mening ohlarim,
Go'yo unutilgan, mening ohlarim,

Balkim, ul dardlarim, ul gunohlarim.
Jismim junjiktirar, shovullar faqat
Qorlarga o'rangan madfun bog'larim.

Ko'zguning ko'zinda shamol uxlaydir,
Onajon, qaydasan, jannatmi joying?
Issiq qarashingdan bag'rim yig'laydir,
Quygil piyolangdan sovigan choying.

Men – kim? Neni bildim-bilmadim, ne tong,
Hali yiroqdadir bilgisiz yo'lim.

Dunyaviy alamni yutmagan bu ong,
Bashariy qalamni tutmagan qo'lim.

Qayga bordim, qaylardan qaytdim,
Sen ta'na qilmading, minnat qilmading.
Kimlarni tingladim, kimga ne aytdim?

Sen avom shovurin ko'zga ilmading,
Senga yetib bordi parishon baytim,
Sen mening she'rimdan, rahmat, kulmading.

Sening qiyofangda xilqatni tuydim,
Yashamak san'atin soldim qo'ynimga.
Olomonni emas, Allohni suydim,
Hikmatingdan tumor osdim bo'ynimga.

Mana, endi necha zamonlar kechdi,
Kimsa bilmas she'rim, chalinmas ko'zga.
Sen tomon ruhimning shiviri uchdi,
Bukun bari o'zga, barchasi o'zga.

Sog'inchdan, og'riqdan o'rtandi dilim,
Chog'landi yuragim, bog'landi tilim.
Yurdim. Odim oldim. Qadam tashladim.

Dunyaviy alamni ilg'adim biroq,
O'zimning umrimni men oz yashadim,
O'zgalar hayotin yashadim ko'proq.

* * *

*Uyg'ondim. Derazam zulmati o'chdi,
Uyg'ondim – Mo'jiza. Mo'jizadir shul.*

Robindranath Thakur

Shoir, men uyg'ondim. Dovdirab turdim,
Ko'zimda tushimning qo'rqinch suvrati.
O'chirdim suvratni, falakka burdim,
Qani Uning So'zi? Qani qudrati?

Qani mening tilim tinglasa birov.
Baxtdan to'yib ketgan soqov olomon.
Oltindan kishani, kumushdan burov,
Bo'g'zida olqish-olqish, omon-omon.

Nihoyat uyg'ondim. Uyquda olam.
Ko'rpasini yirtib ingradi xotin.
Mendan bir to'g'ram non tiladi bolam.

Qandayin tugandi bu mahshar, bu tun?
Men uyg'ondim. Salom, as-salom.
Qaytib keldim, ey va'dasi yolg'on kun.

13.05.01

ADASHGAN RUH

Quyoshning yog'dusi qoradir,
Yulduzlar muzlardir to'kilgan.
Bu daryo uzangan yaradir,
Daraxtlar egilgan, bukilgan.

Yulduzlar muzlardir to'kilgan,
Toshlardek qotmishdir tumonlar.
Yerlarga tikanlar ekilgan,
Ekilgan yolg'onlar, gumonlar.

Bu daryo uzangan yaradir,
Hasratdir tinmagan hech qachon.
Jimirlab qaylarga boradir,
Boradir bezabon, bemakon.

Daraxtlar egilgan, bukilgan,
Yer tishlab yotibdir yaproqlar.
Toshlarga mixlangan, chekilgan
Lochinlar, kaptarlar, chorloqlar.

Quyoshning yog'dusi qoradir,
Quyoshning sochini o'rgayman.
Nahotki eng so'nggi choradir,
Adashgan Ruhni men ko'rgayman.

Toshlardek qotmishdir tumonlar,
Bulutlar falakning ohlari.
Kechmakda eronlar, turonlar,
Tubanda qorong'u chohlari.

Bulutlar falakning ohlari,
 Ingrog'i, singrog'i uchadir.
 Tubanda musibat tog'lari.
 Qora qon ichindan kechadir.

Kechmakda eronlar, turonlar,
 Sudralib, paypaslab, itarib.
 Kechmakda bo'ronlar, suronlar,
 Eng go'zal, eng bag'al, eng g'arib.

Tubanda qorong'u chohlari,
 Qa'riga chaqirar, yaltirar.
 Itlari, otlari, zog'lari
 Xarsangga aylana, qaltirar.

Toshlardek qotmishdir tumonlar,
 Bilgisiz ochunning asari.
 Tubanda gunohlar, iymonlar,
 Adashgan Ruh kezar sarsari.

Yerlarga tikanlar ekilgan,
 Toslarga, xarsangga sanchilar.
 Turkiston tug'lari tikilgan,
 Betlashgan jonibor yanchilar.

Toslarga, xarsangga sanchilar –
 Cheki yo'q yo'qlikning nolasi.
 Diydalar tomchilar, qamchilar,
 Sabrning – Odamning bolasi.

Turkiston tug'lari tikilgan,
 Vatansiz kaslarning yo'li berk.
 Zorlangan, zo'rlangan, to'kilgan,
 Erkidan ayrilgan Qutlug' Erk.

Betlashgan jonibor yanchilar,
 Tuyoqlar ostida bo'zlaydir.
 Jangchilar, pulchilar, tankchilar,
 Yog'iyalar yolg'onni so'zlaydir.

Yerlarga tikanlar ekilgan
 Dov uchun, ov uchun, g'ov uchun.
 Turkiston tug'lari tikilgan
 Yov uchun, yov uchun, yov uchun.

Ekilgan yolg'onlar, gumonlar,
 Tarixning temirdan devori.
 Aqqadlar, sumarlar, yunonlar,
 Bilingiz, bu Turon diyori.

Tarixning Temirdan devori.
 Yilt etgan bir ziyo ko'rinmas.
 Moziyning ko'milgan mozori.
 Atrofda tirik jon urunmas.

Aqqadlar, sumarlar, yunonlar,
 Turkiylar nahotki kechmishdir.
 Ketmishdir, yitmishdir jahonlar,
 Yo'qlikning zahrini ichmishdir.

Bilingiz, bu Turon diyori,
Qonlari ko'klarga sochilgan.
Yo'q erki, yo'q do'sti, Haq yori,
Boblari kenglikka ochilgan.

Ekilgan yolg'onlar, gumonlar,
Bergaydir, chorasiz, mevasin.
Bu tunlar, bu kunlar, bu tonglar
Men va Sen, Men va Sen, Men va Sen.

Hasratdir tinmagan hech qachon,
Manglayga yozilmish bu oyat.
Muhaqqah yozmishdan kim qochg'on,
Kim ko'rgan? Kim bilgan nihoyat?

Manglayga yozilmish bu oyat,
Hukmdir, muhrdir, o'chmasdir.
Zulmatda yo'q erur hidoyat,
Zimiston ranglari ko'chmasdir.

Muhaqqah yozmishdan kim qochg'on?
Qorayib yaltirar lojuvard.
Shoirida bormidir rioyat,
Ko'zida, so'zida achchiq dard.

Hasratdir tinmagan hech qachon,
Yilt etkan ziyodan yo'q asar.
Ul mavjud, nomavjud, jon-bejon,
Adashgan Ruh kezar sarbasar.

QORA DEVOR

1. Qandayin sirdir bu, bu qanday tushdir,
 Bu qanday uyqudir, uygʻongan uyqu.
 Koʻzlarimdan qora quzgʻunlar uchdi,
 Mudhish qora devor ortida, yohu!

Qora devor qaʼri, sotqinlar yurti,
 Tilsiz, vatansizlar vatani qoldi.
 Sanqigan jasad-la telbarib yurdim,
 Aqlimga roʻyolar kalolat soldi.

Zaharga aylandim, ogʻochdek sindim,
 Qayta oʻldim, ruhim qaytmadi tanga.
 Hazrat Sultonimga singrab sigʻindim.

Allohim, madad ber. Bir Soʻz ber menga,
 Jonimning parvozin bergil, sogʻindim,
 Ishq ber! Qaytar meni yorugʻ Vatanga.

2. Koʻrdim yuzingizni, chatnadi olam,
 Buzgʻunzor qoʻynida ungan sof gulim.
 Majruhlar yurtida xoʻrlangan onam,
 Zoʻrlangan qonsinglim, mangu sevgilim.

Tuproqqa yiqildim, koʻkka osildim,
 Ming yil izladimmi? Topdimmi? Qachon?
 Soʻrib toʻydilarmi sizni, qonsinglim?
 Ezib bezdilarmi sizdan, onajon?

Yerga cho'kkan osmonlarni kuzatdim,
Chopilgan oyog'im bilan chopdim men,
Kesilgan qo'limni sizga uzatdim.

Bu dunyo gullarga to'ldi. Qotdim men,
So'qir ko'zlarimni nur-la bezatdim,
Mehribonim, qonim, Sizni topdim men.

3. Mehribonim, izingizdan boramen,
Shivirlaydir she'rim. Bu qaysi oyat?
Bu dunyoda qirq Majnunning biri men,
O'limga chap berib keldim nihoyat.

Yuragim zindoni. Bir yalang'och dor,
Sollanib turadir faqat men uchun.
Bunda bir muhabbat zahri qotil bor,
Bu zindonda bir Laylo bor, bir Majnun.

Mehribonim, xunim, men Sizni topdim,
Qonim berdim bu sirli xayollarga.
So'ydim yuragimni, ko'ksimni chopdim,

Ay, sovurdim ul sovuq shamollarga,
Hukm qildim o'zimni. Tong chog'i otdim.
Nuqta qo'ydim javobsiz savollarga.

4. Nadir bu? Tilim lol, vujud valangar,
Ko'rgali ko'zim yo'q, ko'zim o'yilg'on.

Bir sharpa ilg'amas, quloqlarim kar,
Bildim. Sizdan boshqa barchasi yolg'on.

Ey voh, qora devor sirti oqlangan,
Bo'ynimga chirmashgan iblisni quvdim.
Kavsar chashmasida ming yil poklangan
Tosh bilan qadimiy tanimni yuvdim.

Bir qudrat sha'masi tentir izimda,
Xilqatni anglagan zotdek xomushman.
Yetti vodiy aylanadir izmimda.

Bori yolg'on, men sarobman, men tushman,
Yo'q, men qushman, chala so'yilgan qushman,
Aytilmagan Bir So'zim bor bo'g'zimda.

5. Aldangan, charxlangan qalb bilan o'tdim,
Yoru do'stlar boshim uzra yig'ildi.
Hukm kutgan kabi men Sizni kutdim,
Unutdim o'zimni, o'zim tug'ildim.

Ko'zimning jarida ul Qora Devor,
U taraf qorong'u, har narsa yo'qdir.
U taraf zahardir, xanjardir, o'qdir,
Kecha yo'q. Bukun yo'q. Erta yo'q. Siz bor.

Tiriklikdan kechdim, o'limdan kechdim,
Osmon deganlari mening fig'onim,
Dunyo zaharini bir o'zim ichdim.

Yondi tun charog'im, kuldi jahonim,
Men qanot bog'ladim, ko'klarga uchdim.
Assalom, sevgili Insonim, qonim.

6. Tanamdan chiqdim-da, men yerga endim,
Menga bari ayon, tiriklar ko'rmas.
Ey siz, ko'r olomon, men ruhman dedim,
Ular ko'rmas meni, holimni so'rmas.

Bani odam ovchi, odamni ovlar,
Tishlab to'ymas, g'ajib to'ymas, bedavo.
Nochor mayitlarning cho'ntagin kovlar,
Pinjida xiyonat, qabohat, g'avg'o!

So'zimga to'ldi sog'inch, so'zim-da yolg'iz,
Ko'zimga to'ldi yolg'iz Alloh jamoli.
Belgi berdi falak. Noma'lum bir iz.

Jismimni sindirdi ajal shamoli.
Tobutimni quchib yig'ladingiz Siz
Nechun, Dunyoning Eng Go'zal Ayoli?!

1997 (2003)

THAKURNING OXIRGI SHE'RI

(07.05.1941)

Ayroliq kunidir tug'ilgan kunim.

Robindranath Thakur

Sohir Sarasvati! Nadir bu aqlim,
Nadir tan-u, nadir dil-u nadir jon?
Bu qanday kahkashon? Bu qaysi iqlim?
Aldandimmi tug'ilib? Rostmi yolg'on?

Ey mening parishon, ey sho'rlik xalqim,
O'zing qachon tug'ilasan, sen qachon?!

Qorayib tirkashar o'z muztar ko'lkam,
Izillar so'zimning ma'yus jarangi.
Vizillar muzlarga burkangan ko'klam,
Ochiq poyonlarning bayonsiz rangi.

Sovuq qorong'uning oppoq sadosi,
Bo'g'zimda bo'g'ilar musiqam, unim.
Ajr saharidir, hajr sahrosi,
Al-vido kunimdir tug'ilgan kunim.

Ay sen ona-xalqim! Loylarga botdim,
Tilla halovatning g'ilofidan chiq!
So'yilgan sag'rimga zahrolud qotdim,
Kamolot so'qmog'i naqadar achchiq.

Tiriklar! Yondirmang eski ma'voni,
 Suvlarga botirmang. Sizsiz-da bitar.
 Havoni qizg'onmang, ozod havoni,

Tuproqni bulg'otmang. O, Shiva, yetar!
 Yerga qo'ying meni. Onamdir tuproq,
 Tobinib o'payin onamning izin,
 Onamning yuzini, oy yuzida dog'.

Yashin bering menga, chatnayin o'zim,
 Menga dengiz bering, daryolar urfoq,
 Nafas bering menga, beringiz So'zim.

Izg'irdim sargardon men sizni izlab,
 Tovonimni teshdi Srabon, yomg'ir.
 O'zimni la'natlab, sizimni sizlab,
 O'lmay turib o'ldim siz uchun axir.

Yonib aytdim, cheksizlikning cheki bor,
 Cheksizlikning cheklariga yetarmen.
 Mendan rozi bo'ling, tiriklar, do'st-yor,
 Bir chimdim mehringiz olib ketarmen.

Mening sog'inganim qaylarga ketdi?
 Tamom! Bor-yo'g'imni sovurib bo'ldim,
 O'limim sog'ingan dodiga yetdi.

Agar men Koinot bo'lsam. Men to'ldim.
 Xayr! Xayr endi! Biz netdik. Ul netdi?
 Men bukun tug'ildim. Men bukun o'ldim.

O'zimni topkanda sizni qidirdim,
Unutdim o'zimni, quchdim yerimni.
Men sizga bir dunyo dunyo qoldirdim,
Men sizga qoldirdim qonli she'rimni.

Safarim oldidan yana o'yladim,
Nachora? Qarzlrim ko'p edi, esiz.
Yamaning ruhiga sokin so'yladim,
U yoqlarda qanday yashayman sizziz?

O'g'ri tashlab ketgan bir tugun molim,
Men ortib ko'chmasman. Sizga bu tugun.
Sizziz u yoqlarda ne kechar holim?

Sizziz bor narsa yo'q. Tomirda tugun.
Yuzingizda ko'rdim Alloh jamolin.
Oxirgi safarim. Men tug'ilgan kun.

27.09.2003

Hind asotirida: Sarasvati – fan va san'at ilohasi, Shiva
– bunyod va barbod ma'budi, Srabon – tinimsiz yomg'ir
yog'adigan oy, Yama – u dunyo, o'lim ma'budi.

TAVBA

Ishqda aql-u tan-u dil-u jon bo'lmas.

Bahouddin Naqshband

Dodimni eshitgil, qodir Allohim,
Ishq sensan, oshiq ham sen, men qulingman.
Loyiqman qahringga, do'zaxim bog'im,
Omonat devorman, o'tman, kulingman.

Rub'i maskun ichra sayyod, o'zim sayd,
Ortiq madorim yo'q, voqifsan axir.
Manglayda yozilgan farmoningni ayt,
Da'vat qil, gunohkor bandangni chaqir.

Iymon ber ruhimga, jismimga jon ber,
Loyimni qorishtir, poklab ber menga.
Ojiz tomirimga pokiza qon ber,

Ravshan qil, qoramni oqlab ber menga.
Oxirat ilmidan qil meni ogoh,
Murodim sha'mini so'ndirma Alloh.

Moziyga urilib sinar ovozim,
Umr o'tib borar benaf, benavo –
Nahotki bu – qo'lim? Bu – mening sozim?
Allohdan so'rayman – Nechun bu jafo?!

Jami judoliklar jonimga yetdi,
Ol, deyman, Allohim, omonatingni.

«Tavba qil, – dedi Ul, bir Kitob tutdi. –
Muroding mustajo, mingil otingni.

Ummonlar yo'lingda, jangal yo'lingda,
Noma'lum har joyda qurilgan doring.
Olamning kaliti sening qo'lingda,

Jafo habibingdir, xiyonat – yoring».
Allohim, lahza – men, sen esa mangu,
Taskin berganingmi, shafqatingmi bu?!

Semurg' qushim, podsho qushim, xush kelding,
Yetti gumbaz, yetti vodi y sarvari.
Vasling ne'matidan bahravari qilding,
Intizor joningman, yo'lsiz, sarsari.

Nola aylab Semurg' dedi: – Ey bedor,
Chorlar seni bir-u borim. Bor. Ishon!
Sen fano vodiysi, Haq qoshiga bor,
Yer-u osmon cho'kmakdadir benishon,

Vahshiy dunyo, qonxo'r dunyo quturdi,
Inson faryodiga to'ldi koinot.
Nabiylar, dohiylar, shoirlar turdi,

Chora, chora deya so'rdilar najot...
Allohim, bilursan qay sori ketdim,
Allohim... men o'ldim... Men Senga yetdim...

22.11.1994

BARNO BONU

Bir zamon falakning ko'zlari so'ndi,
Asta qora kiydi mudragan jahon.
Ruhinning asrlik muzlari sindi,
Nimadir bo'g'zimni kesdi beomon.

Otildim, noma'lum, qorong'u nigoh,
Birov qulog'imga sovuq shivirlar,
Aziz bir tovushni esladim nogoh,
Rangin ovozdir bu, go'zal g'imirlar.

Naqadar go'zaldir bu chirkin tovush,
Ohang vujudimni chirmadi butkul,
Bo'g'ildim, ingradim, titradim behush,

Ojiz badanimga suykandi bir gul.
Nadir bu?! Qo'limda qora loladir,
Ul ko'zdan g'oyibdir, tirik noladir.

Bosh egdi qoyalar, tog'lar cho'kdilar,
Axir qismat parchin, xilqat beshumor.
Romillar, daholar borin to'kdilar –
Nahot mangulik yo'q, fano – manzil bor.

Og'ir-og'ir odimlaydir bu karvon,
Buyuklar omonat, pastlar omonat.

Afsuslar omondir, xiyonat omon,
Raddi balo bo'lgur kaslar omonat.
Nechun boshim uzra qora shamollar,
Osmonda ignadek nur yo'qdir, nechun?
Balki, sudrar meni mudhish xayollar,

Ochgil ko'zlaringni, ey so'ngsiz ochun,
Naqadar g'aribsan, bormi bir so'zing?!
Uchib kel, malagim, madad ber o'zing.

Ey dil, orom nadir? Kechding dunyodan,
Ko'zing qonli, bag'ring somon – yanchilding.
Sen qo'rqmading haqiqatdan, bu yovdan,
Xiyonatning botqog'iga sanchilding.

Tangritog'dan vahiy keldi, qayrildim,
Oltinlarga – temirlarga bosdilar.
Men bilmadim, sen bilmading, ayrildim,
Oyog'imdan haq doriga osdilar.

Izg'irin Turondan, to'fonlar Chindan,
Yomg'irli yolg'izlik, g'ubor ichindan
Munojotlar qildim, qaqshab sig'indim.

Shaftolirang olam nayza uchinda...
Dunyolari yolg'on, men o'ldim chindan...
Barno Bonu, sizni achchiq sog'indim.

MUNAJJIM

Sen mening erkimsan, mening qafasim.

Asqad Muxtor

Ma'suma binafsha yaproqlarida
O'zing yuz ko'rsatding. Ma'sum boqursan.
Telba yuragimning so'qmoqlarida
Azobimning chaqmoqlarin chaqursan.

Bahorning o'tkinchi, gizli sirlari
Aniq nishon olur, o'char nafasim.
Rostin ayt, yolg'on de bu gaplar bari,
Mening erkim sensan, mening qafasim.

O'g'ri urib kuygan kulbam sochilgan,
Taqdirning o'yini cheksiz naqadar.
Ammo yo'llarimda bir bog' ochilgan

Baxtdan, baxtsizlikdan bermoqda xabar.
Ajalning o'rog'i mangu osilgan,
Ranj-u malomatdan asrar bu maqbar.

Munajjim ko'klarga termular hayron,
O'lmas Haqiqatning kalomin aytar.
Taskin izlar yig'lab, vujudi vayron,
Alamzor bog'iga ezilib qaytar.

Behuda dunyoning kibr-u havosi.
Achinmakka arzimaydir shaytanat.

Razil olimlarga, sotqin, hayosiz
Maddoh shoirlarga to'lgan saltanat.

O'rtada taloshdir kechmish va bu kun
Tuproq sochar, ingrar, qo'ltig'ida tig'.
Axir haqiqat bor, valvala nechun?!

Buncha osmon yiroq, buncha yer qattiq?!
Aql-u hushdan ayro, vola munajjim,
Rad bo'lmish olamdan ko'zin yumdi jim.

Muhabbat ne o'zi? Nadir sadoqat?
O'zingdan ming bora so'rarsan o'zing.
Titrab toqatingga tilarsan toqat,
Aytursan xilqatga ilohiy So'zing.

Bu dunyo barchadan qolur, begumon,
Armon sahrosi bu, alam cho'li bu.
Ruhingni so'ndirma, Allohga inon,
Madad ber o'zingga, iymon yo'li bu.

O'lim kabi haqdir bu – muhabbat, bas,
Tanho seni deya dunyolar kezdim.
Ayirma Borliqdan meni bir nafas,

Buzdim tanizorim, ko'zimni ezdim.
Aks sado berdi falakda ohim,
Raqibimga omonlik ber, Allohim.

SENSIZ

Sovuq. Atrof temir. Qo'limni ochdim,
 Yelkamda chatnadi qaynoq qo'rg'oshin...
 Vayrona qa'ridan ko'klarga qochdim –
 Arzonga oldilar Majnunning boshin.

Rahmsiz olomon, sizga ne kerak?
 Angladim, jismimni, ruhimni bog'lar.
 Vahiy keldi menga, chirpandi yurak,
 Aks sado berdi muqaddas tog'lar.

Farog'at zirvasi. Olam – bilgisiz,
 Oxiri sen kelding. Xayolga tolding.
 Vodiy og'ushida so'zsiz, belgisiz,

Asta odimlar-la ko'zdan yo'qolding.
 Faqat qayga ketding, qaylarda qolding,
 Oh, qanday yashayman sensiz – sevgisiz?

Sohilda bir o'zim. Dengiz qorong'u.
 Yelkansiz kemanding ichinda shubham.
 Vahima shiviri, bo'g'zimda og'u,
 Aqlim bir falokat sezadir mubham.

Rangi o'chgan osmon xunuk g'uldirar,
 Achchiq chirqiraydir noma'lum bir qush

Va yonimda qonli buloq chuldirar,
Atirgullar, sening gullaring behush.

Feruza, zumurrad gullaring payhon.
Oh, tushding kemadan. Karnay chaldilar
Va ko'zga ko'rinmas qo'llar shu zamon

Ag'dardilar meni, kishan soldilar.
Faryodim ichimda, otma gulingni...
Otma, yolg'izlikdan baxtli qulingni.

So'ldirma gulingni, ilohim, yonsin,
Yer-u osmon ko'rsin ko'z yummay bedor.
Vaqt – ulug' hakam. Ruhing uyg'onsin.
Asriy umidim – Sen. Sen borsan. Sen – bor.

Roviyalar ne uchun? Haq va Haqiqat!
Asirlik zanjirin parchalab tashla.
Vujudingni yoqsin alamli fikrat,
Ayon haqiqatga, haq yo'lga boshla.

Fursat o'tmaktadir. Vaqt bu – beomon,
Omonat dunyoda omonat odam –
Vijdon shevasi bor, mehrobi iymon –

Asl insonlarin chorlaydi bu dam.
Falakka sanchilib qolgan ko'zim bor,
Olovlar, chamanlar ichra o'zim bor.

* * *

Tirik o'likzorga sen uchun keldi.

Robindranath Thakur

Shoir, Ilhomning bir qo'lida xanjar,
Bir qo'lida porlar zumurrat, marjon.
Qoqar vujudingning eshigin, ochar,
U sendan muruvvat kutmas hech qachon.

Ko'zlaringning darchasini ochadir,
Taningni to'ldirar anglanmas g'uluv.
Seni falaklarga tortib uchadir,
Borliqni sen birla yutmak istar u.

O'limning qorong'u qa'ridan kelar,
Yuragingga kirar suvaydo kabi.
Sening jur'atingni Allohdan tilar,
Sening jasorating – uning matlabi.

Yarim dunyo unga kerakmas faqat,
Butun koinotni zabt etmagi shart.

9.05.03

AVTOBUS DERAZASIDAN QARAB KETSANG

Uzoq-uzoqlarga,
Masofalar suvratini olib ko'zlarga,
Xususan, oy bulutlar orasiga berkinib tursa,

Xususan, yulduzlar so'nganda,
Xususan, zim-ziyo tun chog'i.
Ayniqsa, shaharning shovqini seni zeriktirsa,
Ayniqsa, sevgiling sevmasa seni,

Ayniqsa, g'iybatlar to'qisa
Do'stlaring,
Yiroqlarga qochar qismatlar,
Avtobus derazasidan qarab ketsang...

1965

EDUARD VEYDENBAUM

Aslo omonlik yo'q, insonga baxt yo'q.

E.Veydenbaum

Dengizga cho'kmakda osmonning qalbi,
Ko'roydin. Yellarda achchiq sukunat.
Chag'alay dengizning armoni kabi
Chirqillab uchadir go'yo so'nggi xat.

Keksa zarang seskanib rostlar nafas,
Za'faron yaproqlar uzra bulduruq.
Ko'roydin. Tevarak qorong'u qafas...
Dengiz moviy, osmon cheksiz emas. Yo'q.

Har yon so'nggi xatdir, bari so'nggi xat,
Ko'roydin. Bu dengiz. Bu yaproq. Bu qush...
Izg'ir o'zan, so'nggi so'zlarin faqat,

Sanchar chivg'in ichinda quvg'in tovush –
Uyg'on, yuraklarda so'ngan muhabbat,
Uyg'on, ey ozod ruh, muzlab qolgan o'ch.

1982

* * *

Chag'alayim, mehmon, chag'alay,
Bu yurtga qaydan kelding,
Nechun kelding – iymon chag'alay?

Sen o'ylagan omad yo'q,
Sen so'ylagan qomat yo'q,
Sen bo'ylagan bir mard yo'q.

Chag'alayim, seni suyganlar yolg'on,
Seni deb kuyganlar yolg'on,
Senga to'yganlar yolg'on, Chag'alay.

Toshingni tayirdilar,
Qoshingni qayirdilar,
Seni mendan ayirdilar.

Unutilgan chag'alayim,
Unutilgan qonli dunyo bu,
Dunyo najot izlaydir.

Chag'alayim, u dunyoda
Sen yolg'iz, men ham yolg'iz.
Yolg'iz Allohim, yolg'iz.

* * *

Zangori og'ochman. O'zim osaman,
Qayta tirilaman to'lib sehrga.
Mehrgonning qanotini yozaman,
Dunyolarni to'ldiraman mehrga.

Men – qishman, boshimda azaliy oqtosh,
Qonli bulutlar burkanib qotgan.
Men – bahorman – muzlagan otash –
Zulmatning jizg'anak tonglari otgan.

Abadiy koinot birlan qolaman,
O'lsam chirqiraydir ovozim tanda.
Eng yangroq yulduzni uzib olaman.

Ezilgan, xo'rlangan bargman tubanda,
Yolg'iz o'zim – xalqman, o'zim – olomon,
Men shoirman axir, shohman, ey banda.

2003

KO'ZIMDA G'ILDIRAR XO'RLANGAN XILQAT,
Iymon asirlari kechar ko'zimdan.
Nafasim bo'g'zimga tiqildi, faqat
Qanoat topmadim topkan So'zimdan.

Avval Kalom edi, qayda u Quadrat?
Qayda Haqiqatning xaloskor qo'li?
Tokay osmon kabi turgaylar mudrab?
Arosat yo'limi shoirning yo'li?

Iymon asirlari bir karvon bo'lib
Qayon yo'rtmakedadir g'ul zanjir sudrab?
Aldanish sahrosi pushaymon cho'li,

Fano vodiysida bosriqqan suvrat,
Zo'rlangan jonlarning chuvalgan siri.
Menim-da kitobim iymon asiri.

2003

IYMON ASIRLARI QUYOSHGA BOQAR,
Ozod sabolarga osilib nolon.
Umidning nogiron shamlarin yoqar,
Osmon sukutdadir, sokindir hamon.

Biror mujda yo'qdir kezgan bulutdan,
Nahot qutqarguvchi bir xaloskor yo'q?
Ko'zimning soqqasi portlar sukutdan,
Sokindir Fir'avn, sukut – qonli o'q.

Pirlar, avliyolar, nechun sokinsiz?
Nechun ul jalloddir, nechun bul tutqun?
Men kimman? Ul kimdir? Siz kimsiz?

Kimning arobasin sudraysiz bukun?
Iymonning bag'rida axir erkinmiz,
Erkin vijdon bergan Bir-u bor nechun?

2003

CHINGIZ AYTMATOV

Uchqur otim og'ir-og'ir hansirar,
Ola ko'zlariga olam qorong'u.
Mendan tilsizgina bir narsa so'rar,
Yolvorib fikrimga termuladi u.

Ajal, boshimizda kezma sarsari,
Yo'limizni kesma, ey yovuz shamol!
Uzoq-uzoqlardan kelamiz horib,
Manzil ham yarqirab ko'rindi alhol.

U manzil bag'rida so'ngi yo'q sirlar,
Tashna dunyo yotar hali o'ksinib,
O'qchir otim va tishlari g'ijirlar,

Ohista tuproqqa bosar ko'ksini,
Uning iztirobi meni g'ijimlar,
Uning ko'zlariga ko'mdim o'zimni...

1965

YO'LOVCHI

Xayolimdan oltin qafas to'qidim.

Abdulhamid Cho'lpon

So'zning gulxanida ruhim isindi,
Ul yulduz, oylarning so'zin o'qidim.
Lablarim yorildi, tishlarim sindi,
Xayolimdan oltin qafas to'qidim.

Iymon qayda? Bilmas qattol javonmarg,
Dam ko'kka boqadir, dam yerga boqar.
Alamzor qo'ynida ezilgan bir barg,
So'nggi unut so'zin daryosi oqar.

Undan-da so'rayman, She'riyat nadir?!
Lazzatga g'arq botib Kunga qarayman.
Hech tuzalmas yara, u So'zdir axir.

Ilindim endi men, nega yarayman?
Davrlar qa'rida ingraydir bashar.
Aytadir, Shoir yo'q, she'riyat yashar.

Satrlar sangida shoir nihondir,
Uchratdim tushimda, qo'lim uzatdim.
La'nat puchmog'iga ko'ksi nishondir,
Hovliqma sozimni qayta tuzatdim.

Ilgari chalingan sehrigar qo'shiq,
 Dor ostidan uchib tanimga qaytdim.
 Azon ovoziga ovozim qo'shib,
 Sochilgan soch kabi so'zimni aytdim.

Uchib o'tgan turnamidir, g'ozmidir,
 Lolaruxlar ko'lkasimi xorasiz?
 Hovuch-hovuch ichganim ovozmidir,

Intilganim choramidir chorasiz?
 Dard so'zin qonida titrar milyon ko'z.
 Adashgan yo'lchini yo'llagil, ey So'z.

Surunib-urunib oxir yiqildim,
 Umrinni yolg'onga, chinga ko'mdim men.
 Loyimni bulg'adim, yig'lab tiqildim,
 Hukm qildim o'zimni. Oh, so'ndim men.

Iqrorman. Men bir bandaman gunohkor,
 Dard to'la boshimda xiyonat yo'qdir.
 Agar yurak yorib qilsam oshkor –
 So'zlarim zulmga otilgan o'qdir.

Ular kim!? Men So'zni sevdim. Men – xarob,
 Loyiqmanmi So'zga, bilmadim, netay?
 Horg'in yo'lovchiman, manzil-da sarob.

Itdek izg'idim men. Men endi ketay.
 Devorga boshimni urib bo'zladim,
 Allohga sig'inib, bo'zlab so'zladim.

YER FARZANDI

Habib Abdulloh xotirasiga

Bukun tushlarimga kirgan emishsan,
Muallaq uzanib turar qo'llarim.
Bunchalar yiroqda, bunchalar osmon –
Uning yo'llarida qoldi yo'llarim.

Qalqinib uyg'otar ona yer meni,
Yana o'tlar sochar o'ylarim biroq,
Axir bilardi ul tuproq ilmini,
Axir bilardi ul, so'qirmi tuproq?

Yonardi kakhashon ichra munavvar,
Lekin telba xayol bosar shu zahot.
Uni yer qa'riga qo'ymasak agar,

Nahot tepamizda yonmasdi, nahot?
Nahotki bu tuproq qontalash, ahgar?
Toshqotgan alamlar, muzlagan faryod.

Yodimga keldilar alvido damlar,
Uning xok poyini qilurman tavob,
Ko'chani to'ldirib borar odamlar,
Ko'zlarda savollar, tamom, bejavob.

Oldindan bilgandek so'rardim bot-bot,
Ra'no, olib borgil otang qoshiga.

Ne kulfat yiqildi boshlarga, hayhot,
Ne musibat tushdi Vatan boshiga.

Yuragiga yutib Turkiston yukin,
Sekin olib o'tdi. Ko'ndi taqdirga.
Mangulik maskanga uzatdik sekin.

So'ng bora egildik muqaddas yerga,
Bir dunyo qoldirdi dunyoga lekin.
Bir dunyo ketardi u bilan birga.

Falakda ko'rindi bir zamon, bir kech.
Takror ko'rarmanmi, ayta olmasman.
U qaytib kelmagay bu dunyoga hech,
Men uning qoshiga qayta olmasman.

Umr deganlari bu qadar arzon,
Umr deganlari sharafmi, singlim?
Shul tuproq ustinda men kezdim sarson,
Shul tuproq qa'riga tuproqdek singdim.

Hech qachon tark etmas shundayin armon,
Hayotda ko'rishmak bo'lmadi nasib...
Kutarmidim sendan eng oliy farmon,

Turko'g'li dermiding bag'ringga bosib.
Ko'ksimda og'riqlar... Ey Buyuk Inson,
Askar bo'lar edim senga munosib.

1997 (1965)

HAMLET

So'ldirma! Dunyoga shafqat qil, qizg'on.

Shekspir

Faqat vijdon bilan o'rtanar Hamlet,
Doniyo zindonga qarab turar lol.
Biz ham shu sahnaga tikilamiz tek,
Shundayin o'rtaydi qadimiy savol.

Hamlet sevgisiga sodiq qolardi,
Sadoqat neligin bilardi, biroq
U yolg'iz vafoni xohlardi,
E voh, jafu undan ming karra ko'proq.

Shoir, yetolmaysan uning dodiga,
Hamlet yuragida alam va kadar.
Yetar... Ofeliya, qayt hayotingga.

Ishonmoq istardi senga naqadar.
Inonmoq istardi bashar zotiga,
Undan ko'rmasaydi yomonlik agar.

Bosh egib tonglardan tonglargacha to
Vijdon shevasiga tashbeh izlaymiz.
Odamda vijdon ham bo'lmasmi hatto?!
So'zlaymiz, jigaxun bo'lib so'zlaymiz.

Sen, ey sen, xilqatning yovuz bandasi,
Ne balo solg'aysan ma'sum boshlarga?

Bo'g'ilib yotgandir vijdonning sasi,
Boshingni yorsang-chi urib toshlarga...

Zamondoshim mening, jafokash Hamlet,
O, do'stim, dunyoda xunxorlarni ko'r,
Ojizdir bu qalam, ojiz tasavvur.

Qonlar oqmoqdadir, so'nmoqdadir nur.
Turibsanku davr bilan betma-bet,
Nahot iztirobda doim tafakkur?!

Buyuk jinoyatchi, buyuk qahramon,
Buyuk asrimizda ko'rsang-chi buni...
Yetim qilmas meni muqaddas imon,
Sobit orzularim aytur hukmini.

Qara, qaylardadir yer rangi – shafaq,
Qarigan qayg'ular sudranar g'ijim,
Hamlet ko'zlarini yummoqda... faqat
Seskanib, shaklanib to'lg'onadi jim.

Yumilgan ko'zlarda beshumor ochun,
Ko'kargan lablarda aytmagan so'zi,
Sen-da ketarsanmi, o, Hamlet, nechun?

Kimlarga ishonib ketarsan, do'stim,
Nahot yetar senga Yovuzlik kuchi?!
Yo'q, seni o'ldirdi shoirning o'zi...

1965

THAKUR VA SRABON YOMG'IRLARI

Srabonning ko'lkasi firoq, sovuq.

Rodindranath Thakur

Shoir, chataka qush uyg'otdi seni,
Parishon yomg'irlar ichra parishon.
Omonlik izlaydir srabon seli,
Bir Vatan so'raydir g'arib srabon.

Shoir yuragini ochdi va yomg'ir
So'zlarga aylandi, har nedan judo.
Uxlab yotganlarni uyg'ot, ey shoir,
Yo'qsa, ummonlarni to'nkarar xudo.

Axir haqiqatga erk ham kerak-ku...
Mandarda tangrilar yovuzdir axir,
Bo'ron ko'zlariga kelmaydir uyqu.

Vaytaran to'g'oni doimo hozir...
Yomg'irlarga cho'kib yashadi shoir.
Uryon yurak bilan mangu qoldi u.

1973

SHE'RIYAT

Dil-u jon o'rtanar, dil orom izlar,
Ilhomning pichog'i sanchilar butkul,
Lovullab yonmoqda oylar, yulduzlar,
Orzumning quyoshi bo'lmoqdadir kul.

Rom etmas hech narsa. Sahrodir ko'ngil.
Osmonlarga faqat afsona so'zlar,
Malomat toshida ochilgan bir gul,
Dam o'tmas kular ul, dam o'tmas bo'zlar.

Injigan sevgiga yo'qdir tasallo,
Lol boqdim quyoshning so'niq ko'ziga.
Olisda yalt etgan oy yo'q, yulduz yo'q.

Ruhimda eng so'nggi ilinj bor ammo,
Oh, qanday qarayman uning yuziga,
Menda majol yo'qdir, menda bir so'z yo'q.

1978

* * *

1. Yasatib qo'yibdir senga bir dunyo,
Orziqib kutadir bukun yuragim.
Mening yuragimga kelgil, marhabo,
Mening yuragimga kelgil, malagim.

Oshiqlar baxtini topadir bunda,
Kelgil, afsonalar aytmoqda bog'lar.
Aziz boshing uzra yaltirab kunda,
Oltiniga aylanar kuychi yaproqlar.

Mehribon yellarning qanotlarida,
Qani, yur, boraylik lola tergali,
G'aroyib gullarim bordir narida.

Gulim, ko'rmagansan umringda hali,
Inon, ot o'ynatib bir tong mahali
Sarbozlarim kelar G'irotlarida.

2. Zangor to'lqinlarda otarmiz quloch,
Yanada ketarmiz yiroq-yiroqqa.

U yerda tun yo'qdir, abadiy Quyosh,
Nurlarin sochadir ona tuproqqa.

Qaragil, naqadar tiniqdir osmon,
Undan-da go'zaldir, undan g'aroyib.
U yerga qora kuch yo'lamas aslo,
Bulutlar qayg'udan ketmas qorayib.

Balki, shoirdirman, bir oshiq kuychi,
Seni sevmak uchun tushganman yerga.
Qani, qo'llaringni qo'limga qo'y-chi.

Mening yuragimga ketaylik birga,
Sira ham u yerdan kelmaylik ko'chib,
Achchiq tajribalar ortib taqdirga.

1966

BAYRONNING SO'NGGI SAFARI

Cho'kib bormoqdasan ko'zim o'ngida,

Alvido, alvido, ey ona diyor.

Bayron

Dengiz teranligi – sening suvrating,
Ko'rinur timsoling, zimiston qaynar.
Oshib bormoqdadir mavjlar sur'ati,
Sen kabi hislarim qaynovin chaynar.

Qayda jasoratim, qayda jur'atim,
Qayda u cheksizlik, samoviy kuylar?!
Ko'hna qasr ichra yashar guljamol,
Tubanda hayqirar dolg'a – g'alayon.

Dengiz sohilida turib, ehtimol,
U sening umringga keltirgay iymon.
G'amgin ko'zlarida aks etgay magar,

Achchiq muhabbating, olis xotirot.
Qani, ey dolg'alar, qani, to'fonlar,
U kabi g'azabga to'lingiz, hayhot!

Qontalash ufqda intiqom porlar,
Shoir – erk o'g'loni, nomus sarvari.

Go'yoki xo'rlangan hamshirang chorlar,
Yuzlanding qasos deb sen Yunon sari.

Sevgan Vatanningda barchasi qolar,
Aldangan umid-u g'iybatlar bari...
Dengiz hayqiradi, girdob bekaram,
Shoir, ko'zlaringga dengizlar to'lar:

«... Tojdor maxluqlarga yemning o'zi kam,
Tishlamoq va qopmoq istaydi ular...»
Jang maydoni kerak jangchiga axir,

Qutlug' erkinlikning jasur farzandi,
So'ngsiz alam bilan telbarib yonding,
Ona-Vatanningni tark etding, shoir.

To'lqin goh tosh qotar, sanchigay goho,
Sen esa sohildan termulasan jim.
So'ng tinar qahrli bu shovqin, ammo
Shunday aniq tinar mening-da sasim.

Bir dam hasratlardan bo'lurman ma'lul,
So'ng yana chorlagay bu shiddat, tug'yon.
Seni yetaklagay dengiz sari ul
Va meni begona sanamlar tomon,

Yo'q, bizni ajratmas cheki yo'q dengiz,
Ajratmas zaminning vodiy, tog'lari.
Biroq shoirliging – qismating tengsiz.

Meni erkalatar yurtim bog'lari...
Biroq mumkin emas kurashmak sensiz,
Ba'zan ko'ksim uzra dayr tirnoqlari.

Nahot yovuz bo'ron xasdek uchirgay?
Qayir tomirimda otashin qonlar.
Qahrim quyunlarning izin o'chirgay,
Poyimda yoturlar qora bo'ronlar.

Ufqda o't yonar, dengiz ham notinch.
«Yo'q esa ko'klarga sochib hasratim,
Bosh olib ketmasdim Vatanimdan hech,
Senga qul bo'lardim, ey muhabbatim...»

O'jar xayollarga bir dam to'larman,
Bir dam so'zlaringni tinglarman sokin:
«... Kurash nechun axir?.. Men yosh o'larman,

Necha imkon bordir sevdim-ku tokim,
Tuproqdan edim men, tuproq bo'larman,
Dunyoni tutajak mening-da xokim...»

1976

VAN GOG

Buyuk sevgi rangin izlab yurardi...
Yozar moviylikka rangin qasida.
Biroq hayrat ichra qalqar yuragi
Ezgulik, yovuzlik chegarasida.

Hech narsasiz, lekin mehri ziyoda,
Izlar tiriklikning sirli bo'yog'in.
Buncha g'arib... razillar ko'p dunyoda,
Kesib bersammikin qolgan qulog'in?!

Qarindosh-urug'u do'st-u yor, xotin,
Uni anglamadi kibor olomon,
Yuragi bilgisiz zardobga to'ldi.

Sha'niga xiyonat qilishdan oldin
Bilmoqchi bo'ldi u, bu qanday zamon?
Yuragin rangini ko'rmoqchi bo'ldi...

1977

MIKELANJELO SEVGISI

Sevgim, men naqadar sevaman seni.

Mikelanjelo

Muqaddas tosh, mening sevgim, anduhim,
Raddi balo bo'lur bu ishq xanjari.
Dunyoni to'ldirib uchadir ruhim,
Sen qaysi makonda? Manzildan nari.

Ufqqa bosh urar dengiz devori,
Yurakda isyonning issiq xunlari.
Jimirlar shafqati yolg'on g'amxorim,
Kelur oqchorloqning achchiq unlari.

Dengiz, oqchorloqqa tilayman bardosh,
Unga lochin shiddatini ber, qani,
Bag'ringga olmay tur, qanoti singan...

Saodat bag'ishla, ey muqaddas tosh,
Bu cheksiz og'riqdan xalos et meni.
Menga ilhom kerak, mangulik senga.

Ichimdagi yovga qarab turaman,
Yillar o'tkan sayin u ham beqayg'u...
Mangulikning hassasiga uraman,
Taqdirning yolg'onchi shevasidir bu!

Qish quyoshi kezar xayolga cho'mib,
Yolg'izlik yo'lida yolg'izdir o'zi.

O'zi yaratgandir, ketmas ko'z yumib,
Har narsani ko'rar osmonning ko'zi.

Tul qolgan kimsadek osmon azaliy,
Mozor – dunyo uzra qilar ibodat.
Men ham uning kabi ko'p bor tutildim.

Yo yiqilmas, yoki kulmas tuzalib –
Yer – yo hayot, yo mamotdan iborat...
Insonni sevdim men. Insonni bildim.

Bilingiz, qurolim sevgimdir faqat,
Uning o'qlaridan bo'ldim baxtiyor.
Neki qahru g'azab, makru qabohat,
Sevgimning poyida mag'lub, tor-mor.

Borliq yonsa, quyosh aylansa kulga,
Yulduzlarni tugma kabi yulsalar,
Mening buyuk sevgim, bir bora kulgin,
Qahqahang yo'qlikni dahshatga solar.

Allohning ishiga hayron qolaman,
Qonli tovushlarning rangi: o'ldir, os...
O'tlarning ichinda kuyib tolaman.

Ichim yonar, har nafasim – ehtiros.
Fir'avnga sig'inmayman, olomon,
Sevgimga sig'inaman, sevgimga, xolos.

1979

ALEKSANDR BLOK

*Bilurman, xun haqi, halokat haqi,
Baribir, men seni qutlayman, hayot.*

A. Blok

Qora bulutlarni o'ynar osmon.
Olis yulduzlarning sirli shu'lasini.
Tumanli sohilda undar, begumon,
Bu so'lg'in shamlarning ignalik sasi.

Tashnalik sasidir, bu – tush, bu – olam,
Kimdir tishlab olgan olovni unda.
O, Rus, sen – yorim, sen – sevgim, sen – Onam,
Qanday olib chiqay men seni tundan?

Sira quvib bo'lmas bu qonli tushni,
Kuydirguvchi yulduz sapchir daf'atan.
Hech sinmas ruh ichra osmonning husni.

Tomoqqa tiqilgan ko'z yoshim – Vatan.
O't ichinda termakdaman tovushni.
Kuyib bo'lgan narsa kuymas qaytadan.

Mador yo'q, qanot yo'q. Tamom. Charchadim.
Cho'qir jigarimni bu o'truk, yolg'on.
Bu ta'na qadimiy, bu so'zlar qadim,
Bu sovuq sayyoddir ko'hna palaxmon.

Yolgʻiz menmi axir?! Dard bor, hamdard yoʻq.
 Bu yolgʻon dunyoda men yolgʻiz emas.
 Naqadar tiniqdir, zangoridir koʻk,
 Naqadar shirindir, uzundir nafas.

Rusiya! Yigʻlama, koʻz yoshingni sot,
 Soʻyilgan oy kezar – u mening xunim.
 Sen bilursan, xolos. Boshqa hech bir zot.

Jismim sovib borar, soʻnmoqda unim.
 Girdob qoʻynida men, qoʻlingni uzat...
 Xayr! Bu kun mening oxirgi kunim.

Qayda, qayda qoldi oʻzgʻir gʻalayon?!
 Nahot uning sinmas qilichi sindi?
 Titra, cheksiz ummon, sen mudroq jahon,
 Temir darvozangni teparman endi.

Qara, qoʻllarim qon, tirnoqlarim qon,
 Turgil, gʻaflatingni yotmagil bosib.
 Eshikni ochsang-chi, ey yalqov posbon,
 Qarshingda mana men, jahon sadosi.

Vahmzor jahonsen, qalximni yoqib,
 Sheʻriyat qaʻriga shoʻngʻirman noshod.
 Rusiya, Rusiya, sevib, yutaqib,

Shoʻrlik, omon boʻl deb topindim bedod.
 Bilurman, xun haqi, halokat haqi,
 Baribir, men seni qutlayman, hayot.

ABDURAUFI FITRAT

Nega seni chulg'ab oldi buncha tikonlar?
Nega chiqdi yuragingdan yuzga bu qonlar?

Abdurauf Fitrat

Ajab mudhish qora tun kafan tutar,
Bir zamon tinmaydir, izg'irar shamol.
Daryo ko'piradir, odamni yutar,
Ul go'zaldir, ul irganchdir, ul – xayol.

Riyozat qamchisi kabi savaydir
Alkan yomg'ir buzg'un tanizorimni.
Ulug' Turkistonni kimlar sevmaydir?!
Fir'avnlr sevmas sening boringni.

Firoqning nag'masin chalar nay siniq,
Isrofning ichindan silqir bu navo,
Taralar huv cho'kkan tog'lardan tiniq.

Riyolar, rishvatlar.. Zaharli havo.
Azon tovushini tinglayman og'ir.
Turkiston. Qora tun. Shamol va yomg'ir.

Aytadir oy dardin bulut qo'ynida,
Bulutlar hurpaygan, na-da qoradir.
Dorlari muhaqqaq azlom bo'ynida,
Unutilgan, xo'rlangan xalq boradir.

Raqam qildi menga manfur jaholat,
 Alam ortgan karvon borar mung'ayib.
 Urinadir, surinadir, bu holat
 Faqat paydo bo'lar va birdan g'oyib.

Fasiqalar ko'rinar sochlari olov,
 Ivirsir gumrohlar ko'zi-qo'li qon...
 Turkiston, Turkiston, mukarram yalov...

Rad etdimmi seni, qoldimmi bejon?
 Amalim shamlari so'ndimi, Ona?
 Tilagim yulduzi to'ndimi, Ona?

Ayriliq shamshiri boshimda sindi,
 Borlig'im chopildi, ichdim qonimni.
 Dunyo tarixini o'qib yukindim,
 Uyqudan uyg'otdim Turkistonimni.

Rizqimizni axir kimsalarga berdik.
 Axir odam edik, muhtoj, notavon.
 Ular xirmon-xirmon, biz nushqurt terdik.
 Faryodimiz yetib bormas hech qachon.

Falokat ustiga falokat tutdi,
 Intiqom, intiqom dedim, yugurdim...
 Turkiston, Turkiston, Turkiston o'tdi –

Razolat qabrinda bosh egib turdim.
 Ay ulug' tog'larim, ay shonli Turon,
 Tokay uyg'onmassan, ay qonli Turon?!

ABDULLAJON MARSİYASI

Qushlar, qushlar, qator-qator,
Qushlar, uyga qaytingiz,
Abdullajon qaytmas... zinhor,
Yor-do'stlarga aytingiz.

O'ynar bo'ron, o'ynar bo'ron,
O'ynar mening boshimda.
Endi yo'qdur Abdullajon
Yigirma besh yoshinda.

Yo'llar uzun, yo'llar uzun,
Kunlar ham ko'p cho'zildi.
Qonli yoshlar to'kdi ko'zim,
Jigar-bag'rim ezildi.

Poyezd chopar, poyezd chopar,
Poyezd chopar Sibirdan.
Abdullajon jonsiz yotar,
Tobutlari temirdan.

Bo'zlar osmon, bo'zlar osmon,
Bo'zlab bersa bo'zto'rg'ay.
Ko'zlarini Abdullajon
Bir dam ochsa na bo'lg'ay?

Nafas olmay ul uxlaydi,
Ko'kragida o'ng qo'li.

Yel yig'laydi, el yig'laydi,
Yig'lar o'zi ham o'lim.

Aziz do'stim, qaylarda qolding?
Ko'rib turib seni ko'rmadim.
So'radim-u men dard-u holing,
Men dard-u holingni so'rmadim.

Sen yonib ketarsan yodimda,
Biron sharpa, tovush eshitsam,
Go'yo, mana, hozir oldimga
Otilib kirarsan eshikdan.

Shamol kabi uchib o'tgaysan,
Shovullaysan boshimda har zum.
Aytilmagan qo'shiq aytgaysan,
Yaproqlarni otgaysan uzib.

Doim birga va doim judo
Bag'ridan bechora ko'zlarim.
Buncha xasis bo'lmasa dunyo,
Toptaydi o'zining izlarin.

Nahot, do'stim, shu qabr – senmi,
Senmi yozilmagan shu kitob,
Ko'milarmi hech qachon sevgi?
Men javob istayman, javob.

Aziz do'stim, qaylarda qolding?
Ko'rib turib seni ko'rmadim.
So'radim-u men dard-u holing,
Men dard-u holingni so'rmadim.

Sen tark etding yorug' olamni,
 Sen butunlay tark etding, yohu.
 Tinglamaysan mening nolamni,
 Tinglamaysan chorasiz ohu.

G'amli uyda qirq kun yonur sham,
 Sen o'yimda yonursan abad.
 Qayta tug'iladir dunyo ham,
 Sen dunyoga kelmaysan faqat.

Ohim mening buzgay samoni,
 Nafasim aylanur quyunga.
 Sovuq yerga qo'ydikmi seni,
 Kerakmiding shunchalar unga?!

Yigirma besh yoshda ketding sen,
 Juda erta ketding, do'stginam,
 Hey ajal! Maqsadga yetding sen,
 Yigirma besh yoshdaman men ham...

Yigirma besh yoshimni qo'shdim
 Yigirma besh yoshingga sening,
 Haddan ziyod bu alam, do'stim,
 Bu kun ellik yoshim bor mening.

Sen tark etding yorug' olamni,
 Sen butunlay tark etding, yohu.
 Tinglamaysan mening nolamni,
 Tinglamaysan, tinglamaysan-ku...

BETHOVEN

Hozir zarb ila uzilajak tor,
O'zing qo'lla meni, ey buyuk Daho!
Nahot har ne abas, hammasi bitar,
Qanday saodatdir bu so'nggi sado?!

Shivirlar, hayqirar bepoyon dengiz,
Men uni sipqarmak istayman tanho.
Faqat sen ko'zingni bag'ishla, Ziyo,
Faqat sen, Jasorat, qo'lingni ber tez.

Balki, bu Osmon – Orzu sadosi,
Dengiz – xayollarin sadosidir bu,
Haqiqat qoshida qasamdir ezgu.

Suyuklik insonga, balki, vidosi,
Hozir so'ng zarb ila uzilajak tor –
So'nggi zarb hayotin yashamak darkor.

1973

KARLO KALADZE DIYORIDA

*Ucharman, quyoshga botgan qush kabi
Ko'kda yer haqida qo'shiq aytarman.*

Karlo Kaladze

To'rg'ay uchar... Ilhomga u to'lib uchar,
O'qdek uchib borar moviylik sari.
Quyoshdan, o'zidan mast bo'lib uchar,
Og'ushiga olar cheksizlik bag'ri.

Har nega qodirdir sohir she'riyat,
Goh o'ngga evrilur, goho ro'yo, tush.
Kamolot timsoli singari faqat
Tumanlarni kesib uchar vola qush.

She'riyat ko'yida bir majnunshior,
Yana uyg'ondimmi deyman uyg'onib.
Gurjiston qo'shig'in tinglayman takror
Buyuk she'riyatning qa'rida yonib.

Bir turkiy o'g'lona gurji she'ring,
Netong, shiddatiga asirlar bukun.
Men-da bir oshiqman ona-Yerimning
Sevgisi so'ngsizdir, iqboli gulgun.

Shoir, tunlar o'tdi, o'tdi kunduzlar,
Yuzidan Kartveli ko'tardi parda.

Necha bor aylandi ko'kda yulduzlar,
Oqardi qora tun Gavrizangarda.

Uchar to'rg'ay, uchar, moziydan so'ylar,
Men uni tinglayman ko'zlarimda yosh.
Shoir, Kavkasion nelarni o'ylar,
Nahot botib ketsa yerlarga quyosh?

Bahrin najot uzra o'rlar qora chang...
Garchi bu to'qilgan afsona erur –
Ehtimol, zirvadan malul va o'ychan
Yofasning, Kartlosning ovozi kelur.

Ular do'st tutingan, inon, ey shoir,
Sog'ari alvido qilganlar, balkim.
Yo'q, ular g'arazgo'y bo'lmagan oxir,
Yo'q, dushman bo'lmagan hech qachon xalqim.

To'rg'ay uchar, to'rg'ay kuylar beomon,
Bosib kela boshlar moziy ko'lkasi.
Necha jafo bo'lsa ko'rding, Gurjiston,
Sen, ey asrdiyda mardlar o'lkasi.

Tanimni qaqshatar ul o'tmish yellar,
Go'yo ko'k yuziga tortilmish niqob.
Lekin mxedruli saslari kelar,
Titrar yer-u osmon, titrar Ko'hi Qof.

To'rg'ay osmonga cho'kib bormoqda,
Daf'atan samoviy baxtdan tiqildi.

Hayhot, ul bechora to'rg'ay tuproqqa,
Shul ona tuproqqa jonsiz yiqildi...

Qutlug' tuprog'ingga qadamim bosdim,
Qutlug' tuprog'ingni kuylarman qonib.
Yo'q, men Gurjistonni seva olmasdim,
Bag'rimda turmasa Turkiston yonib.

Bilurman, oxiri to'xtar-ku qalxim,
Qo'l siltab dunyodan bir kun o'tarman,
Ucharman, quyoshga botgan qush kabi
Ko'kda yer haqida qo'shiq aytarman.

1972

LUTFIXONIM. «UYG'ON, BOLAM!»
(1943)

Yolg'iz sen uxlaysan, yolg'izim, bolam,
Maysalar shivirlar, hayqiradi tog'.
Shovullar daryolar, dalalar uyg'oq,
Qasamga botirar tubi yo'q olam.

Umidning ko'zi ko'r, achchiqdir firoq,
Axir men alamman – chinqirar alam.
Bu g'olib turkuda bo'lmish edi jam
Ona yurtim, elim, toptalgan tuproq.

Uyg'on, uyg'on, bolam, uyg'ongil, ey dil,
Uyg'ondan iborat uyg'otlik dunyo.
Inon, seni o'ylab ketmaktaman, bil.

Sengadir, jon bolam, mushkulot, g'avg'o,
Uyg'on, uyg'on deya ingraydi navo –
Senga bu Vatandir, senga turkiy til.

1981

ISIKAVA TAKUBOKU¹ XOTIRASIGA

Hasratimning
Suyuq toshlaridan
Daxma qurmoqchiman
O'zimga.
Ichida o'z jasadim bo'lsin.

1962

YEGESHE CHARENS XOTIRASIGA

Men
Olamdan
O'tdim.

Men olamdan o'tdim,
Erkalatmang o'tgan odamni.
Yelkalarda ko'tarmang.

Atrofga
O'g'rincha
Yo'talmang.

Rahmat, o'zim borardim-ku...
Ehtiyoj bormi endi tobutga?!
Baribir... Yondiring,

Men axir o'ch edim o'tga.

1973

---

¹ XX asrda yashagan yapon shoiri.

VIKTOR XARANING² SO'NGGI QO'SHIG'I

Oh, so'nggi qo'shiqni kuylamak bunchalar qiyin.
 Viktor Xaraning ko'zlari o'ngida
 Uning suyak ona-Vatanin –
 Yetti torli muqaddas sozini sindirdilar.

Oh, so'nggi qo'shiqni kuylamak og'ir, ko'p og'ir,
 Qotillarning osiy yuzlarida ajal niqobi.
 Besh ming bizlar.
 Besh ming hozir maydonda.
 Bizlar besh ming? Bizlar besh ming, xolos?!
 Yo'q! Biz millionlarmiz axir
 Yorug' jahonda.

Oh, so'nggi qo'shiqni kuylamak og'ir naqadar.
 Viktor Xaraning ko'zlari o'ngida
 Uning o'n farzandini, o'n dilbandini,
 Uning sərbast-sərbast qo'shiqlariga
 Doim jo'rovoz
 Osmon kabi ozod bolalarini –

Bir emas,
 Ikki emas,
 Uch emas...
 Uning o'n farzandini –
 Barmoqlarini so'ydi jallodlar.

---

² Viktor Xara – Chilining xunta tomonidan vahshiylarcha o'ldirilgan qo'shiqchi shoiri.

O'zing yaratdingmi shularni, Tangrim?!.

Bukun

O'n ming yaratguvchi qo'llardan ayrilar dunyo,

Oh, so'nggi qo'shiqni kuylamak naqadar og'ir,

Shamollarning sochlariga ilashib uchdi,

Uchdi shamollarning changal sochlarida

Uning qonli qo'shig'i,

Tutdi falakni.

To'qindi dunyoga.

Oh, so'nggi qo'shiqni...

Kuylamak...

Zarur.

1973

VERLEN

U haybatli ko'zga aylandi,
 Undan oqib chiqadi o'zi,
 Quvib borar qizil-yashil ko'ylak kiygan
 Havoni, quvib borar,

Temirbeton qo'llari bilan
 Qattiq taqillatar hapriqib
 Yuragining pochta qutisi
 Osilgan darbozasini:

– Kim bor?
 Kirmadimi shu yoqqa
 Qizil-yashil ko'ylak kiygan
 Havo?!

Tevarakka jovdirab boqar,
 Tevarakka boqar mushakkal,
 Uyalar,
 Yalang'och.

U tor emas,
 U tovushdir, ehtimol,
 U hasrat ham emasdir hatto,
 U yaradir aniq.

1973

LATONIYA. RIGA. ULDIS BERZINSH UCHUN

Tosh ko'chada chopib borardi ko'z yosh.

Yanis Rokpelnis

1. DENGIZ CHUCHUK EMAS, BILAMAN.

2. QALDIRATUR TEMIRLARINI, DENGIZ –
Bu og'uli, suyuq osmon.

3. QAYDADIR KO'RGANDIM MEN SENI, DARAXT,
Isib ketdi ko'zim, omonmisan, hey.
Suyub erkaladi qo'llarimni u.

4. NEKI YOZMAY, BUNDAY EMAS DER QO'LIM.
Bunday emas deydi ko'zim, yuragim.
Achchiq shamollarga sotdim o'zimni.
Shamollar o'qisin tanimni teshib.

5. ENDI KISHANLARDAN OZOD BO'L, YECHIN.
Bu giyoh badani bunchalar go'zal!
Sening yerlaringni, o'rmonlaringni,
Sening suvlaringni o'paman. Xayr.
Birga o'lajakmiz endi ikkimiz.

6. RICH, AJOYIB KUCHUKSAN, HEY RICH,
Rich, ko'zlaring naqadar tiniq.
Rich, yunglaring mayin naqadar,
Kutishlaring buncha jarangdor.

Bir narsa ayt o'zing haqingda,
Men bilmayman, sen ham bilmassan.

7. SEN-LA KO'RISHMOG'IM KERAK, ALBATTA,
Ne uchun? Bilmayman. Albatta, kerak.

Taxminan men senga
Dunyo qorong'u,
Dunyo bir bedarddir
kabi so'zlarni
Aytmog'im uchun sen keraksan menga.

8. EDUARD VEYDENBAUMDAN
Gazanda changali ichindan uryon
Borurman g'amlarim ila tun-u kun.
So'ldirdi umrimning gulin bu zamon
Achchiq qahratonning yellari shoshqin.
Atrof tuman yo'li, qarshilar sovuq.
Zimiston qa'riga cho'kmishdir hayot.
Aslo omonlik yo'q, insonga baxt yo'q
Bu cheksiz, beshumor ochunda, hayhot.

9. JUNJIKIB KETYAPMAN, NEGADIR SOVUQ.
Menga ham uyqu yo'q, sovuqqa ham yo'q.
Sovuq, kel, bir chopqillashaylik, qani.

II

KO'ZLARING SO'QIRMI, TUN, NIMA BO'LDI?
Bu holda birovni bosib olasan.
Mana, gugurt, yondirib ol ko'zingni.

III

BUGUN YANA SENI ESLADIM, DO'STIM.

Marhum do'stim, sendan so'rayman takror,

Kim avvalroq o'ldi, menmi yoki sen?!

10. SO'NGGI YAPROQ

Leons Briedisan

Moldovan shoiri Vitaliy Tulnik xotirasiga

Ichib o'tirardik zarang ostida.

Shitob kelayotgan qishning udumi

Qo'lingdan o'tardi menga ohista.

Yutgan nafasimni yulqar beomon

Muz qotib saharining chuqur qultumi...

Biz tomon uchardi sariq bargrezon.

Boqib nafasatga jilmayding, biroq

Sening bor qudrating shu edi, shoir,

Zero, qolgan edi eng so'nggi yaproq,

U ham uchib o'tdi yoningdan oxir.

11. SHALVIRAB O'LTIRMA, TUR O'RNINGDAN, TUR.

Tur, o'zingni ko'tarib bor u yerga.

Naq qarsillab sinib ketar bu kursi.

II

QAYDAN KELDI BU YOPISHQOQ TANBALLIK,

O'tgan kungi baliqdanmikan yoki

Axlat paqiridanmikan? Ehtimol.

III

BIR-BIRIGA URAR OG'IR TOSHLARNI,

Xoda tashir bir boshsiz odam

G'imirlab qorong'u yuragim ichra.

IV

Barchada nimadir bor axir. Bor. Bor.

Hech narsa yo'q menda esa, hech narsa.

12. INDULIS RANKA QO'LLARI

Shaklanib

o'par toshlar

Indulis Ranka qo'llarini.

Qadimiy muzqotgan bu boshlar

Quyoshning soyasi tinglar, kamalak rangi,

Axtara-axtara va chatnab ingrar toshlar,

Yomg'ir yaproqlari zarbida sokin

Tosh tilida bir ajib shivirlashlar,

Tangrimiz shul qo'llardan kechib?!

Shul ona-Vatanni tashlab?!

13. KO'HNA – YOSH SHOIR

Leons BRIEDISga

Tuzalmas dardga cho'kkan ta'rix o'tli

Buyuk og'riq bergan shoirga taqdir.

So'ngsiz dardga cho'kkan she'riyat yodi

Jangdan qaytgan Vatan yarasi og'rir,

Qontalash tirnoqli-ildizli o'rmon

Qizil osmon yastanib olmish har yoq.

Nechun qondir uvullab turgan bo'ron?

Sovuq jimirlaydi uyqusiz daryo.

Tumanlarda qon rangi, nechun?

Bo'zargan ul quyosh asta so'lmoqda.

Izg'irin yo'lidir vujudi butun –

U ko'hna yosh shoir yana o'lmoqda...

Faqat shoir haqli baxtsiz bo'lmoqqa...

14. MEN QAYTIB BORMASMAN ASLO YONINGGA,

Men senga bermayman og'riqlarimni.

Seni la'natlayman, seni sevaman.

15. SOQOV DENGIZ

(Yan RAYNISdan)

Qor quyuni ichindan dengizni axtargayman,

Uning tirik shovqinin tinglamog'im shart bukun.

Qorli dunyo zulmati, dengiz, sening o'rtiging,

Hasratimni opichlab qoshingga keldim yana.

Yiroqlardan eshitdim og'ir, teran nafasing,

Tasalli ber, cho'ng dengiz, soqov dengiz, so'nggi bor.

Qorli dunyo epkini tutmish mening bo'g'zimdan,

Xilqat muzi atrofni qurshamishdir beomon.

Tevarak oppoq kafan, qayda zangor tiriklik?

Sening moviy ko'zingga mil tortar qora qismat.

Qayda mag'rur shovqining, nechun jimsan,

ey dengiz,

Nechun sening yuzingda yaxlagan achchiq niqob?

Bilurman, bordir axir mehribon singillaring,
 Mangulik g'uluv ichra ozoddir kishanlardan.
 Oqardi umidim mening, sen esa hamon tilsiz,
 Qayga borgum yolborib? Kimga kerakman endi?

16. TASHLA, TASHLAB KETGIL BOLALARINGNI,
 Tashla xotiningni, onangni tashla,
 Sen shoir Sandrar emassan garchi,
 Tashlab ket baribir, tashla, sen axir
 Barini joningdan ortiq sevarding.

17. ULDIS

(U. BERZINSHDAN)

Otlandilar yigitlar, otlandilar jang tomon, hammasi
 Mardi maydon, yelkasida uldisi, bir dehqon borar
 bali, yashil archa kesgali, uldisi qo'ltig'ida, tillaringni
 bo'shat, huv,

Qani, o'rmon bo'ylab quv, o'sib yotgan uldisning
 qoshidagi tom uzra o'ltiribdi bir qushcha,

Yana moviy uldisga to'la-to'la bug'doyzor aro kimdir
 sudrarkan arobasin so'kinar qanday uldissan o'zi,

Yana desam, jo'rajon, Xudo bergan burda non tepasida
 talashar, yotar ikki navjuvon, keskir edi, uldisni go'ng
 tepaga otdilar.

Mana qishloq mozori, har bir xochning tagida uldis
 olar oromin.

Yana qarang, uchovlon uy qo'ndirar beyolg'on
 biri paxsa ustida, biri xari ostida, biri hovli belida,

oyboltasi qo'lida, uldisni silliqardi.
Yana juhud attorchi qarshidan kelar ekan, baqirardi
bolakay, bir uldis bir donasi.

Yo'l ustida mayxona, mayxonada devona xo'jasiga
yolborar beshta uldis quya qol.

Yoniga kelib asta so'radim, oting nadir?
Yigitcha dedi: Uldis.

18. KNUTS SKUENIEKSDAN

Naqadar sokin tun. Tekis ishlar qon,
Turg'unlik, mushkulot yuvilgan archib.
Naqadar xotirjam yurak bu zamon,
Oy suzar, yo'l boshlar suv uzra ochiq.

Bosib yulduzlarni o'z savatida
Yesang olma kabi. Na-da aldoq tun,
Qobirg'a ortida, miya qatida
Berkinib olgandir qo'rquv, alam-kin.

Har kasga yaxshidir, shundayin rohat,
Go'yo o'z-o'zingga tilagan kabi,
Holbuki, bu holat bir necha soat,
Toki chatnaguncha kul-tong asabi.

Naqadar yolg'on tun. Qon so'zlar hali.
Men emas, bu burab qo'yilgan g'addor.
Ajab tun, ko'zimning moviy baxmali.
Unga inonmasak, dunyoda ne bor?!

19. ULDIS BERZINSH SO'ZLARNI QATTIQ SEVAR,
Tutgan kabi ninachining dumidan so'zlarni ushlab
olar avaylab, Jaranglashni, shivirlashni bilishlari shart,
musiqa qo'yib berar, birga raqs tushar, uzun tunlar
ertak aytar shuur-la.

O, bobosi tushar yodiga. Askariy qush tili sohibi. Bosh
chayqab kular bobosi.

Goh sakrab, goh yig'lab bir uy bo'lib ingliz, o'zbek,
idish, farangi, arab va boshqa, latishcha o'rganar so'zlar.
Bayon Helenasi turar eshikda.

Mijja qoqtirmaslar unga tun bo'yi, so'zlar sochlariga,
soqollariga kirib yulqinar, ko'zlariga kirar mil bo'lib,
g'arov kabi kirar et va tirnoq orasiga sirqirab.

Tongotarda so'zlar qayga otlanar o'g'li Antsis bilan
barobar?

Kuzatib o'yga cho'mar yana o'z so'zlarining ortidan
hayron.

Uyg'onmagan so'zlarni hayhaylar endi. Sepmak kerak
uyquli yuzlariga yuragining qonini.

Uldis Berzinsh so'zlarni qattiq sevar, o'par
ochilayotgan qora g'uncha-barglarin...

1982

MUKTIBODH³ DUOSI

O Shiva!⁴ Xaloskor Shiva, madad ber,
Tokay shundoq qolur muqaddas bu yer?
Kunduz talvasada, kecha jon uzgan,
So'qir vujudlarning shahparlari yo'q,
Ruh tashlab ketilgan uy kabi to'zgan,
Ko'z – tuman pinjida so'nayotgan cho'g'.

Oyoqlar qalashgan, o'tin tusida,
Charchagan, chopolmas muylishda quv-quv,
Yurakning eng chuqur qorong'usida
G'or ichra berkingan singari qo'rquv.
Ul bo'shliq, bemantiq mehrob imdodi,
Undan o'lim hidi gup etib urar,
Umidning, ilhomning, gulning jallodi
Qonli qilichini sermab yugurar,
O, Shiva, xaloskor Shiva, madad ber,
Tokay shundoq qolur muqaddas bu yer?

Toki pul, amaldir hukmi om chindan,
Axloq yesirlikda, imon qolgay tul,
Nafosat – bir latta, etik ichinda,
Ko'rki, insonlikning qimmatini bir pull

Qo'y yo'qdir, pul deya baqirar devor,
Pul deya yoqangdan olar xotining...

³ Muktibodh Madhav (1917 – 1964) – ulug' hind shoiri.

⁴ Shiva – hind mifologiyasida barbod va bunyodkorlik xudosi.

Dehlida kim bordir?! U joyda kim bor?!
Oxiri bormidir axir bu tunning?!

Tili kesilgandek chuldirar birov,
Suvab, chalpib borar bosgan izini,
Unga odam zoti kela bilmas dov,
G'ayri tilda aytar Vatan so'zini.

Ul soxta bir shoir, qartabon, laqqi,
Cho'talga onasin qo'yar garovga.
Ko'ksini changallab yaltoq munaqqid
Daho iste'dod deb ko'tarar g'ovg'a.
Sadoqat minnatin qilar behayo
Ko'pdan qolib ketgan vafodor jalab.
Nafratlarim unga, ey bulg'anch hayot,
Mendan ne istaydir pichog'in yalab?!
O, Shiva, xaloskor Shiva, madad ber,
Tokay shundoq qolur muqaddas bu yer?

Men shoir shu ojiz holimda yana,
She'rimni tinglagan devor-da soqov.
Shafiq Sarasvati⁵ qilsin tantana,
Unda yo'qdir amal, unga yo'qdir g'ov.
O, qutlug' kalima, o, mag'rur Inson,
Mahringga tushmishdir oq tong, qaro tun,
Inson orzusidan iborat osmon
Bori zamin uzra yoymish qanotin.

---

⁵ Sarasvati – hind mifologiyasida fan va san'at ma'budasi.

Ul osmon daryosi Gang⁶ bo'lsin ko'zgu,
Men yonib kuyladim, yashadim halol.

Barchani teng ko'rsam – matlabim ezgu.
Millatim qalbiga kirsam bermalol.
Sotilgan vijdonlar, nomuslar yig'lar..

Ko'zimga hurlikning shabnami indi,
Faqat o'liklar-ku abadiy uxlar,
She'rim, kechalarni kesib uch endi.

Erkinlik bor alhol tog'lar ortinda,
Yuzingni yashirma, Aruna⁷, sen ham.
Qachon tong otadir mening yurtimda,
Qachon ado bo'lur g'amga botgan g'am?!
O, Shiva, xaloskor Shiva, madad ber,
Tokay shundoq qolur muqaddas bu yer?
Quyoshning elchisi turar yo'lakda,
Tashrifidan bo'lmish chamanlar bunyod.
Dunyo ko'zi yorar, olov ko'ylakda
Uyqudan uyg'onur tirik bir dunyo.

O, Shiva, xaloskor Shiva, madad ber.

1981

⁶ Osmon daryosi Gang – hind mifologiyasida Gangning bir irmog'i osmondan o'tarmish.

⁷ Aruna – hind mifologiyasida tongotar timsoli.

ABDULHAMID CHO'LPONGA MUXAMMAS

Yuzlashding balolarga, alamlar ichra ko'zlashding,
O'zing kuyding, o'zing yonding, o'zgalar haqqi
o'zlashding,

Bu qul bozorinda izg'ib qumrilar kabi bo'zlashding,
Ko'ngil, sen bunchalar nega kishanlar birla
do'stlashding,

Na faryoding, na doding bor, nechun sen buncha
sustlashding?

Ko'zimga xoki Turonim, ozodlik gardi inmasmi?
Bu kunlardan umid yo'qmi? Yo'llaring qaro
tunmasmi?

Xazon bo'lgan bahor senmi, nishon hurlikdan
unmasmi?

Haqorat dilni og'ritmas, tubanlik mangu
tinmasmi?

Kishanlar parchalanmasmi, qilichlar endi
sinmasmi?

Alloh-Alloh, yig'layursan, bulutdek bag'ri so'zonsan,
Munavvarsan, mukarramsan, risolat tug'ida shonsan,
Sen Ka'bamsan – Turkistonsan, xunimsan, sen axir
qonsan,

Tirixsan, o'lmagansan, sen-da odam, sen-da Insonsan,
Bo'yin egma, kishan kiymaki, sen ham hur tug'ulg'onsan.

1983

ABDULHAMID SULAYMON CHO'LPON*Shu ojiz holimda shoirmanmi men?***Cho'lpon**

Ona tilim, sen ruhimning qanoti,
 Abut turk nafasi, Oltoy chechagi.
 Xun davridan omon keldi G'iroting,
 Qutlug' Enasoyning ezgu ertagi.

O'rxun bo'ylarida toshga aylanding,
 Ko'klarga sanchilding, Turon bo'lding Sen.
 Mangulik safarga qachon shaylanding?
 Qachon bu alamga – kuchga to'lding Sen?

Porloq osmoningda quzg'unlar uchdi,
 E voh, yog'iylaring soldi yag'moni,
 Yog'iylaring jigar-qoningni ichdi.

Jigar-qon jarangi tutdi jahonni,
 Onasen. Kechirding, qonidan kechding,
 Biroq kechirmading aslo yolg'onni.

Dunyo oq emasdir, yo'q, qora bardosh,
 Kuyib yodimizdan kechganlar aytsin.
 So'zlarida zahar, ko'zlarida tosh,
 Elidan, tilidan kechganlar aytsin.

Tunlar bosib kelar dunyo hasrati,
 Kunlar gizli tug'yon, bosib kelar she'r.

Nechuk qismat erur shoir qismati?!
Tushlarimni buzat hazrat Alisher.

Yillar bahorimni uchirdi chalqib,
Muzlarga ko'chirdi o'tluq yozimni.
Axtardim muhitda xas kabi qalqib

Men o'z Yulduzimni, o'z Quyoshimni...
Yulduz sen, Quyosh sen, sen, ona xalqim...
Sen uchun sindirdim sinmas sozimni.

Oh, shoir qismati yarqiroq, gulgun,
Zavqlarga to'lar u, bir so'zni izlar,
Dunyoda hech bir zot bilmas ne uchun,
Ayricha kular u, ayricha bo'zlar.

Yo'lsizlik yo'ldoshi, toleyi nigun,
Hech qachon to'yarmi axir yovuzlar?
Bu – xalq dushmani deb tutsalar bir kun,
Baribir, u xalqning nomidan so'zlar.

Boshida qora qish, oppoq bahorlar,
Yuragi yarim-u butun imoni,
Talotum olamni shivirlab chorlar.

Tani omonatdir, naqd erur joni.
Ko'krak qafasida lovullab porlar
Buyuk muhabbatning qonli nishoni.

USMON NOSIR

She'riyat, yo'llaringda sening,
Eh, kimlar zor-u zor kezmagan,
Eh, kimlar chok etib ko'ksini,
Qalbini g'ijimlab ezmagan.

Men bilurman seni, she'riyat,
Yuragimning sensan ulfati,
Lekin, e voh, shu edimi, ayt,
Shu edimi shoir qismati?

U Laylo atagan she'riyat,
Majnuningni nechun tashlading?
Shu edimi oshiqqa qismat?
Muqaddas ko'zlarin yoshlading!

Xato yo'lga kirgan bo'lsa ul,
Nega sen tutmading qo'lidan?
Shunday ketdi yana bir o'g'il,
Saqlab qololmading o'limdan.

Ona she'riyat, o'ylaysanmi?
Qo'yding-ku shoirni qaqshatib,

U qurboni bo'ldi deysanmi
So'qir zamonlarning vahshatin?..

Qanday ayanch, bu nadir axir?
Kechirmasman seni hech qachon,
Vujudimni g'ijimlar og'ir
Ruhim ichra yalang'och vijdon.

Nahot mumkin emasdi, nahot?
Lol turganda dunyo qarshingda
Qiynashga ohanglar nohaq
Bir qadam tushmading arshingdan...

Yon, she'riyat, tutunga aylan,
Yon, Turkiston, tamom bo'l, jigar,
O'z she'rini ul o'zi bilan
Yondirgani rost bo'lsa agar!

She'riyat, yo'llaringda sening,
Eh, kimlar zor-u zor kezmagan,
Eh, kimlar chok etib ko'ksini
Qalbini g'ijimlab ezmagan.

1965

ABDULLA QODIRIY G'AZALIGA MUXAMMAS

Yil o'tub, yillar o'tub tobora loyg'a botamiz,
Iblisning suprasinda vahdat mayini totamiz,
Onamiz, balki, gumroh, balki, so'qirdir otamiz,
Ko'r bizim ahvolimiz, g'aflatda qanday yotamiz,
Joyi kelg'on chog'ida vijdonni pulga sotamiz.

Bizga or bo'ldi nahot, yo Rab, Vatanni kuylamak,
Zor-u zor-u bu zamin yetti falakni o'ylamak,
Qizimizga o'rgatib suf deb jahonni bo'ylamak,
O'g'limizga na adab, na fan, na yaxshi so'ylamak,
Na xudoning buyrug'i bo'lg'on ulum o'rgatamiz.

O'turur el xonavayron, botqon quyoshga ko'z tikib,
Kulfat-u somon yig'ib qolmish yana bo'ston ekib,
Nechalar narvondadir, nechalar yitmish ko'z tegib
Hamda har kun takyalarda nasha, ko'knori chekib,
Barchaga kokil solib oh-voh ila o'ynotamiz.

Ne balomiz biz o'zi, to'rdamiz, ayvondamiz,
Ne kasofat fe'li bu – qurdamiz, tayvondamiz,
Benazir parrandamiz, qo'rdamiz, hayvondamiz,

Qorimiz, boyonmiz, balki bu vaqt ahvondamiz,
Nogahon ko'rsak agar, besar soqovni qotamiz.

Qaydin ey sen, takabbur, ko'ksimni mixlab o'yguvchi,
Ey yaloqxo'ri balo, ichib qonimni to'yguvchi,
Bormikan olam aro ko'ngilga malham qo'yguvchi?
O'rtadan chiqsa agar millatni yaxshi suyguvchi,
Biz ani dahriy sanab tafoncha birla otamiz.

Aqrabolar – ko'z ochiq, dunyoi dun foniyliling,
El uchun, Alloh uchun jonni tiling, tanni tiling,
Kelingiz, ul kun o'tdi, qullik asirlikni tiling,
Kelingiz, yoshlar, ziyolilar, bu kun g'ayrat qiling,
Uxlag'onlarni agar Qodir esak uyg'otamiz.

1916 (1994)

Ko'rarsen bir kuni bo'zlab
o'shal turkiy diyoringni,
Sen ey sen, o'ynoqi dilbar,
zafardan izla yoringni,
To'lib qayna, toshib o'yna,
tiriksan kuyla boringni.

Alvido, dil, agar dunyo g'araz bo'lsa,
maraz bo'lsa,
Alvido, til, qani, hurlik, qani,
erkin nafas bo'lsa,
Alvido, el, itoat et, Vatan ramzi
qafas bo'lsa,
Itoat et, agar sendan Vatan rozi
emas bo'lsa,
Yoril, chaqmoqqa aylan sen, yoril, mayli,
tamom o'lsam.

1985

TAVFIQ FIKRAT KITOBIGA YOZUV

Nechun yo'lning so'ngida jarlik?

Tavfiq Fikrat

Men uxlayman, men uxlayman,
Ro'yolarga botaman,
Tushlarimda men yig'layman,
Bulutni uyg'otaman.

Boqmam yerlik navolarga,
Bilmam qachon qaytaman.
Men dardimni havolarga,
Shamollarga aytaman.

Men uxlayman, men uxlayman,
Asta yumgayman ko'zim.
Tushlarimda men yig'layman,
Sen kulib tur, yulduzim.

1972

GYOTEDAN

Bola ko'zin yondirdi
Ma'sum, shaffof atirgul.
Uchib bordi qoshiga
Sevib masrur boqdi ul.

Atirgulim, ol gulim,
Ma'sum, shaffof atirgul,
Seni oldi bolajon
Uzib, shaffof atirgul.

Qonlandi gulbarglari,
Ohkim, qayta kelmas ul.
Atirgulim, ol gulim,
Ma'sum, shaffof atirgul.

MUHABBAT

Shunday iztirobda sevgan yuragim,
Muhabbat dastidan yo'q menda imkon...
Horg'in-horg'in ko'zlarimga qaragin,
Bilurman, shunchaki o'rtanmas vijdon.

Og'ir sevganimdan rashkim ham og'ir,
Ul g'oyib ilmdan olgayman saboq.
Axir nohaq edi Otello, axir,
Sevgilim, shafqatsiz muhabbatga boq!

Sodiq Dezdemon, ey jigarpora,
Nechun bo'g'izlandi muqaddas tuyg'u,
Nechun qatl etildi sevgi bechora?!

Qasding bormi menda, ey so'ngsiz qayg'u,
Dunyo dunyo emas, dunyo bu – yara.
Nahot bu jarohating yorilmas mangu?!

Sevgilim, sevgilim, javob ber axir,
Sovuq jismim ichra alahsitar jon,

O'ynab qilich solar boshimga taqdir,
Domiga tortmoqda so'qir lomakon.

Holbuki, aylanar olam aqlimda,
Uning ranglariga bo'yalmish jigar.
Besh qo'lim singari tanish iqlimda,
Ishonchsiz yashamak og'ir naqadar.

Ne xayol tashlanur o'ksik yodimga,
Yodimning ko'zini kesib kirar tun.
O, kim ham yetardi mening dodimga?!

Na yer sarvarlari, na sarvat, na din,
Inonmog'im uchun odam zotiga
Men senga inonmoq istayman oldin.

Yo'q, yo'q, kerak emas ilohiy husn,
Mayli, peshonangda yonmasin daho.
Faqat inson bo'lgin sadoqatda sen,
Mening vafodorum bo'lolgin tanho.

Gohida o'shandoq tentak xayollar,
Sendan voz kechmakka qistaydi hargiz.
Qaylardan kelarlar mash'um savollar,
Qandayin yasharman, sevgilim, sensiz?

Sensiz dunyo menga nimadir, gulim,
Har ne unut bo'lur har neki ezgu.
Qonimni muzlatar tirilgan o'lim.

Na sevinch, na ko'z yosh, na ushbu sezgi,
 Bu cheksiz olamda yagona yo'lim –
 Yolg'iz ishonganim sensan-ku, sevgim...

Sevgilim, men senga inondim nechun?
 Seni o'zgalardan o'zga deb bildim.
 Qora girdob qa'riga men yiqildim,
 Oqar daryo bo'lib yig'layman bu kun.

Falakning charog'i yondi-da, so'ndi,
 Ko'zimning imoni – daryolar kechar.
 Qotdi aqlim, qattol qismat qon ichar,
 O'lgan muhabbatga mozor yo'q endi...

Xayr, xayr endi. Bo'g'ilar nafas,
 Tabiat, madad ber, yetmas o'z kuchim.
 Nechun aldading sen, tushunib bo'lmas.

Sevgilim, hech kimni sevmasman nechun?
 Osmon yiroq, yulduzi yo'q, oy kulmas,
 Hamma narsa kulgilidir men uchun.

Men kimni suyubman... Yolborib toldim –
 O'zgarar tabiat, dunyo o'zgarar.
 Balki, men o'zga baxt yo'lida qoldim,
 Lekin olib ketdi seni o'zgalar.

Axir o'zga edi sening ahding, ey,
 «Axir o'tkinchidir hattoki abad».
 Nechun o'zga edi sening baxting, ey?
 «Lekin o'zga erur buyuk muhabbat!»

Yashin urib ketgan daraxtdek to'nib,
 Poyonsiz bo'shliqqa qarayman dilso'z.
 Sarson axtaraman yuragim to'lib –

Qayda u sadoqat, poklik degan so'z?!
 Hayhot! Xiyonatning yetimi bo'lib
 Faqat yig'lab qoldi ikki qora ko'z...
 Afsus-nadomatning bordir-ku cheki...

Sening gunohingni yuvsin ko'z yoshim...
 Ayni jasoratdir har qanday sevgi,
 Senga oq yo'l tilar mening bardoshim.

Bu shunday hayotdir, bu shunday dunyo,
 Ega chiqavermas har kim ahdiga.
 Onasan, omon bo'l, sog' bo'l doimo
 Ma'sum bolalarning ma'yus baxtiga...

Lov-lov yonayotir quyosh – ul najot,
 Osmon chorlayotir, chorlar yuksak tog'.
 Shunday yuragimda tovushsiz faryod.

Men senga inonmoq istayman, e voh,
 Barcha ko'rgulikka ko'nikkan hayot.
 Buyuk Muhabbat deb atalgan Alloh.

1977

DILOROMNING KO'ZLARI

Ma'yus edi sening ko'zlaring g'oyat,
Go'yo yo'lsiz o'rmon barglarin to'kib,
Qora yolqinlikda shivirlar oyat,
Ko'zlaringni tinglayapman entikib.

Ayricha ko'ringay har kasga dunyo,
Borliqning savdoli ishlarin o'ylar.
Pirpirab yonardi yulduzlar go'yo,
Ruhning manguligin yondirar ular.

Zanjirmi Sharq qizining qo'llarinda,
Bir kuch topilmasmi, kishan sinmasmi,
Turkiston, Turkiston endi kulmasmi?

Malomat tutqunlik mangu o'lmasmi,
Bir sovuq mozorlarmi yo'llarinda,
Erkinlikning porloq nuri inmasmi?!

Yo'lsiz o'rmon og'ochlari shovullar,
Ko'hna jarohatga tuz separ o'rmon.
Tepamda yurgun oy – g'ariba uvlar,
Gizli xayol ingrar, xolos, bearmon.

Ko'zlaring qa'rida siniq bir nola,
Balkim, qafas ichra uyg'ongan navo,

Balkim, toshliqlarda qon yutgan lola,
Yo'q, havosi so'rib olingan havo.

Yo'q, sen, ey, adashgan kemani chorla,
Oyning oq sochlarin sevib taragil,
Koshki, suvga cho'ksam. Cho'kmasman. Sen bor.

Koshki, o'tda kuysam. Kuymasman. Sen bor.
Sen borsan. Sen borsan. Oftobim, porla,
Ko'zlaringda yonib bitay, sevgilim.

Nechun yana, ko'zim, kulmaysan nechun,
Nechun sen yozmaysan inja qanoting?
Yana tortmoqdami o'shal mudhish tun,
Ufqda o'chdimi, ey Quyosh, oting?

Ochgil ko'zlaringni. Nash'a soch. Borliq
Oq erklik ichradir. Har narsa oq. Oq.
Sevgilim, bu sening ko'zingga bog'liq –
Shodlik. Nur toshqini. Bir chaman. Bir bog'.

Bular bari so'zlar-ku, axir, so'zlar,
Qaylarga yiqilar bir kun beomon
Ko'zing osmonidan uchgan yulduzlar?

Ko'zingning qa'rida yukunar, izlar
Yorug' sohillarni asrdiyda jon.
Mangulik osmoni – bu teran ko'zlar.

SUNBULA

To'kilish oldida gulim. Ehtimol,
Senga boqib ko'nglim uyi buzildi.
Xomush tortib, junjikib qo'ydi shamol,
Bir uzim uzumning yuzlari so'ldi.

Sovuq osmon yuzida izg'ir ko'zim,
Xotiramning tasbehlari tizildi.
Qayg'uliman, qonga qorishgan so'zim,
Tasbehimning chayir ipi uzildi.

Qandaydir bu nido, hazin va karaxt?!
Nechun ketmas qora qarg'alar nari?
Qarang, ingillagan itlarga qarang.

Sirli entikadi yalang'och daraxt,
Bari unutilish istaydi, bari...
Sunbulaning simlari keskir, tarang.

Qo'y, bo'ldi. Gapirma. Kechirma meni.
Ko'zingdagi toshni g'ichirlatma, bas.
Quyilmoqda kunduzning achchiq tuni,
Ichib tashlamasam men uni bo'lmas.

To'xta. Bas qil. Gapirma. Bo'ldi.
O'zim gunohkorman. Mendan bu ko'rlik...

Zangor yaproqlarning bag'rida sho'rlik
Kecha shovullagan shamollar o'ldi.

Bir so'z topolmasman senga, sevgilim,
So'zlar, so'zlar qolur bo'g'zimda qotib.
Bilmasman, naqadar sevaman seni.

Bu payt falaklarga sovrilar kulim,
Yerga to'kilaman seni yo'qotib,
Shivirlab shamollar marsiyasini.

To'lg'ongan sochlaring qora ilondir,
Vujudimga tashlar anglanmas qo'rquv,
Ochilgan bag'rimning dardi nolondir –
Sening ko'zlaringdek teran, qorong'u.

Ilon sochlaringni shamol o'ynaydir,
Uzilgan barg kabi qaltiraydir jon.
Ezilgan yurakni ezib to'ymaydir,
Gulim, ko'zlaringga berkingan jahon.

G'imirlar kechaning qop-qora tani,
Sochlaring iloni tanimni yoqar.
Bag'rimni ezishga yana shaylanib,

Daryo bo'lib sening ko'zlaring boqar..
Uzayib, jimirlab, suvga aylanib
Daryoga lim to'lib jasadim oqar.

BALKI, O'CHGAN EDIM YODINGDAN,
Shirin xayolingni buzdimmi?
Laylo, Laylo, sening yoningda
Yaproq kabi ko'rdim o'zimni,
Shirin xayolingni buzdimmi?

Seni o'ylab kelmaydir uyqu –
Qora tunnning o'zga sehri bor.
Tushlarimda topay deb, gulru,
Men uxlarman mangu, ehtimol.
Go'zal tushlar tilayman, Laylo...

Yana paydo bo'lding yo'limda,
Yana yo'llaringda bo'zladim.
Bechora qalb sening qo'lingda,
Ko'zlarimga mening ko'zlarim.
Nechun paydo bo'lding yo'limda?..

1963

* * *

Ko'zimga to'qinar malolat, tuman,
Cheksizlik qo'ynida yalang'och sukut.
Ruhimda muallaq jimlik bezabon –
Neki o'tkan bo'lsa, barchasin unut.

Zarba gali senda, mayli, ko'ray men,
Ovoz ber, qaydasan, o'lmas toqatim,
Yo sukunat kafaniga o'ray men...
O, saodat, yo'q mening saodatim.

Faqat bordir bunda soqov sukunat,
Saodatin izlab chiqqan bir shoir –
Men qachon bag'ringga yetgayman faqat?

Yoril tosh, ey yoril tosh, yoril axir,
O'limning qoshida yoril, ayt, baqir,
Chaqmoqlarga aylan endi, sukunat.

1976

ONAMGA XAT

Eshitdim, onajon, xafa emishsan,
Kechir, oylab senga yozolmadim xat.
Garchi muhabbatdan tilardim ehson,
Yorug' kunlarimga bo'lgandim ilhaq.

Yuzimga nafasing urilar iliq,
Ajib yorug'likka to'lmoqda xona.
Suratim qoshida duolar qilib
Tag'in yig'ladingmi, mushtipar ona?

Ko'ksimda Turkiston, shu aziz Vatan,
Bu qadar tashvishlar yutmagil, bag'rim,
O'ksuk otam kabi hali ham, zotan,
Qalqinib-qalqinib turibdi shahrim.

Bilurman... sirni boy berishlik yomon,
O'g'lingga bu yo'lda bardoshlar tila.
Ba'zan topganimni ichib qo'yaman
Sirni boy bermasdan ulfatlar ila.

Biroq, eh, bilmayman, go'yoki zimdan
Kimdir ta'qib etar meni beomon,

Qandaydir bir kimsa haqimda
Xunuk latifalar to'qiydi, yolg'on...

Ona, kuylanmagan bir kuy istayman,
Va lekin aldoqchi hislar olur jon,
Ehtimol, qalamni bekor qistayman,
Netayin, rostini aytgil, onajon.

Yashil daraxtzorni yechintirar kuz,
Poyimda bahorning alvido uni.
Beparvo yoshlikni ilg'amaydi ko'z,
Qaylardan axtaray, onajon, uni?

Bilurman... yo'limda g'ichirlab toshlar,
Za'faron kuz yanglig' xayolim taqir.
Shaharning g'avg'oli tinchini tashlab
Uzoq vaqt yoningga bormadim axir.

Eshitdim, onajon, xafa emishsan,
Kechir, oylab senga yozolmadim xat.
Garchi muhabbatdan tilardim ehson,
Yorug' kunlarimga bo'lgandim ilhaq.

Baxtsizlikka o'xshab ketar bu holim,
Sensiz baxtsizlikka o'xshaydi qismat,
Sensiz yorishmasdi mening xayolim,
Dunyoning laqabi bo'lurdi hasrat.

1966

XATO QILDIM, SEVGILIM,
Xato qildim beomon,
Yo'q endi borar yo'lim,
Bog'imda so'ldi gulim,
Bag'ringa to'ldi xazon.

Xato qildim, sevgilim,
Xato qildim bilmasdan.
Qani, yutilsa tilim,
Qaltirab turar qo'lim,
Jigarimni yulmasdan.

Xato qildim, sevgilim,
Xato qildim bilmasdan,
Men suyib xato qildim,
Men kuyib xato qildim,
O'lib xato qilmasman.

Xato qildim, sevgilim.

1978

HIJRATDA ONA ALLASI (1944)

Haydar Usmonga

Shakar qo'zim, tushlaring bo'lsin shirin,
Sen mening jonimsan, sen mening tanim.
Onangning ko'ksida qasos yashirin,
Yuragida o'q parchasi – Vatanim.
Nido qildim, nidolar qildim, alla,
Seni yo'qdan binolar qildim, alla.

Ona yurtni bosdi yovuz yildirim,
Maskanatga aylantirmish dorugir.
Garchi qon ichradir bargrezon yerim,
Ayri tushmak, bolam, mushkul baribir.
Nido qildim, nidolar qildim, alla,
Seni yo'qdan binolar qildim, alla.

Qontalashgan ufqlarda nafarmon,
Botishini quyosh bilmay turadir,
Odam ortgan qator borar sharq tomon,
G'ildiragi ko'ksim uzra yuradir.
Nido qildim, nidolar qildim, alla,
Seni yo'qdan binolar qildim, alla.

Qirg'oqlarga chopar, qaytar dolg'alar,
Muztarib osmon kabidir nolam.
Bog'larda qag'illar qora qarg'alar,

Bog'lar bulbulidan ayrildi, bolam.
 Nido qildim, nidolar qildim, alla,
 Seni yo'qdan binolar qildim, alla.

U yerda vizillab o'qlar uchadir,
 O'qlar uchib yurmas bekordan-bekor.
 Tirik jonning, bolam, shami o'chadir –
 Yov uchun quyoshning o'chmog'i darkor.
 Nido qildim, nidolar qildim, alla,
 Seni yo'qdan binolar qildim, alla.

Balkim, afsonalar aytar bulutlar,
 Turkular aytadir musaffo, tuyg'un.
 Yiroq-yiroqlardan turnalar o'tar,
 Hijron qo'shig'ini aytarlar bugun.
 Nido qildim, nidolar qildim, alla,
 Seni yo'qdan binolar qildim, alla.

Otang jangda. Otang seni ko'rmaydi,
 Otang jangda, qoraxat olgan onang.
 Otang kelib ahvolingni so'rmaydi,
 Bu olamda bir o'zi qolgan onang.
 Nido qildim, nidolar qildim, alla,
 Seni yo'qdan binolar qildim, alla.

Armon-la yumgandir ko'zlarini, bas,
 Jon berib dushmandan olgandir o'chin.
 Nechun qalqib-qalqib olasan nafas,
 Nechun qo'rqib ketding, to'lg'onding nechun?

Nido qildim, nidolar qildim, alla,
Seni yo'qdan binolar qildim, alla.

Shakar qo'zim, tushlaring bo'lsin shirin,
Sen mening jonimsan, sen mening tanim.
Onangning ko'ksida qasos yashirin,
Yuragida o'q parchasi – Vatanim.
Nido qildim, nidolar qildim, alla,
Seni yo'qdan binolar qildim, alla.

1973

POCHTA. TELEGRAF. TELEFON. KIRDIM,
 Bazo'r olib keldim oyoqlarimni,
 Tanbal, erinchak bir vujudki bu, eh,
 Oyog'im ma'yuslikning oyog'idir.

Goh shunday bo' lurki miyamda g'ashlik,
 O'zim bir chelak qon, suv va boshqalar,
 Na Vyetnam, na Isroil, na AQSh,
 Dunyo o'z yo'liga, men o'z yo'linga.

Shohkursiga tashlab qo'ydim o'zimni,
 Yumshoq shilimshiq shohkursiga cho'kib,
 Kuta boshladim rag'batnomalar,
 Do'stlarimning yozmagan maktublarin.

Boshin zo'rg'a tutar og'ir ustunlar,
 Zalda uymalashgan jonlarga qarab,
 Bu yer g'ovuriga beparvo, behis,
 Pochta qutilari turishar uzun.

Qopqoqli og'zini ochar-u yopar,
 Bu yerda yelim va siyoh hidlari,
 Bu yerda qog'ozlar bo'lmoqda nobud,
 Garchi voqif erurlar har narsadan.

Ey bechora varaq, qafasga tushding,
 Telefonchi qizning ovozi chiqar,

Jaranglar sovuq: «Falon-falonchiev»,
Javob bermayotir... Allo, Farg'ona...

Turkiston?! Oltinchi xonaga kiring...
Bu yerda so'rrayib turmang, azizim.
Omonat kassasin qulog'i tirband,
O'likning og'zidek ochiq daricha.

Birov pul qo'yishga shoshar baxtiyor,
Birov so'nggi so'min olar parishon,
Mening unga rahmim kelmaydi. Ajab,
Bu yerda o'yin tushar shodlik va g'am.

Oyoqlarin kerib ohang purkaydi,
Taxtalar. Qandillar jo'r bo'lar shoshqin,
Bulg'onib mast holda yozg'ichlar yotar,
G'ijim qog'ozlarga boqishib hayron.

Telefonxonaning birida kulgu,
Birida kulguning teskarisidir.
Bunda suvratlar ham qandaydir dardli,
To'g'risi, dardlarning shaklidir bular.

Goh shunday bo'lurki miyamda g'ashlik,
Burchakda oq, jiddiy tufdonlar faqat
Tufuklarin sochib turar iljayib.
Nofelet, Fargelet, Atchop. Ketaman...

MUNOJOT

Bag'rimda g'ildirar temirchil hayot. Izg'itqi chivg'inda
chidamdir boshim. Faqat sen uyquchan tomirin uyg'ot,
qizimning qo'liga kuch ber, Quyoshim. Bag'rida laxcha
cho'g', aylanadi Yer, kulinchim, sevinchim, kuyuk ko'z
yoshim. Faqat sen qizg'onma, bir kaft mehr ber, ilinjim,
sig'inchim – buyuk Quyoshim.

1982

YONAYOTGAN AYOL

Tentirar Kasofat g'olib Ahraman,
Haqorat jar solar bunda bermalol,
Qayon ketmoqdasan yonib, qahramon,
Qayon ketmoqdasan, ey Yong'in – Ayol?

Ko'ksingda Harorat so'nib bo'ldimi,
Ko'zingda so'nggi sham o'chdimi nahot?
To'xta! Qolgan qoldi. O'lgan o'ldimi,
Bu vabo, bu o'lim, bu achchiq hayot.

Yonayotgan Ayol, shafqat qil, uyg'on,
Yonayotgan Ayol, Hurmuz panohing,
Bolangga qaragin, u tirik tug'yon,

Tirik Jasoratdir, tirik Allohing.
Qani turkiylaring, Turoning qani?!
Yonayotgan Ayol, yondir Dunyoni.

1988

XIYONAT

Tong qachon otadi? Yildan uzun tun.
Nahsga botib shahar uxlaydi.

Bulg'angan daraxtlar, ko'kargan suvlar.
Buncha uyatsizsan, ey Shahar?
...yolg'onning xotini...
...yolg'onning eri...

Men sinovdan o'tdim,
Sindirdim bardoshimni,
Rahmat senga, bevafo.

Ay bechora, ay buzuq ayol,
O'zingni aldaysan bunchalar,
Buncha toza, bunchalar haqsan.

Qarigan gul, belangi xonim
Tevarakka pista ulashar,
Tirsagimni chimdir jilmayib.

Sen kimsan menga, bilmam, bevafo,
Endi onam bo'ldingmi mening,
Singlim bo'ldingmi endi?!

G'ichirlar eshikning zanjiri,
Pichirlar darchaning qafasi,
Sovuq qimirladi o'z ko'rpam.

Buncha g'arib bo'lmasa bu koshona,
Buncha xunuk bu go'zal xonim,

Nechun hech kim axlatga otmas?
Men itdek sog'indim birovni,
Zanjirini uzgan itman men,
Birovning xotinin nega sog'indim?

Yerga botib ketdi osmon,
Bir jonzot qolmadi gunohdan.
Uyatdan chinqirib yubordi Quyosh.

Men sening teringga kirdim,
Tuproq tortdim o'zimga o'zim.
Qaydan keldim? Ne uchun keldim?

Laxta-laxta
ichiga otdim
Xiyonatning irganch sharbatin.

Yuzimga loy surtdi megajin,
Bir it irilladi tanamda,
Ko'rpamga egildi begona ayol.

Nima qildim senga, bevafo,
Nima uchun tipirchilaysan
Jasadimning ustida? Bas qil.

Tong oqardi. Shahar uyg'ondi.
Tobutlari o'tdi lopillab.
Marsiyalar aytdi devorlar.

* * *

Men bilaman, vujuding bo'zlar,
Bag'ring yonar sayoq o'g'lingga.
Seni o'rtar bir og'ir so'zlar,
Axtarib chiqarsan yo'linga.

Ko'chalarga qaraysan har zum,
Kechalarni oqlaysan, ona.
Gunohkorman yolg'iz men o'zim,
Yana meni oqlaysan, ona.

Ochiq yotar tokchada kitob,
Ochiq yotar mening daftarim,
Unda kezar mangu iztirob.

Tubanlikda yosuman jari,
Sho'rlik o'g'ling bir umr betob,
Singan sozi, singan xanjari.

1964

* * *

Yomg'ir emas, marvarid yog'ar,
Yomg'ir kecha shaklinda bu on.
Suv singari jildirab oqar,
Kecha kechar shod va bearmon.

Barglarda raqs etar shabboda,
O'ynar sabo shaklinda kecha.
Tun bulutga ko'tarib boda
Afsonalar aytar tonggacha.

Tanizorim igna uchinda
Ko'zlarimda porlar qora nur.
Menga kecha yomg'ir ichinda

Mash'um xayol kabi ko'rinur,
Ruxsorini yuvgan kechada
Men bilmagan yalang'och shuur.

1963

* * *

Daryo mavjlariga yozilmish g'azal,
Maysalar egilib o'qiydir kitob.
Shodlanib xandalar otar bir lahza,
Bir lahza oh tortib qo'yadir oftob.

Qamishlar shivirlar daryo tomonda,
Ko'kda oq bulutlar kezar bemajol.
Bir tirik nafasat borliq, jahonda,
Kimgadir elanar, qilar iltijo.

Bu qadar go'zallik qaysi ochunda,
Bu qaysi kitobdir, kimning daftari,
Kimning olamidir qilich uchinda?

Qaltirab porlaydir bir chiroq g'arib,
Bir qushcha sayraydir ruhim ichinda,
Bir qushcha yig'laydir meni axtarib.

1964

* * *

Daftardan bir varaq boqadi kulib,
Bevafo, keldingmi yana u fursat?
Soat ham urinar qahrga to'lib,
Yo'qsan-ku, ne uchun kelding, ey surat?

Qattiqroq urinar yanada soat,
Yanada buruqsab yonmoqda chiroq.
Tun qushi o'kirib qilar ibodat
Derazam ortidan egilib shu choq.

Qorayib yonarsen zulmat yo'linda,
Yuragimda yonib bitgan sevgilim.
O'chgan xotiralar o'ng-u so'limda.

Daftardan rasmingni olganman yulib,
Suratsiz shu varaq mening qo'limda,
Suratsiz varaqda sen borsan, gulim.

1964

* * *

Hayot ummonida bir-birin bilmay,
Shunday biz to'qnashib qoldik da'atan.
O'zing ayt, ne qilay, aytgil, ne qilay,
Qanday ayrilayin endi men sandan?

Sho'rpehona ishqni tolega yo'yib,
Jimgina taqdirga berganimda tan.
Ishonch-u armoning ko'ksimga o'yib,
Dovdir hayotimga kirib kelding san.

Sening ko'zlaringga qildim iltijo
Bo'lmay deb eng so'nggi mehrdan yiroq.
Inongil, bu sevgi emasdi aslo.

Aldanib o'rgangan dard edi biroq,
O'rtada anglanmas qismat – muallo,
Yolg'izlik oshyoni, abadiy firoq.

1964

YOMG'IR YOG'AR, SHIG'ALAB YOG'AR,
Tomchilar tomchilar sochimga.
Yomg'ir yog'ar, shig'alab yog'ar
Ham qayg'umga, ham quvonchimga.

Yomg'ir yog'ar, shig'alab yog'ar,
Men unga ochaman bag'rimni.
Yomg'ir yog'ar, shig'alab yog'ar,
Asta unutamani yomg'irni.

Yomg'ir yog'ar, shig'alab yog'ar,
Oxir meni asir etar ul.
Yomg'ir yog'ar, shig'alab yog'ar,
Yog'a boshlar qog'ozga ko'ngil.

1965

BIR QUSHCHA DERAZAM YONIDA

O'tirar parishon va g'arib.

Yig'laydi, ko'zlari yonadi,

Ko'zlari ikkita marvarid.

Bir ajib navoga o'xshaydi,

Shoirlarga o'xshaydi bir hassos.

Miskin soz chalmoqqa u shaydir,

Dardiga bordir-ku bir asos.

Men unga qarayman ohista,

Men qushcha holiga yig'layman,

Va lekin bilmayman ne istar,

Bilmayman, hech qachon bilmayman...

1966

ESLAYSANMI, IZG'IRIN KECHA,

Darchaga qor urar besabr.

Yiroq o'ylar edi ketgancha,

Yiroq o'ylar edi bir og'ir.

Darchaga qor urar besabr,

Oyna uzra lojuvard makon.

Oyna uzra shohona qasr,

Oyna uzra sovg'a-sargardon.

Yiroq o'ylar edi ketgancha,

Sen nelarni o'ylarding yana?

Izsiz edi o'sha tun ko'cha,

Kimsasizday biz turgan xona.

Yiroq o'ylar edi bir og'ir,

Qarg'ar edi, balki, sukunat,

Erimagan qor kabi bag'ir,

Buni hozir angladik faqat.

Xayol yana u yonga uchar,

Allaqachon ayirgan taqdir.

Eslaysanmi, izg'irin kecha,

Darchaga qor urar besabr...

1966

MEN KIMNIDIR KUTAMAN MAHZUN,
Men kimgadir yig'lamog'im shart.
Tanholik-la turibman o'zim,
Mening bilan birgina zulmat.

Yiroqlarda ingranar List ham,
Qulog'imga bo'zlaydi Furqat.
Huzurimga chiqmas bir odam,
Men baribir kutgayman faqat.

O'ksib-o'ksib axtaraman nur,
Qorong'uda bo'lgayman ado.
Qo'ng'iroqlar jarangi kelur,
Qanday mash'um bu go'zal sado.

Shilliqqurtday to'lg'anar ariq,
Suyanaman badburush tolga,
Osmon yuzi shundayin sariq,
Sovuqlikni qaylardan olgan?

Kular-da va qalqib borar oy,
Ul hayosiz shundoq yalang'och.

Kimni aldab, balqib borar oy –
Tevarakda kecha qorasoch.

Men kutgayman, elitmas uyqu,
Men kimgadir yig'lamog'im shart.
Ayting, nechun tashlab ketdi u,
Nechun tashlab ketdi muhabbat?

Tugab borar tun yanglig' toqat,
Saharlarga bergayman hisob.
Qayga ketdi, qayga muhabbat?
Yuragimda muqaddas azob.

1965

YOMG'IR HAM TINMADI UZUN KUN,
Ivishgan novdalar sindilar.
Yomg'ir ham tinmadi uzun kun,
Barglari jon uzib tindilar.

Deraza ortidan bir juvon
Qaraydi, ufq ham qoraydi.
Deraza ortidan bir juvon
Entikib ko'klarga qaraydi.

Samoning ko'ksiga qoqilsa,
Shamolga chiqsaydi otilib.
Mayliga, yomg'irdek yiqilsa
Qorong'uning bag'rini tilib.

Bag'riga olar-ku bo'ronlar,
Ismsiz hasratni haydarlar,
Bir imkon shartini aytarlar,
Bag'riga olar-ku bo'ronlar.

Yomg'ir ham tinmadi uzun kun.

1963

DERAZAMGA URILADI QOR,
Jaranglaydi jarangsiz kumush,
Derazamga uriladi qor,
Qor singari oppoq bo'ldi tush.

Bir ajoyib qor yog'ar bu kech.
Uchib tushar mening yonimga...
Men-ku seni o'ylamasman hech,
Sen tushasan ammo yodinga...

1963

* * *

MEN SENI SEVAMANMI? BILMAYMAN:

Sen mangulik nafassan –

«Bilmayman» degan.

1965

* * *

OSTONAMDA YOTAR DO'STIMNING ITI,

Yulduzlarga qarar,

Eh, o'lmagur do'stim-ey.

Marhum

Do'stimning iti.

1965

* * *

OH, TURKISTON, KO'ZIM YO'LINGDA,
Sen ruhimda ochila qolding,
Bir sir bo'lib sochila qolding,
Oh, Turkiston, ko'zim yo'lingda.

Go'zallarning go'zali Turon,
Sevimlidir hamda mehribon,
Ul ham tug'ilgandir mehrimdan,
Go'zallarning go'zali Turon.

Dunyo qadar sevgim bor senga,
Bilmaganlar aytar ul yo'q-ku!
Sen qaylarda yuribsan bukun?
Dunyo qadar sevgim bor senga...

1965

QORLARGA QORISHDI OSMON,
Elay ketdi nurli changini,
Qaydan olsin bechora rassom
Bunday ma'yus sevinch rangini?

Uni izlar topolmas, garang
O'tga qo'ngan qor kabi behol...
Ko'zlarida turar o'sha rang,
Osmonlarga tikilar bekor...

1964

***

QORAYIB KETDI KO'KSIMDAGI QORLAR,
Maysalar uyg'ondi,
Shoxlarga qo'ndi ko'klam.

1966

***

UMRIMNI SOVURDING DEB
G'azabingni sochma menga,
G'azab sochgan umrin sochmasmi?!

1966

BUKUN BIR TUSH KO'RDIM. TUSHIMDA

Buxoroda yurgan emishman.

Yuksak minoralar boshimda,

Oyoqlarim ostida gulshan.

Buxoroda yurgan emishman,

Men-la birga yurarmish quyosh.

Erir emish, oqar parishon

Muz asridan omon qolgan tosh.

Yuksak minoralar boshimda

Menga hasad bilan boqarmish.

Asrlar bir damday qarshimda

Zangor olov bo'lib oqarmish.

Oyoqlarim ostida gulshan –

Qaynoq olovlarning davomi...

Buxoro zangori gul ushlab

Meni asir etdi tamoman.

Ul ayirdi meni hushimdan –

Yuragimni ko'rgan emishman...

Bukun bir tush ko'rdim. Tushimda

Buxoroda yurgan emishman.

1963

KULRANG BULUT KEZINADI JIM,

Kulrang bulut o'xshar uyquga.

Kulrang bulut boshlaydi hujum,

Baqirib shivirlar ruhimga.

Nafaslari qisilib go'yo

Qaldirg'ochlar uchar yer bo'ylab.

G'amgin-g'amgin ko'rinar dunyo –

O'ylarini qiynaydi o'ylab.

Kulrang bulut quladi oxir,

Parchalandi shu muallaq ko'l.

G'ir-g'ir shamol, g'ir-g'ir yomg'ir,

Suratimni chizib berar yo'l.

Qalqib-qalqib qo'yadi qarab

Tabassumlar yozilgan tuproq.

Chapak chalib sochini tarab

Bosh yuvadi bir hovuch yaproq.

Yana bulut kezmoqda sarson,

Ta'qib etib borar izimdan,

Nafaslarga to'la bu osmon

Uzilmaydir aslo ko'zimdan...

1963

SUKUT SAQLAR BIR DARAXT SALOBAT TO'KIB,

Bir so'z demas... hech qachon.

Aqli ko'rinar, balki, shuning-chun.

1967

AYLANIB TUSHAR QOR YO'LIMGA...

Qo'lingni qo'ygil, yor, qo'limga.

Sen qolding muhr kabi labimda,
Sen – bir dard asabiy qalbimda.

Ko'zimga berkitay, va lekin
Yoshday oqib ketma, seviklim.

1963

OYDINLIK

*Kunday yorug',
tunday qora ekan ko'zlaring.*
Usmon Nosir

Oy suzadi. Muzlagan kecha,
Qor ufurar.
Tumanlarda bir yulduz muncha
G'amgin turar...

G'uj-g'uj yulduz, oy kezar xoliy,
Boqasanmi?
Ishq daryosi oqar xayoliy,
Oqasanmi?

Nima keldi shu dam o'yingga...
Kim u? Ayt, kim?
Bechora oshig'ing yo'lingga
Zormi, aytgin!

Oy suzadi. Muzlagan kecha,
Qor ufurar.
Tumanlarda bir yulduz muncha
G'amgin turar.

Mayli, oqshom, mayli, qor,
Oy yorug'ida
Sen porlading, go'zalim,
Sevgi – ruhimda.

Kim yashirdi, yolg'izim,
Tunni ko'zingga,
Qor singari musaffo
Kumush yuzingga?

Olisda yal-yal yongan
Nima ekan ul?
Yurgin o'sha tomonga,
Ey go'zal surur.

Mayli, oqshom, mayli, qor,
Oy yorug'ida
Sen porlading, go'zalim,
Sevgi – ruhimda.

1963

UYG'ON, EY MALAGIM, TUR, O'ARNINGDAN TUR,
Otashin muzlarda isinaylik, yur.

Yong'inli daryoda quloch otaylik,
Bu yerdan ketaylik, faqat ketaylik.

Undan ham olisroq ketarmiz hali,
Undan ham olisroq, mening go'zalim.

Qaragil, eng yorqin bir yulduz yonar,
Yorug' bir chaman bu... ketarmiz yana.

Bu kun shoh erurman, tilak tilagil,
Bu kun men gadoman, tingla, malagim.

1966

YANGI TONG

Tongda erib ketdi

Kecha.

Uyqusini quvib ko'chaning

Avtolar shovqin solib kechar.

Dunyo so'rarmidim sendan,

Do'stim, shu daqiqa,

Shunchaki tong nafasi yanglig'

Tabassuming kerak

Faqat.

1962

UCHINCHI DO'ST

M.B.

Taxtada gezarib yotgan qonli xat,
Qonli suvrat, qonli may, boshqa... Unga baribir.
Asray olmadik-ku uni,
Topshirib qo'ydik-ku, do'stim.

Biz endi bu yerda,
Bu Yerda,
Uchinchi do'stning to'la
Finjonini ichib yashaymiz.

Biz endi ona Yer – najotning
Issiq bag'riga qachon yetarmiz, qachon?!
Uchinchi do'stning to'la
Finjonini ichib yashaymiz-da endi.

Kimlarningdir uchinchi do'sti bo'lib qolarmiz, balki...
Uchinchi do'sti bo'lib.
Ularni o'ylab... Uchinchi do'stning to'la
Finjonini ichib yashaymiz-da endi, do'stim.

1973

OG'USHIGA OLAR KUNDUZNI

Kunduz kabi bu yorug' kecha...

Kechalarning kechalik yodi

Asta tongning mayidan ichar.

Kuzatib qo'y tunlar yodini...

1963

* * *

Xayrlashdik... o'ynar kapalak...

Biz asir bo'lmadik lahzaga.

Xayrlashdik beso'z, beyurak,

Bu bog', bu gul keldi larzaga.

Shabnamning sof qadahi sindi...

Qo'limizni sovurdi falak –

Sen mendan ayrilding, men sendan,

O'yin tushar rangin kapalak.

O'ynar, o'ynar, o'ynar kapalak,

Bir lahzaning farmoni qoldi.

Xayrlashdik. Beso'z. Beyurak.

Buyuk Sevgi armoni qoldi...

Qanday go'zal rangin kapalak...

1962

BIR SO'Z BOR,
Beg'ubor tong kabi go'zal,
Tong chog'i ochilgan g'uncha kabi,
G'unchada shabnam kabi musaffo.

Shirin tuyg'ularning
Shirin farzandi,
Osmon kabi bepoyon ko'zlar sevinchi yanglig',
Bir so'z bor.

Bir so'z bor.
Haqiqat so'zidan ham yuksak,
Haqiqatning o'zidan ham yuksak,
Bir so'z bor...

1963

SENI MENGA BETOB DEDILAR,
Bu so'z yomon, bu so'z ko'p og'ir,
Seni menga betob dedilar,
Oqdi yoshim misoli yomg'ir.

Seni menga betob dedilar..
Menga dunyo hazin tuyuldi.
Bulutlarga to'ldi osmon –
Achchiq-achchiq yoshi quyildi.

Seni menga betob dedilar..
Lekin kelding, kelding sen o'zing.
Qora bulut tamom yo'qoldi.
Holbuki, men... Yig'laydi ko'zim.

1965

HUVILLAGAN UYDA QISILAR YURAK,
G'olib keldi oxir qora gumonlar,
Men-da sargardonman, o'zimdan yiroq,
Ko'zlarimga cho'kmish horg'in tumanlar.

Hayhot, tinglamaysan yonimga qaytib,
Ortiq yetib bormas otashin so'zim.
Sen ketib borasan alvido aytib,
Men esa izlayman o'zimni o'zim.

1973

DERAZAMDAN BOQAR ZULUMOT,
Zulmat bilan jang qilar yomg'ir.
Yuragimga oqar zulumot,
Oqib fikrimni tilar yomg'ir.

Zulmat bilan jang qilar yomg'ir,
Shiddat bilan kesar zulmatni.
Pichog'ingni bog'la, ey bag'ir,
Sen ham, sen ham uni yo'latma!

Yuragimga oqar zulumot,
Manzilda bo'larmi hukmron?
Qo'llarimni bog'larmi nahot
Shu mantiqsiz zulmat – nogiron?

Oqib tilar fikrimni yomg'ir,
Fikrlarim mening sachraydi.
Cho'yan parchalaridek keskir,
Nega bu zulumot qochmaydi?

Nega, tushunmayman, nega? Dod!
Yomg'ir dunyo singari og'ir.
Derazamdan boqar zulumot,
Zulmat bilan jang qilar yomg'ir.

1965

PAG'A-PAG'A OPPOQ QOR YOG'AR,
Bog'lar kiymish ilohiy libos.
Yuragimni bir otash dog'lar –
Quyosh tutib kelayotir yoz.

Nima bo'ldi? Kipriging namli,
Ko'zlaringda yashirin asror.
Devordagi suvratim qani?
Nima bo'ldi? Qalbingda ne bor?

Yog'ar oppoq pag'a-pag'a qor,
Dardim qorlar kabi sochilar.
Huv yiroqda gullagan bahor
Bo'ylari ko'ksimga sanchilar.

1969

BIRGA TUG'ILDIK-KU, YURAGIM,
Jahonni kezmakka piyoda,
Odimlarimiz birdir bizning,
Shu baxtli, shu badbaxt dunyoda
Odamlarimiz birdir bizning.

Birga tug'ildik-ku, yuragim,
Nasib etganda ham mangulik
Sen yashayver, sen meni kutma.
Men-ku ismingman, xolos, lekin,
Yuragim, nomingni unutma.

1965

SHABNAM

Umring juda qisqa bo'lsa ham,
 Dunyoga shaffoflik bo'lib to'lasan.
 Sen jamiki ko'zlarga malham,
 Iliq tabassuming bilan o'lasan.

1963

SHOIR*Abdulla Orifga*

O, ona Turkiston, ma'yus onajon,
 Sirli bu zavq aro sirqiraydir tan.
 Oxiri o'ldirar meni hayajon,
 Boisi ne aytolmasman daf'atan.

O, ona Turkiston, o'ylayman seni,
 Tinglayman olamning shivirin takror.
 Bandi maskaniga chorlaydi meni
 Kibor cho'qqilarda muzlagan bahor.

Mungli tovushiga osurman quloq,
 Dovdir, majnunona xayolga asir.
 Varaqlar ustida mixlandi nigoh,
 Yong'in changalida turibsan axir.

Bir she'r qarshisida turaverdim lol,
 Bir she'r qarshisida telba, devona.
 Munkayib qiroat qilayotgan chol
 Umrini boshqatdan boshladi yana.

Shoir shuning uchun tuzarmi devon,
 Yo'qsa, bu parishon tizmalar nechun?
 Kimni shoir deya tan olar jahon,
 Biz kimni shoir deb ataymiz bu kun?

Kimdir u jafokash shu xilqat aro
 Hamnishin tutingan qora qalamga.
 Kimdir ul g'amgusor va motamsaro
 Fikr sochayotgan Turkiy olamga?

Kimdir ul? Ermak deb kuylarmi, nahot,
 Soxta ehtiroslar chulg'armi uni?
 Yo'q!.. Yo'q, yaralmadi u bilgan hayot,
 Hali tug'ilmadi shoirning kuni.

Hali qaylardadir jang borar yovuz,
 Ma'sum go'daklarning shami o'chmoqda.
 Musiqor⁸ emas-ku temir yalmog'iz,
 Mushtarak osmonda uchmoqda.

Ne ellar, vatanlar gulxanda yonib,
 Shoir ko'z o'ngidan o'tadi bir-bir –
 Barchaning dardini o'ziga olib,
 Majnun bo'lib yurar shuning-chun shoir.

Hali bo'g'izlarda bo'g'ilar nafas,
 Eski yaralardan chak-chak tomar qon.
 Shoirni kuylatgan tabiat emas,
 Shoirni kuylatgan Hazrati Inson.

Tikkandir jonini Vataniga u,
 Bu so'z qarshisida titrama, ey jon.
 Yuzma-yuz kelgandek go'yo o't va suv
 Yuzma-yuz keladir shoir va zamon.

Buyuk e'tiqoddir bu dahr aro yo'l,
 Buyuk e'tiqoddir muborak ilhom.
 Shoir yuragida ochilmagan gul,
 Shoir yuragida sobit intiqom.

1970

⁸ Afsonaviy temir qush. Qo'shiq aytib, xushbo'y sochib ucharmish.

QAYGA UCHMOQDASIZ, QAYGA, BULUTLAR,
Bukun mehringizni to'kasiz qayga?
Eh, shamol qaylarga sizni irg'itar,
Siz bilgan yergami, qandayin joyga?

Daryo tepasida yig'ilib u kun
Bulut bo'lgandingiz yaxshi niyatda,
Nechun qo'l berdingiz shamolga, nechun,
Nechun qul bo'ldingiz, bulutlar, qayta?

Siz bilar edingiz, qaydadir kutar,
Sizsiz chil-chil sinib yotibdi toqat...
Holbuki, shamol yo'q, siz yo'q, bulutlar,
Siz telba shamolga bir ermak faqat.

1965

AYT-CHI, MENI UNUTDINGMI?

Gullarim qonlar yutdimi?

Unutdingmi, eh, bir yo'la

Yorug' dunyodan o'tdimi

Muhabbatim ekkan gullar?!

1965

SAN'ATKOR

Hammasi tugadi, tugadi axir,
 Parda tushirildi, tomosha tamom.
 Biroq sahna uzra hal bo'lgan taqdir
 Mening yuragimda qilmoqda davom.

Qarsak gurilladi, qandillar titrar,
 Sovuq suv sepgandek titrar bir odam,
 O'q yegan ohudek muallaq turar,
 Shundoq ko'zlarida yo'qolgan olam.

Kimlarga sharhi hol aylar bechora,
 Pinhon dardlarini kim tinglaydi, kim?!
 Do'stim, men yashadim bukun bir bora,
 Axir necha marta yashamoq mumkin?!

Qaygadir shoshyapsiz, ko'rib turibman,
 Ketarkan, yelkalar qilmoqda ta'qib...
 Go'yo falaklarda uchib yuribman,
 Yerga tushmoqlikka yo'q bugun haqqim.

Kimdir darbozaga otar o'zini,
 Nahotki hech narsa qoldirmadi u,
 Nechun yashirmoqda, nechun ko'zini,
 Aldovmi, riyomi, baxtmi yo qayg'u!?

Oh, singlim, turibsan ne uchun ma'yus,
 Kim hasrat suratini chizdi ko'zingga?

Kim parda tashladi beqo'l-u beso'z,
Kimning qahr bozori yetmadi senga?

Hech narsa ko'tarmas ko'nglimni manim,
Sapchib bo'g'izimga osiladi jon.
Dodimga yetmaydi na do'st, na g'anim –
San'atkor baxtiyor bo'lmas hech qachon...

Siz sofsiz, umringiz nash'aga to'la,
Men parda ortida qolurman yig'lab.
Hayhot, unutarsiz meni bir yo'la,
Siz bo'lak tushlarni ko'rarsiz uxlab.

Siz esa ne uchun qotib qoldingiz,
Qanday xayollarga boshingiz to'ldi?
Ehtimol, vijdonga burov soldingiz,
Marhum vijdon edi, u qayta o'ldi!

Birov dardlariga izlaydi sherik
Quchib yer shariga o'xshagan boshin.
Chorlayman, kel beri, men hali tirik,
Chorlayman, kel beri, mening quyoshim.

Xayr, meni tashlab ketgaysiz bir-bir,
Parda tushirildi, tomosha tamom.
Biroq sahna uzra hal bo'lgan taqdir
Mening yuragimda qilmoqda davom.

1970

SOHIL BO'YLAB BORARDI BIR CHOL,
Qo'lda hassa shoshib borar ul.
Har kun takror bo'lar ushbu hol,
G'udranadi asabiy nuqul.

Jonga tekkan bu uzun toqat,
Yetaklarmi xayolot majhul?
G'udranadi asabiy, faqat
Daryo sari sudraladi ul.

Qandayin sir bordir bu yoqda,
Azim daryo, sen o'zing aytgil.
Huv yoshligi qolgan qirg'oqda
Yoshligini izlab kelar ul.

1964

YULDUZLARGA MEN HAM QARAYMAN,

Yulduzlar – samoviy bir xayol.

Men ko'proq zaminga yarayman,

Menga kerak yerdagi hayot.

Yulduzlarga qarayman men ham,

Yulduzlar – chatnagan orzular.

Huv miskin kezadir bir odam –

Ko'ksida yonmagan yulduzlar.

Yulduzlarga qarayman men ham.

Ba'zida keladir havasim.

Ba'zida bosadir og'ir g'am.

Ba'zida yetmaydir nafasim.

1965

EGALARI TASHLAB KETGAN UY

Kim bor? Bo'm-bo'sh uy, chor atrof qorong'u,
Yastangan samoning rangi o'chibdir.

Kim bor? Bo'm-bo'sh uy, chor atrof qorong'u,
Ko'chmishlar. Yulduzlar qayga uchibdur?

Qorong'u, chor atrof qorong'u. Yo'q, yo'q.

Cheki yo'q sahrodek yaxlagan taqir.

Qorong'u, chor atrof qorong'u. Yo'q, yo'q.

Bechora bo'm-bo'sh uy, ey sag'ir...

1965

ODDIY KASRLAR

Vaqt – biz uni bo‘lamiz daqiqa, soatlarga, kunlarga va oylarga, yillarni varaqdek yirtib olamiz Vaqt kito-bidan. Vaqt – Bosh miyamizdan to‘kilgan asrlar. Shu vaqt tepasida muammodir Oddiy kasrlar deb ataga-nimiz, Vyetnamda otilgan o‘q, Turkistonda yupun bir bola, Alabamadan uchgan chinqiriq. Vatanidan judo bo‘lgan xalq. Yovuzlarni asragan zamon. Doim qonni eslatib turar nonni kesib yeydigan pichoq hamda ov miltiqlari. Ko‘zlarimiz nelarni xotirga solmas. Xotira-mizning ko‘zlari. Chapi go‘yo andek qisilgan Yelkalar-da qo‘ndoq izlari. Oddiy kasrlar deymiz-da endi. Uchar gilam afsonasidan kosmik raketalar masofasida char-chagan oyoqlarimiz. Vaqt bir devor bo‘lsa, qalbimizni soat singari bu devorga qo‘yganmiz osib. Zotan, har narsaning, har kimning o‘z mehrobi bor. Jarohatlari bor qahramon va jinoyatchi asrimizning. Kerak, kerak bir buyuk jarroh – Vaqt oddiy kasrlarni toki olib tashlasin, toki erkin yashasin jahon. Bir butun Turkiston yasha-sin – bosh miyamizdan to‘qilgan asrlar bunyod etgan mazmun. Lekin hamon og‘riydi ipak bilan tikilgan yer-lar. Oddiy kasrlar deymiz-da...

1965

VAQT

Vaqt o'tmoqda, nonushtasi yo'q, tushligi yo'qdir uning.
U davomli harakat uyqusida. Vaqt o'tmoqda, sochlarini
yular Vaqt sovuqqon o'rnimiz ustida. Derazani oching,
Shamollar kirsin, xonangiz nafasga to'lsin, musaffo
nafasga. O'tgan vaqtlar, bekor vaqtlar ko'rinib tursin
ko'krak qafasdan. Vatanlikda va Quyoshlikda, O, Ona
Turkiston Quraylik! Quraylik imorat olovli navqiron
yoshlikdan! Qani, ey, yuguring, Yuguraylik! Eshiklardan
boshlarni haydang! Tuproq – Onamizni ko'zimizga
olaylik. Tomirlarga Vaqtни boylang – temirlarga boy-
laylik! Vaqt o'tmoqda.

1963

SAN'AT TUSHUNCHASI

Ikki askar. Ikki xil harbiy kiyim. Ikki rang. Birining o'q tovushlaridan quloqlari kar, yotar xotinini ko'rar tushida. Boshqasi jim. Qabr – uyi. Tirik mazmun. Oq. Oq. Go'zal tuproq uzra bir qora kalxat, ikki rang. Portlash. Mavhum suvrat. Attang!.. Izolda Kresta bugun asira, Chin san'atkor Izolda, Sofokl «Elektra». Tomosha buzildi. Yigirmanchi asr, Sana – 65. Va uning haftafahm polisi: – Sofokl kim, qo'poruvchi emasmi o'zi? – Bilmadim, chunki muallif oldinroq tug'ilgan Isodan... Urush bo'lmasin deydi Kresta, Shuning uchun u bugun asira. Ikki rang – bu san'at. Uning yoshi – bu kun. Uning yoshi – uzun. Uning yoshi... San'at insonning shohtomirlarini bo'ronli bir dengiz shaklida bosar. Vujudimiz hujayralari uch milliarddan ortiq. Har hujrada olti qit'a na butun Turkiston, yashamak san'ati shu oltilikda. Shu manzilda ikki rang aniq. Ikki rang: Oq va Qora, haqiqat va yolg'on, Ey jafokash haqiqat. Bu san'at, san'at. San...

1965

ODDIY GAP

Hayot – juda oddiy, go‘yo bir bosh uzumni yeb bitirmak kabi gap, umrning shohtomirini shart kesmak kabi murakkab, bilasanki, so‘nggi soat bor, bilasanki, senda abadiyat kabi yashamakka qanoat bor, tiriklik mevasi – Men va Sen, aytmoqchimanki, onamning qoshida bo‘lay doim, aytmoqchimanki, gullar o‘ssin, aytmoqchimanki, Turkistonim bir butun bo‘lsin, do‘stlarimdan maktublar olayin, jirkanaman aslini yo‘qotgan oltindan, olmosdan, sotilgan xotindan, pulga chayib olingan nafasdan.

Asli hayot juda oddiy, go‘yo bir bosh uzumni yeb bitirmak kabi gap, ammo borligim va yo‘qligim, hechligim va buyukligim hayot mag‘zida murakkab, hayot abadiyat. Eng Katta Kitob Hayot, Butun Insoniyat yozar kitob, Eng Og‘ir, Eng Oddiy, Eng Go‘zal Kitob.

1965

SHODLIK

Qora osmon, qayg'uli osmon, qovog'idan qor yog'adi. Jim. Uning ham shodligi yolg'on, uningsiz ham yo'qdir shodligim. Sening husnu tarovatingga qarab o'ltirmasman hech, Sen mendan ranjima, go'zalim, betimsol shodligim. Axir bilasan-ku, Ma'sum bu kech. Mash'um bu kech, Qassob bu kun, Qasos bu kun! Eshitmayapsanmi yig'i tovushin? So'yilgan ozodlik xirillar.

Shodlik, qara, bir odam, qara, seni g'oyat qadrlashi mumkin bo'lgan bir odam, senga qarab shoshib, entikib borarkan, chalqancha tushdi. U ketdi, u ketdi. U ketdi dunyoda sening borligingdin bexabar. Bir yigit. Butundir oyog'i. To'rvasida ishsizlik yorlig'i, Qornida o'tgan kungi yog'siz yovg'onning baxtiyorligi. U ketdi. U Bir qiz. Ko'zlari bir oz qisiq, qorasoch. Balki, malladir. Oyoqlaridan oqmoqdadir nomusi. Sen rang tanlamaysan, shodlik. Sen bilan qiyoslash mumkin bo'lgan narsa faqat shodlikdir. Qo'llari bog'langan. Shodlik, seni o'ylab g'amga botaman, Seni men chorlayman, kel beri! Uyg'otaman shodligimni – Turkistonimni. Sening betimsol husningni bir butun holda dunyoga ochmoq istamayman, O, shodlik.

1965

ODAMNING BOLASI

Yodimdadir achchiq dardlarim kabi,
Fazolarda uchar edi xayolim.
Qanot qoqmay o'q-tayyora singari,
Bari o'z qo'llarim misoli tanish.

Qadim minoralar ko'ksida yodim,
Ilohiy yozuvlar yaralangandir.
Bunda menga so'zlar fotih Iskandar
Tajang bo'lib xotiramning sabriga.

Tajang kezar qubbalar tepasida
Temurning cho'zilgan arvohi – bulut.
Eski gap «Men odam bolasi» axir
Yodimda, yodimda men bechoraning.

Keyin menga har xil laqab berdilar,
Avval jindek gunohim uchun asir.
Asirlik yoqmasdi menga, qul bo'ldim,
Och qolishgan kuni sotdilar keyin.

Bosh degani nimadan yasalgan ekan?
So'ng so'ydilar, Turkistonni so'ydilar.
Zamon ichra boshlandi sargardonlik,
Men kabilar ko'p ekan yer yuzida.

Biz to'plandik, qolgani kundek ma'lum,
Fazolarda xayolim uchar yana,

Qanot qoqmay o'q-tayyora singari.
Bari barmoqlarim misoli tanish.

Dag'allashdim – salga jahlim chiqadi,
Injalashdim – salga quvonchim dunyo,
Asabim buzildi – fikrsizlikdan?!
Shart otdim o'zimni – oriyatim bor!

Yuragimning ustki qatlami, balki,
Sovuq, ichi yonib turar lovullab,
Bu dunyoning ustki qatlami sovuq,
Ko'ring, ichi yonib turar, ehtimol.

Qo'llarim sirtida go'shtlar va paylar,
Qo'llarim ichida qahrabo suyak.
Oh, qanday yonardim krematoriyda,
Qo'limni kranga o'xshab ko'tardim.

Juda katta qishloq erur yer yuzi,
Butun yer yuzida do'stlarim bordir,
Do'stlar, men borimni ayamadim hech,
Kerak bo'lsa, mana, tayyorman. Meni

Unutmangiz sira, hamqishloqlarim,
Boshimni olsinlar, mayli, olsinlar,
Dunyo, men ko'tarib yuribman hamon
Sening qayg'u-g'aming bo'lgan boshimni.

1968

ISHQ-VAFODAN SO'ZLAGANLARIM,

Yetur senga ohu fig'onim,

Yodga tushar bo'zlaganlarim

Men olamdan o'tganda, jonim.

Qaltirarsan ajib sezgidan,

Har bir so'zim – oshkor jahonim,

Judo bo'lding buyuk sevgidan

Men olamdan o'tganda, jonim.

Sen qoshimdan keta olmassan,

Ko'zlaringda turarman yonib,

Sevgimni rad eta olmassan

Men olamdan o'tganda, jonim.

1965

MANA, CHAQMOQ CHAQDI NOGAHON,
Zimiston tun choki so'kilar,
Shunday yaqin ko'rinar osmon,
Yashinlar yog'dusi to'kilar.

O't ichida poyonsiz jahon,
Ne izlarman otashlar ora?!
Chaqmoq chaqib yupatar osmon:
Bunda sen-u va men bechora.

1964

YORUG'LIKNI O'G'IRLAB SEKIN,
Tevarakni qurshadi tuman,
Ermak qilib tun cho'kdi, lekin
Eshik ochib chiqmading-ku sen.

Deydilarki, ko'zing afsuni
Balo emish, sehr etarmish,
Kimki ko'rsa bir karra seni,
Oyoq yetgancha ketarmish.

Sovuqni ko'r, yuzni chimchilar,
Masxaraman unga bu zamon,
O'ylaringa kelib sanchilar,
Oy emas ul – u qotil kamon.

Bunda har ne ermaklar meni,
Qorong'idir axir jahonim,
Hech bo'lmasa ochgil darchani,
Darpardani ocha qol, jonim.

1967

YOSHLIK – ZANGOR FASL. KECHDI, SARG'ARDI,
To'kildi u. Shafqat bilmas bargrezon,
Qora sovuqlarga otib yubordi,
Shamollar poyida sinmoqda xazon.
Yoshlik – zangor fasl. Kechdi. Sarg'ardi.

Harna o'tdi, mendan o'tdi, omon bo'l,
Qancha faryod qilmay, qaytarib bo'lmas,
Har qalay oldinda bordir so'nggi yo'l,
Toki yetguningcha xotirotn o'lmas,
Harna o'tdi, mendan o'tdi, omon bo'l.

Vido tabassumli olam yoshligim,
Ko'zlarimda qotgan jolam yoshligim,
Ko'klarga yetmagan nolam yoshligim,
Suvga cho'kib ketgan bolam yoshligim,
Vido tabassumli olam yoshligim.

1977

BIR LAHZA DOSTONI

Men o'zimni yo'qotdim tamom,
Men o'zimni yo'qotdim shu zum,
Qayonlarda ayting bu zamon,
Qayonlarda qolibdir o'zim?

Bir kimsaning qoshida, balki,
Titrab turar sham kabi g'arib,
Ko'chalarda tentirar yoki
Dodlab yurar meni axtarib.

Shunday sarson, shunday sargardon,
Yuragida lahzalik qayg'u,
Qay odamning ko'ziga nolon,
Najot tilab termularkin u?

Bir lahzalik erur bu sitam,
Lahzagina yig'laydi ko'zim –
Yaproq kabi oyoq ostida
Xazon bo'lgan ey mening o'zim.

Lahzagina yubormas qo'yib,
Kimdir zanjir bilan bog'labdi,
Kimdir: «Senga o'zlik nima», – deb
O'ldirmoqqa meni chog'labdi...

Men o'zimni yo'qotdim tamom,
Men o'zimni yo'qotdim bir zum,
Qayonlarda ayting bu zamon,
Qayonlarda qoldim men o'zim?

BUL XAFA KECHA KECHAR,
Quvgay uni oftob,
Bul kecha pardek uchar,
Qo'ynida majhul sarob.

Bul xafa kecha kechar,
Kechar ko'ngildan alam,
Ul o'zi zahar ichar –
Alamsiz qolgay olam.

Bul xafa kecha kechar,
Kechar g'aflat uyqudan,
Uyqu bilmagan kecha,
Porlar yana tuyg'udan.

Bul chovuk kecha kechar.

1961

YOSHLIK

Yuragingda, sening qo'lingda
Toza chechak kabi o'ynadim.
Yoshligim, men sening yo'lingda
Sevintirdim. Seni qiynadim.

Nahot xafa kunlaring o'tgan,
O'zing berdingmi beboshlikni?
Lekin meni otmading o'tga,
Naqadar yaxshisan, yoshligim!

Bir dard bo'lib, bir sevinch bo'lib
Va bir donishmand bo'lib goh,
Ko'zlaringga qarab yurgin deb
Etganing bor, yoshligim, ogoh.

Faqat sen uchgil nafasimdan,
Sendan bahra topsin bu olam.
Aytilmagan so'zlarim sendan,
Qilinmagan zahmatlarim ham.

Men bilan bo'l doimo birga,
Ayi tutma meni, yoshligim,

Toza saqlay butun umrga,
Butun umrim, qora qoshligim.

Yuragingda, sening qo'lingda
Toza chechak kabi o'ynadim.
Yoshligim, men sening yo'lingda
Sevintirdim, seni qiynadim.

1963

Tolib Yo'ldoshga

HAYOT JOMI ICHRA OQAMIZ

Gohi xursand, gohida vayron,
Tevarakka hayron boqamiz
Tevarakni qoldirib hayron.

1970

BIR YONI BALAND TOG', MUDRAYDI BESAS,
Bir yoni so'ngsiz qir – uxlaydi uyqu.
O'rtada bir qabr – ko'zga tashlanmas,
Hayqirib uyg'otar dunyolarni u.

1966

MANA SHUNDOQ KECHAR KUNLARIM:

Falaklarga uchgayman o'ktam,

Lol qoldirar ul afsunlarim,

Taajjubga solar meni g'am.

Hamma narsa xursand va kular,

Bir shodmonlik keladir ichdan,

Hamma narsa sevinib kuylar,

Yaralgandek olam sevinchdan.

Izlaganim yolg'iz muhabbat,

Sabolarga she'rlar kuylayman,

Toqatimga tilayman toqat,

Oh, Turkiston, seni o'ylayman...

Kunlar bo'lar, o'zgarur dunyo,

Mantiqsizday manzil sari yo'l,

Yer tuyg'usiz osmondir go'yo,

Osmon – qahri muzlab qolgan qo'l.

Ko'chalarda yurgayman sarson

Adashgan it singari uvol.

Go'yo kimsa hol so'rmas mendan,

Jo'ralarim so'rmasalar hol.

Ko'zlarimga kunduz qorong'u,
Voz kechaman ba'zi do'stlardan.
So'zlar – turgan-bitgani og'u,
Berkinaman har xil so'zlardan...

O, kunlarim ko'pdir oldinda,
Yetib kelar eng so'nggi nafas,
U payt birov ona tilimda
Boshim uzra so'zlab tursa bas!

U payt hayf ketmas kunlarim,
Falaklarga uchgayman o'ktam,
Lol qoldirar ul afsunlarim,
Taajjubga solar eski g'am.

1965

IZLAYSANMI SEN-DA BIR PANOH,
Hech tinarmi bu kuy, bu og'riq?
Ehtimolki, bekordir, e voh,
O'rtanishing bu qadar, bag'rim?!

Kerak emas, balki, yonishing,
Qayg'ularing kerak emasdir?
Hayotingning butun yozmishi
Bir nafasdir, eh, bir nafasdir.

O'ychan kecha tun ichra tanho,
Rauf Parfi, qoldik ikkovlon,
Biz mehrga to'ymadik aslo,
Bir yorug'lik izlaymiz hamon.

Shuncha abgor qilgani yetar,
Biz yonardik, yonardik yana.
Yorug'lik deb boshiga yetar
Yorug'likni sevgan parvona.

Rahm-shafqat bo'lmas shoirga,
Turkiy dunyo bosar yuzidan,

Parvonadek uchsini qayerga,
Qayerlarga qochsin o'zidan?

Har narsadan ayri, benasib,
Sho'rlik qismat yuklari og'ir,
Kelar osmon dardlari bosib,
Bu cheksizlik emas, bu og'riq.

Afsuski, yiqildi parvona,
Qanotidan ayrildi o'shal...
Yo'q, hajrida kuygay u yana,
Qanot bo'lgay qaysi bir go'zal.

Bir zum kabi yoshlik ham o'tdi.
Bir zum sevgi vafo qilmadi.
Kutganimiz ko'pdir hayotdan.
Kelmadi. Kelmadi. Kelmadi.

Sadoqatda do'stlik ahdiga
Baxtlarning yo'lida tolmadik.
Va lekin biz sevgi baxtiga,
Rauf, Rauf, yo'q, yetolmadik.

O'ychan kecha, tun ichra tanho,
Armon bilan qoldik ikkovlon.
Biz mehrga to'y madik aslo,
Yana, yana istaymiz hamon.

KO'ZLARIMNING OSMONLARIDA

Faqat o'zing, faqat sen o'zing.

Oydan, yulduzlardan narida,

Ko'zim ichra sening yulduzing.

Tushlarimda uchib yurardim,

Men-la birga ozod qushlarim.

Sen tushmi deb sendan so'rardim,

Aldamchidir barcha tushlarim.

Meni kutmas endi ul bog'lar,

Meni kutmas qalam qoshligim,

Tushda qoldi ul masrur chog'lar,

Eh, huvillab qolgan yoshligim.

Shafqat nedir – qovjiroq taqir,

Men yo'lsizman, besar-u somon,

Botmoqdadir quyosh ham axir,

Hansirar-da, bo'g'riqar osmon.

Bu yerlarga behuda keldim,

Suvga cho'kkan cho'g'dek so'zlarim,

Go'zallikning men quli edim,
Sen Allohsan, mening go'zalim,

Qaydasan sen, bu kun behuda,
Hasrat bilan ko'yingda yondim,
Yolg'iz sening mehringdan judo,
Qon yutilgan sahroda qoldim.

Da'vat etmas, shundoq alvido,
Talqon bo'lur tamallar toshi –
So'nayotgan oftob nurida –
Mening kirsiz o'n to'qqiz yoshim.

Tomog'imda qotgan so'zlarim,
Sochiling, samoga sochiling,
Mana, tong. Tonglarning go'zali,
Tong oqardi, Tong – sochim mening.

Xayr senga, otilgan ohu,
Dunyolarga vido ayturman.
Elitmoqda cho'ng qudrat – uyqu,
Tushlarimga yana qayturman.

1970

OYLAR O'TDI VA YILLAR O'TDI,

Lekin sendan bo'lmadi xabar,

Yolg'iz seni men yolg'iz kutdim,

Kuta berib xun bo'ldi jigar.

Mana, oxir sen-da namoyon,

Muhabbatim, ko'zim, ismatim,

O'ngmi, tushmi yo shirin armon?

Birdan yaraqladi qismatim.

Sen o'sha-ku, xayolda ko'rgan,

O'sha nigoh, oshno tabassum.

O'sha ohu ko'zlar tig' urgan

Va yurakka boshlagan hujum.

Senga juda g'alat tuyular,

Balki, sevging bilan yonganim,

Menga og'u kabi quyular

Shunday buyuk ishqdan tonganing.

Oylar o'tdi va yillar o'tdi,

Yurak esa ishonch va g'ashda,

Qanchadirki o'tgan vaqt, kutdim,

Seni kutdim kuyib otashda.

1962

YULDUZLAR BUNCHA HAM BEHISOB,
 Yur, yulduzim, yulduz sanaymiz,
 Yur, shu so'lg'in o'tlarga qarab
 Jo'naymiz, istasang, jo'naymiz.

Chorlab turar moviy bir diyor,
 Da'vat etar kakhkashon yo'li,
 U dargohda rang bor, olov bor,
 Tanhogina sen yo'qsan, gulim.

Unda qurgan bazm koinot,
 Chiroy unda tantana qilur,
 U yerda sen ko'rmagan hayot
 G'oyat ajib bo'lib ko'rinur.

Olovlarning belanchagida
 Huv daxlsiz ko'kka uchaylik,
 O'ylamaylik tashvish haqida,
 Yerlik tashvishlardan kechaylik.

Bir tirik jon topilmas unda,
 Jabrdiyda ellar bo'lmaydi,
 Yo'q, daf'atan bir qora kunda
 Yurak-bag'ring qonga to'lmaydi.

Yulduzlar buncha ham behisob,
 Yur, yulduzim, yulduz sanaymiz,
 Yur, shu so'lg'in o'tlarga qarab
 Jo'naymiz, istasang, jo'naymiz.

MUNCHA G'AMGIN BO'LMASA O'YLAR,
 Hijron muncha bo'lmasa uzoq,
 Meni o'yla, sog'inib o'yla,
 Yolg'iz meni o'yla intizor,
 Muncha g'amgin bo'lmasa o'ylar.

Hijron muncha bo'lmasa uzoq,
 Holbuki, bir qadam o'rtada,
 Oramizni kim buzdi o'zi?
 Inonkim, behuda o'rtadi,
 Hijron muncha bo'lmasa uzoq.

Meni o'yla, sog'inib o'yla,
 Aytsalar-da sevgi uzilgan,
 Ishonchsizlik hukmi tufayli
 Xafa bo'lma mendan, o'zingdan,
 Meni o'yla, sog'inib o'yla.

Yolg'iz meni o'yla intizor,
 O'ylaringda men yashay yakka,
 Chunki sevgi atalgan azob
 Qodir emas hech yashamakka –
 Yolg'iz meni o'yla intizor.

Muncha g'amgin bo'lmasa o'ylar,
 Qasdi bormi menda, bilmadim,
 Har bir olgan nafas ham yig'lar,
 Sen og'ir nafassan, dilbarim,
 Muncha g'amgin bo'lmasa o'ylar.

BINAFSHA, ISMINGIZ UMIDLI,

Nafosat to'la – Binafsha.

Yana bir yil, oh, bir yil o'tdi,

Ey umr, sen bunchalar shoshma.

Yuraklarning shavqi, kulgusi

Aks etadi arg'uvon mayda,

Binafsha, mehribonim, do'stim,

Bukun xafa bo'lmangiz mandan.

Xafa bo'lmang, yurakdan kulsam,

Xafa bo'lmang, yig'lasam toshib,

Poyingizga kelib yiqilsam,

Xafa bo'lmang mendan, quyoshim.

Chunki shodliklarim Siz – tanho,

Alamlarim sizsiz mening,

Siz tilsimot kabi bir dunyo,

Siz dunyosi – Sizni ko'rganning.

Binafsha, ismingiz umidli,

Noumidlar yuragim hamon.

Ko'kda bulut, ko'ksim bulutli,

Tumanlarga belangan havo...

BIR KUN YO'LGA OTLANSAM TANHO,
Bu yerlarda ne kechar holing?
Ko'cha poylab har subhi sabo,
Allanarsa tuyar xayoling.

Mening holim uchun sen yig'lab,
Judolikka bo'lursan iqror,
Balki, meni kelar deb o'ylab
Darbozaga boqursan bekor.

Na chora bor, ayriliq og'ir,
Ketar bo'lsam, boshlasa yo'lim,
Unda, jonim... bir kuni axir
Meni senga topshirar o'lim...

1967

BU KUN MENING YURAGIM BO'M-BO'SH,
Na vidosi, na-da tilagi,
Hech bir narsa jalb etmas uni,
Bu kun bo'm-bo'sh mening yuragim.

Holbuki, men ohang istardim,
Musiqqa edi-ku har yaproq,
She'r hajrida yonardim kecha,
Bu kun biror qofiya ham yo'q.

Shundayin, so'rraygan, bema'no
Yulduzlarning nuri sanchilar.
Qanday edi eslamoq mahol
Afsonalar aytgan kechalar.

Bu kun mening yuragim bo'm-bo'sh.

1964

DENGIZNI SEVADI, DENGIZ UNI SEVMAYDI

U tushida ham, o'ngida ham dengizni ko'radi. To'lqinlari, girdoblari, to'fonlari bilan so'ngsiz va zangori dengiz tomon talpinadi uning yuragi. U dengizni sevadi. Dengiz uni sevmaydi. Dengiz: «U meni emas, u menda qirg'oq sari intilishni sevadi», – deb o'ylaydi. Dengiz uni sevmaydi.

1979

MAQTOV

MaqtoV kimga yoqmas, ko'ngling to'ldirar,
MaqtoV – shirin og'u, shirin o'ldirar.

1977

OSMON NAQ BOSHIMNING USTIDA TURAR,
Ichayotgan choyimga bulutlar qo'nar,
Qaldirg'ochlar bag'rini yerlarga urar,
Daraxtlar sinar, oftob so'nar,
Meni tashlab qayga ketding, do'stim?

1977

ITLAR

(«Tush» dostonidan parcha)

Qayt, Bo'ynoq, qayt, To'rtko'z...

Hoy, odam bormi?.. Qayt!

Rauf, sen bu itlarga

Ne yomonlik qilgan eding, ayt!

Tishlari g'ijirlar,

Ko'zlari yonar, qizili qizilga, oqlari oqqa,

Hurpayib tashlanar

Oldimdan bir uzib olmoqqa.

Ehtiyot bo'l,

Bu – johil,

Qulog'i kesik,

Dahani teshik.

Bu – muttaham,

Qari,

Ezilgan,

Dumi kesilgan.

Bu sim bo'ylab yugurar, yelar,

Qattiqroq uvillar,

Ko'ngli to'q,

bog'liq ekanin bilar.

Tekinxo'rmisan sen, jini suymaydi,

O'g'rimisan sen,

Ko'chadan o'tgani
Qo'ymaydi.

Nechun, sen itlarga yoqmaysan,
Ehtimol, tuzukroq boqmaysan,
Quloq qoqmaysan,
Bo'yniga nishonlar taqmaysan.

Eh, sho'rlik, qolding ne kunlarga?
Ko'ksingni
Sindirib
Otgil ularga.

Chandiqli, zaharli yuraging otgil,
So'ngra ularning holiga
Yumalanib-yumalanib
Qotgil.

Hammasi til tortmay
O'lar-ku!
G'aroyib hangoma
Bo'lar-ku!

Yo'q, yo'q! Qayt, Bo'ynoq, qayt, To'rtko'zl..
Hoy, odam bormi? Qayt!
Rauf, sen bu itlarga
Ne yomonlik qilgan eding, ayt!

1975

SOYA

Men endi qo'rqmayman, uyg'ongil, ey dil,
Bir karra o'lganman, qayta yo'q o'lim.

Shukrullo

Ortimdan ergashar bilgisiz soya,
Qora ro'yo kabi sudralar sovuq,
Yo'qdir panoh menga, yo'qdir himoya,
Bemalol izma-iz kelar ul yovuq.

Goh g'azab-la boqar, goho quturib,
Hasratdan qoraygan uning yuzlari,
Undan qochib bo'lmas qutulib,
Yuragim ustidan o'tar izlari.

Bani odam uchun noyob beqiyos,
O, vijdon shevasi, mukarram tuyg'u,
Lekin men tuproqqa otdimmi bexos –
Balkim, qamchilangan vijdonimdir u?

Ishqim osmonida tanho oqqushdir –
Qo'ldan uchib ketdi yoqib qismatim.
Butun va'dalari yolg'ondir, puchdir –
U, balkim, xo'rlangan ilk muhabbatim.

Muhabbat, sen menga vafo qilmading,
Sevgi sahosida osiy, mosuvo.
Men seni bilardim, meni bilmading,
Balkim, u soyamas, sensan bevafo?

Hey farzand dog'i, hey... achchiq jolalar,
Ota-onangizdan xato o'tdi-ku...

Yo'q, yo'q, xato qilmang, sizlar, bolalar! –
Sho'rlik bolalarning soyasidir u?..

Kimni aldadim men, kimni sotibman,
Kimning hayotiga chaplab qo'ydim dog'?
Men kimning nahs ko'rpasida yotibman –
Balkim, u sotilgan imonim, ey voh!

Tilim haqiqatdan tondi bir zamon,
Qochdi ko'zlarimdan tiyraklik, uyqu,
Kechira olmasman seni hech qachon,
Sen, balkim, qo'rquvsan, shabparak qo'rquv!

Ey soya, kelaver, payti yetgandir,
Go'yo tugayotgan kabi hayotim,
Ehtimol, umrimning yarmi o'tgandir,
Ehtimol, yarmiga qolganman botib.

Kor qilmas afsuning, yetmagay kuching,
Sadaqa chaqaday otgayman yo'lga.
Ayt, soya, izg'irsan poyimda nechun,
Sen kimsan, nimasan, ey mavhum ko'lka?!

Ortimdan ergashar bilgisiz soya,
Pinjingda bordir a'molu asos,
Yo'qdir panoh menga, yo'qdir himoya,
Do'stlar u qasosdir, muqaddas qasos.

DOLG'ALARNING SHOSHQIN ODIMI,
Shiddat ila yuzmoqda kemam,
U tomonda baxtim qoldimi,
Baxtsizligim qoldimi, bilmam.

Yo'lni darg'a shamollar oldi,
Mana, sudrab borar kemamni,
U tomonda nimalar qoldi,
Bu tomonda ne kutar mani?..

1973

MOVIY OSMON ETAKLARIDA

Uxlab yotar yiqilgan bulut,
Tanholikda ertaklaridan
Ayrilmish ul, bag'rida sukut.

Baxtli edi kezib falakda
Axir, to'yib-to'yib yig'lardi.
Ruhi bo'm-bo'sh, bo'shliq yurakda,
Oh, yiqilgan bulut uxlardim...

1977

E.D.R.

QABRINGNI ZIYORAT QILGALI KELDIM

Uzun yo'l bosib,
Yelkamdan bosib o'tar bu yo'l,
Bu yo'l yer-u osmon yo'lidir, do'stim.

Sanchilar ko'zimga shamolning ignasi,
Yular oftobning sochlarini
Yer-u osmon yo'lida
Kuyib ketgan bulutlar.

Qaldirg'ochlar uchar chirqirab,
Chuchmomalar ochilibdi,
Ochilibdi lolaqizg'aldoqlar
Sening cho'kib qolgan qabring ustida.

1976

TUN YAQIN, DARAXTLAR JUNJIKAR BEHOL,
Bir kun o'tgan edik bu yerdan shoshib.
Yomg'ir hidi kelar, tentirar shamol,
Bir o'zim borurman sensiz, adashib.

Bir o'zim, sen yo'qsan endi yo'limda,
Serzavq davralarda yurarsan o'ynab.
Achchiq she'r silqiydi yara ko'nglimdan,
Qadimiy so'zlarni terarman qiynab.

Baxtiyor edim-ku, bir jon-u bir tan,
Nahot ko'z ochmasdan hammasi o'tdi?
Biz buyuk edik-ku sevgimiz bilan,
Eski jafolarning ohlari tutdi.

Uchib ketmoqdasan qaylarga qarab?
Men esa eslayman sevgi kunlarin,
Bir bola burchakda turar dildirab,
Ko'ksida o'tmagan so'lg'in gullari.

Men uryon o'tlarning ustida chopdim,
Qara, kuymoqda-ku yetim sevgimiz.

Bu yorug' olamda men seni topdim,
Sening izlaganing men emas, esiz.

Yodingdami, bir kun. Eslagim kelmas,
Yangi zarba topib qo'yibsan. Nadir?
Sening hayotingda men yakka emas,
E voh, oxirgi ham emasman axir.

O, mayli, o'ylanma, qayg'urma zinhor,
Baxt-iqbol yor bo'lsin ko'rkam, munosib,
Biroq sen oh cheksang agarda bir bor,
Men yana kelurman qalbimni bosib.

Sirli qo'shiq aytar ruhimning qushi,
Abadiy bir navo singari samo,
Sen bilan kechgan u damlarning tushi
Yaltirab chaqirar, imlar har zamon.

O'pib xayolingni qonaydi dardim,
Yig'lar xotiramning g'arib bog'lari,
Seni tushlarimdan so'rab axtardim,
Qaytarib bo'lmas hech o'sha chog'larni.

1977

YANA JIMLIK, YANA SUKUNAT,
To'lib ketar hech narsadan dil,
Hech narsadan boshlanadi gap,
Hech narsani so'zlar yana til.

Qichqiradi bezabon xulyo,
Sukunatda qiynaladi jon,
Hech narsani tan olmas, go'yo
Hech narsadan boshlangan jahon.

1967

YIROQ KETDIM ONA YURTIMDAN,
Yiroq ketdim oyoq-qo'llarimning
Erkida.

Tillarimdan tortdi biroq
Mening turkiy Vatanim.

1982

SHOIR

Shunday ko'z o'ngida xiyonat qilgan xotini,
 Saltanat – taxtidan mangu quvilgan sulton,
 Rosa yuz yil tomchi suvga tashna bo'lgan zot.
 Sochlari oqargan,
 Yarasi qonagan ovoz.

1980

*Ertaga boshqa kun bo'lajak,
 Xuddi kechagi kunga o'xshash.*

Rolando Eskardo

BUGUN YASHASH KERAK. HA. XUDDI BUGUN,
 Bugun yashash kerak, chirqirab, yashnab,
 Yo'q, boshqa chora yo'q, endi. Yo'q endi.
 Choraning buguni bor, xolos: Bugun.
 Bugun yashash kerak. Xuddi bugun. Bas.

1981

YURAGIMDAN MASKAN AXTARIB

Miltiraydi, nurlanadi sham.

Intilaman yuragim sari,

Intilaman shu'laga o'xshab.

Undan yorug' tovush keladi,

Shamol unda to sahar, to shom.

O'z dardini o'zi biladi,

Miltiraydi, nurlanadi sham.

1965

QO'RQUV

Doimo birgadir, doimo,
O'zi bilan o'zi o'ralashib qolmas hech,
Ulug' yuraklarning muvaqqat ijarachisi –
U og'iroyoq xotini bilan yashar
Sizning uyingizda.

1979

JAVOB

Qorlar yog'di. Qizdirdi oftob. Nedir baxt deb so'radim, biroq o'zi bilan o'zi ovora baxtiyorlar bermadi javob. Qorlar bosdi. Kuydirdi oftob. Nedir baxt deb so'radim, biroq o'zi bilan o'zi ovora baxtsizlar ham bermadi javob.

1978

BUTUN UMR O'YLAR ETAR BAND,
Bizdan ayri tushmas bir zamon.
O'ylar – Turon shirin bir Vatan,
O'ylarimiz bir achchiq jahon.

1965

SINIQ OSMON, BIR YULDUZ MUDRAR,

G'amli yulduz tanho, benavo,

Qora dunyo qo'yniga sudrar,

Ko'zlariga chang yutgan havo.

Siniq osmon, bir yulduz mudrar.

Osmon, yuzlaringni yuvib ol,

Bir chaqnasin tanho yulduzim,

Yog'il, yomg'ir, guvla, ey shamol,

Hayqir endi havoni buzib!

Osmon, yuzlaringni yuvib ol.

To'kilmaydir, axir to'lmaydir,

Turkiy dunyo chil-chil bo'lingan...

Tanho yulduz nechun kulmaydir

Yiqilish oldidan qo'linga?

To'kilmaydir, Dunyo to'lmaydir...

1980

SHUHRAT ABDURASHID MOZORIDA

O'lgan o'ldi. Ketdi.
Do'stlaringga xiyonat qilganmiding, do'stim?
Bilmadim.

O'lgan o'ldi. Ketdi.
Sen xotiningga xiyonat qilganmiding?
Bilmadim.

O'lgan o'ldi. Ketdi.
Vatanningga xiyonat qilganmiding sen axir?!
Bilmadim.

Hammasini qilishar
O'lmaganlar.
O'lgan o'ldi. Ketdi.

1980

JASORAT

Ko'zlaringga ishonmaysan, jasorat ko'rsatsam bir kun,
kulib qo'yding hozir, labingda porladi istehzo, Yuzla-
ringda achinish rozi. Yaratarkan meni tabiat bir qudrat
etgan ehson. Bu mening Turkistonim. Bu odamlik haq-
qim. Meni suyib qo'ydi qismat va ulug' xalqim. Kerak
bo'lsa vulqon kabi otilar jasorat. Ko'zlaringga ishon-
maysan keyin...

1965

HUJJAT

Kerak. Varaq-varaq qog'oz, sening insonliging hali oz,
Varaq-varaq qog'oz kerak. Shart. Ortiqcha bir match
doimo sen bilan, doimo. Ker-ak. Kera-ak. Vassalom.

Hayot – hujjat. Hujjat?! Hayot yashar qo'yniga hujjat
solib, qayga ketay sendan bosh olib endi? Chekil, va-
raq-varaq «kerak». Chekil ko'zlarimdan, har qanday
qog'oz. Menda erk deb atalgan bir hujjat bor, xolos.
Marhamat. Erkning hujjati solingan hujjat.

1965

GO'YOKI MEN

Hamma narsani daf'atan topgandekman qaytadan
daf'atan mukofot singari eski tortgan alamlar haqi. Ehtimol, hamma narsani yo'qotgandirman daf'atan hamma narsani topganim zamon.

1982

SO‘ZLAR

Tun qo‘ynida bo‘shliqlarning qo‘llari ko‘ksini qisarkan, ruhim taslim bo‘lmaydir-da, olg‘a intilar, qarshimda bir oq bino paydo bo‘lar, oq binoda qalin va oq ko‘rpalariga o‘ranib-chirmanib qator so‘rilarda uxlab yotgan so‘zlarni ko‘raman.

Yana tun qo‘ynida bo‘shliqning temir qo‘llari ko‘ksimni qisarkan: –Yordam bering, uxlab yotavermang, – deya hayqiraman. Shunday uyg‘otaman qadimiy So‘zlarni – Turkistonimni.

1979

BIR KISHINING O'LIM OLDIDAN O'G'LIGA AYTGANLARI

Shoir bo'lolmaysan, endi bu aniq,
Mumkin edi olim bo'lishing, balki.
Hech bo'lmasa boy bo'lg'in axir,
Bu shafqatsiz dunyoda, o'g'lim,
Farzandlaring uchun yashamog'ing shart.

Imkon yo'q menda, ko'rib turibsan,
Yashamak – vujud sotqinlik qildi.
O'lim – har kimning muqaddas nasibasidir,
O'lim imkoni bor senda yolg'iz –
Haqiqatni aytish imkoni.

1980

Dadaxon Hasanga

MEN YOLG'IZMAN, G'ULUV, HAYAJON,
Hasrati ko'ksimga quyular.
Ko'z o'ngimda bu yorug' jahon
Mungli qo'shiq kabi tuyular.

Yiroqlarda guldirab og'ir
Shivirlaydi bahor tovushi.
Achchiq shamol sanchig'i. Yomg'ir.
Zamin – oydinlikning hovuchi.

Atirgulning qo'llari singan,
Yomg'ir yog'ar, og'rir chuqur iz.
Hayajonning tili kesilgan.
Men yolg'izman. Ovozim yolg'iz.

1980

XAYR, DADA, BIZ ENDI KO'RISHA OLMAYMIZ
YORUG' DUNYODA,

Bilamanki, siz tuproqda, bilamanki, siz qalbim-
ning bag'rida ochilgan yaproqda. Bilamanki,
mumkin emas sizni bir bor ko'rmoq baxtini tuta
bilmay ko'krakda yer o'pmoq. Armonim qoldi,
xolos. Turkistonimga – armonimga sig'inaman,
Sizni sog'inaman. Bilamanki, mumkin emas.

1962

YETIM

Og'zim to'la hayot,
Binafshaning shamoli.
Men sho'x bolakayman,
Otasi tashlab ketgan,
Onasi tashlab ketgan.
Og'zinga to'lib qolgan hayot.

1979

O'LTIRIBMAN JAR YOQASIDA,

Hech narsa yodimda yo'q,

Olgan nafasim ila yuzma-yuz.

Hech kimni eslamayman ortiq

Sendan bo'lak.

Bo'g'zinga tiqilib tinar

Kuyib ketgan yurakning hidi.

1982

UZOQLARDA ITLAR HURADI,

Uzoqlarda shovullar suvlar,

Uzoqlarda xayrxo'shlab

Ketib borar

Mening gavam.

1982

HECH NARSA BEHUDA EMAS BU ON:
Botib ketajagi quyoshning aniq,
Yaproqlarning shivir-shiviri nolon,
Qorong'uning achchiq hidlari tiniq,
Sirqiragan og'riq tovushi, inon.

1981

TELBALARCHA QARAYMAN GOHO,
Ne qilarim bilmayin abgor,
Bosib kelar hasratli dunyo,
Bekor bo'lur shodligim, bekor.

Men ko'lanka erurman faqat,
Yuraman-ku, yo'q emish izim,
Bo'lmagandek azaldan hayot,
Ko'rmagandek hech narsa ko'zim.

Tomirimda g'imirlar-ku qon,
Hayqirurman, so'rarman shafqat,
Kerak emas menga hech qachon
Shodliklarga o'ralgan hasrat.

Dunyo, o'zing yorlaqa meni,
O, Turkiston, yorlaqa o'zing,
Bergil, menga bergil qayg'ungni,
Butunimcha bera qol ko'zim.

Telbalarcha qarayman goho,
Ne qilarim bilmayin abgor,
Bosib kelar bu Turkiy dunyo,
Bekor mening shodligim, bekor.

1965

SIYOVUSH FARYODI

Sudrar oyog'imdan qaro yer qa'ri,
Muz tog'lari o'sar ko'zim yoshidan,
Dardi yo'qdir, ko'k yuzining yo'q bag'ri –
Inson yuraklarin qahr toshidan.

Nahot parchalanmas, bu toshlar sinmas,
Kimsan, o'zligingdan qil meni ogoh,
Silohlar, zanjirlar olami tinmas,
Qayon oqmoqdasan, ey olampanoh?

To'xta, Siyovushman, unutding nahot?
Qonlarga botdim-ku, yondim, qirildim,
Sendan, Damovanddan tiladim najot,

Ko'z ochib ochunga qayta urildim,
To'xta, Siyovushman, men yana hayot –
Qayta o'lish uchun qayta tirildim.

1982

VATAN HAQIDA BERND IENSSHGA MAKTUBIM

Vatan haqida senga, Bernd,
Shu maktubni yozayotgan paytim
Tashqarida qor yog'moqda ezgin-ezgin,
Oppoq-oppoq, lo'ppi-lo'ppi. Nelarni yog'ar qor?

Taxayyul yog'ar. Taxayyul otiga mingan osmon.
Bernd, bunday yashash axir ko'p qiyindir, balkim,
Bernd, balkim, xastalagan bizni bemavrid
Yigirmanchi asr deb nomlangan og'riq.

O'tinaman, balandparvoz so'zlar deb o'ylama tag'in,
Ehtimol, yechib tashlashimiz kerakdir qora ro'molini
Dardli xotirotning
Munglug' boshidan.

Xotiramning ichinda parchalanur, arralanur, kesilur,
O'zbekim, tojigim, qozog'im, qirg'izim, turkmanim,
uyg'urim, ozorim – TURKIM.

Xotiramning ichinda so'yilgan Turkiston.
Men shunday tushunaman Vatanni.

Ehtimol, bizni orzular ohangida aldayotganlar
To'g'risida o'ylashimiz kerakdir ko'proq.
Qor yog'moqdadir, hofizam arqog'iga
yozilmoqdadir –

shashmaqom –

Mening Vatanimning timsoli bo'lib.
 Men shunday tushunaman Vatanni,
 Qor esa yog'moqda,
 Unutish mumkin bo'lmagan narsalarni
 Birdaniga yog'moqda.

Osvenstimni unutib bo'lsa nahot?!
 Har safar g'ayriinsoniy o'kiraman
 Armin Myuller
 «Osvenstim»ini o'qiganimda.
 Yodingizdadir unda:

Chor qirra quvurlardan
 Shamollarga bo'kkan tutunlar o'rlar,
 Sariq chang singari
 Yopishar tutun.

Daraxtlar shoxida sobit, o'lik qor,
 Qor, qor. Inson tovushlariga to'liq qor,
 Sochlarga to'la tutun. Suyaklar changi.
 Bas, qor. Lekin yog'moqdadir u ezgin-ezgin.

Achchiq bir she'r bo'g'zimga kelib tiqildi,
 Ko'zlarimga sachradi Bexer she'ring qoni,
 To'sib qo'ydi qorlarni,
 Ko'zlarimning devorida esa yolg'iz shafaq o'rtigi.

Olmoniya, sen ul qora kunlarda
 Qayerlarda eding, kimlarga bosh egding,
 Kimlarga qismatingni topshirib qo'yding?
 Men shunday tushunaman Vatanni.

Qor yog'moqda,
 Nega qor qop-qora? Qor yog'moqda,
 Bunday qorni birinchi bor ko'rishimdir, balki, Bernd.

Go'yo men Zulmatning ichinda ketayotirman,
 Qo'llarimda yog'du sochmaydigan qora mash'ala,
 Go'yo zulmat Borliqqa aylangan,
 Xuddi Bayron aytgan singari.

Qor yog'moqda, Taxayyul yog'ar.
 Uning karvon-karvon bulutlarini qo'llarim-la
 Ushlab ko'raman,
 Ular milyon-milyon shahid nomidan so'zlar,

Bu buyuk millat edi. Bu buyuk davlat edi,
 Dunyoning sevikli Vatani edi...
 Yo'q endi. Yo'q endi. Yo'q endi.
 Men shunday tushunaman Vatanni, Bernd.

Derazamning narigi tomonida esa hamon
 Qor yog'moqda,
 Oppoq-oppoq, lo'ppi-lo'ppi,
 Uzun-uzun qor.

1973

TURKISTON YODI

Naqadar uzundir, og'irdir bu yo'l,
 Dalalar yastanib yotar ko'k kabi.
 Tig'lar xotiramni osmon – cheki yo'q,
 Tizginsiz bu shiddat kenglik asabi.

Bu kenglikda o'ylar meni g'ijimlar,
 Ul ko'z qofiyasin sudrab keladir.
 Qancha qochsang, shuncha qilgay hujumlar,
 O'q singari xotiramni tiladir.

Tegramda zich havo – ona Turkiston,
 Yorgay tomirimni ko'r hayajonim.
 Bu maydon ichinda men to'kmagan qon,
 Mening uni deya ayagan jonim.

Yana yiroqlarga chorlaydi moziy,
 Vatan tushunchasi kelar yetaklab
 Ayrilgan, xo'rlangan ulus ovozin.
 Shoirning beshigi aytar ertaklar.

Yassaviy maqbari mung'aymish mag'rur.
 Tovushga aylandi har bir g'isht rangi.

«Dunyo mening deganlar...» Nido kelur.
 «Karkas qushdek...» Qadim soʻzlar jarangi.

«Yolgʻon daʼvo qilganlar...» Soʻzlar shoir,
 «Oqni qaro qilganlar...» Ayting, kimlar?!
 Maqbara boshimga yiqilar hozir,
 Yana tovush: «Harom yegan hokimlar...»

Parchin-parchin boʻldi yodim simlari,
 Simlar – koʻzlarimga mil tortgan chizgu.
 Oʻtgan ulugʻlarni eslayman barin,
 Xotirota mozori – Turkiston mangu.

Kecha sodiq oʻgʻling oʻtdi dunyodan,
 Saxiy inson edi, u shoir edi.
 Sanchilib yashaydi bir umr yodda,
 Ketayotib men yigʻlab boʻldim dedi.

Yigʻla endi, koʻzim, sen-da yigʻlab ol,
 Toʻysin koʻz yoshingga bu turkiy sitam.
 Toʻysin, Vatan yodi chidar bemalol,
 O, sabr daraxti, qutlugʻ Turkiston.

Naqadar uzundir, ogʻirdir bu yoʻl.

1981

SHAMOLLAR

Shamollar boshimda aylanur, daraxtlar tebranur shamollarda, daraxtlarning mevasi larzon, soyasi larzon. Xususan, daraxtlar ... Dor: yuvilgan kiyimlar osilsin, tomosho ko'rsatsin dorbozlar. Cho'yan – oshxonada qozon. Daryo: nur, Temir: avtomat barmoq, qabriston: gulzordir. Boshimda aylanur shamollar. Boshimda odamlarning, vatanlarning shamollar shaklida hayqirgan ovozi, o'rtoq. Men beparvo bo'la bilmasman, ey «baxtli» diyorning, ey beparvosi. Qalbmni asrimning tomiriga ularman. Mayli, oshsin qon bosim, shart porlasin kardiogramma. Ko'zlarimning devoriga qarab o'larman.

Sendan ayamasman umrimni, asrim. Bu umrim nimadir?! O, ona Turkiston, bir varaq qog'oz kabi o'zimni yirtmasam... Narsalar narsa emas men uchun. Narsalarda bor mening o'chim, kesilgan daraxtlar – to'nkalar kesilguvchi boshlarga. Dor: Eng go'zal fikrlar osilgan. Cho'yan: oskolka. Qaylarga quyular bu daryo, bu daryo tinarmi?.. Yoki yana qaytadan bizning ibtidoymiz boshlanajakmi? Bu temir: Fe emas, tarkibi jon, tarkibi: jon va shahidlar qabriga husni gajakdir. Quyosh foje xotira, asrdosh! Yo'llar. Ikki odam yo'l o'rtasida bir-biriga boqar, sirdosh. Suhbat qurishar ular. Ikkovi ham ketdi bir tomon, lekin xayrlashib olishdi, asli.

Narsalarga narsaday qaray bilmasam, yolg'iz sen sabab, shamollar onasi hey asrim. Derazamni ochadi bo'ron, bo'ron ochar eshiklarni. Menga bir dam bermaydi orom ko'rganlarim, eshitganlarim.

CHEKSIZ-CHEKSIZ DAQIQALARDAN IBORATDIR mening chorak asrlik umrim. Bu qanday imoratdir bunyod etgan qo'lim? Gap boshqa, ustoz boshqa. Ey umrim, haqqimdir axir bir soatning o'zida bir mazmun, Nozimning dardlari kabi uzun, ishonchlari kabi g'olib yashashga. Ellik yoshlik befarzand kishining «bir o'g'lim bo'lsa edi», «bir qizim bo'lsa edi» fikrlariday og'ir, yoshlikning shirin armonlari kabi olg'ir, ayni orzularda, ayni qayg'ularda, ayni sevinchlarda, ayni Turkistonda yashamoq, ustoz.

Shunday bo'lmasa agar, nega kerak bu kelbat, bu ovoz? Shunchaki daraxtday o'smoqni, shunchaki daryoday oqmoqmi darbadar, u payt ko'zim ochiq, lekin asli ko'rmasdi, u payt yurak urar, lekin asli urmasdi – u payt daraxt – daraxt, daryo – daryo, Yusuf – Kvazimodo.

Men-ku istamasman o'limni, biroq har joyda, har daqiqada bu yorug' dunyoning har tomonidan hukm etmoqdalar o'limga meni. Men – Yulius Fuchik, dorga osildi boshim. To'ychi Eryigit o'g'li – o'tim mening – ko'ksimda jallodlarning ayanch surati qotgan. Vyetnamlik bir go'dakman men – bag'ri yara, qo'lsiz, oyoqsiz va boshsiz yotgan. Men hamon turma panjasi ora so'ngsiz va ozod osmonlarga qarayman. Qarayman quyoshga. Men hayot istayman, gap boshqa, ustoz, boshqa...

1965

SHAMOL, SOCHLARIMNI TARAMA,
Oqarsa oqarsin azobdan,
Qismat, hayron bo'lib qarama,
Axir ayirmading qahr-u g'azabdan.

Ketmamdaman endi. Tong otar,
Alvido, ey Turon diyori,
Ketmamdaman axir, birodar,
Dunyo qolur, dunyo g'ubori...

Oldinda ko'rinur bahorlar,
Bu – Turkiy Dunyoning Bahori,
Pichoqlar bo'g'zimga yetganda

Qaltirab to'kmasman yoshimni,
Hech narsa yo'q mening yelkamda,
Men senga baxsh etdim boshimni.

1976

BITIKTOSH*Azizxon Qayumga*

Firdavsiy bir zamon aytgani kabi,
Har ne o'tkinchidir fanoning o'zi.
Faqat ikki narsa qolur abadiy –
Botirning shavkati, dononing so'zi.

Ajdodlar Vatan deb jon fido qilgan,
Behuda gap sotib yurmagan ular.
Mana, ming yillarni opichlab kelgan
Bitiktosh ona-Yer haqida kuylar.

Vaqt quyunida ne davr-u davron,
Bu – toshga aylangan erkdir, bardoshdir,
Bu – Turon atalgan muqaddas armon.

Unga qarayman-u bir his tuyaman.
Bu yurtim timsoli mangulik toshdir..
Yuragim toshiga she'rim o'yaman.

1972

SHE'RIYAT

Seni tanimagan sho'rlıklar ayanch.

Asqad Muxtor

Avvalo, Odam Ato va Momo Havodan oldin horg'in kishilarning ruhida bo'lding bunyod, bunyod bo'lding Yer va Dunyo atalgan Yurtda. Sen bor eding hayot-baxsh suvda, uchar shamolda, issiq tuproqda, sen bor eding Prometey keltirmagan o'tda. Keyin davrlar, asrlar. Atom asri keyin... Dunyoni qayta qurmoq, ishonchga ishontirmoq mumkin bo'lmasdi seni bilmasdan. Seni taniganning qo'llariga darmon berding, ko'zlariga nur. Bosh otganida ulug' jangda o'limga mag'rur – o'limi go'zal edi seni taniganning, o'lim mangu yashamoq kabi tuyuldi u dam. Lekin yoqa yirtdi, seni unutdi, talvasada baqirdi, Seni tanimasdan uvol o'tdi olamdan. O'zi tanho qolib ketdi quzg'unlarga shirin yemak bo'lib bir burda. Shu oddiy suv mavjida, zarrin yaproqlarning ko'ksida Navoiy tug'ilar, suronlarda Nozimning ovozi. Gardandan Girdob kabi quyular – Elyuar, vujudimning har bir hujayrasida so'zlarning sodiq qo'shini – Turkiston, Turkiston – turkiyning dunyoviy qo'shig'i. Yo'q, hali yo'q, Mayakovskiy – ekvator bo'ylab sening yuragingdan otilgan o'q. Yuksak orzulari bordir shoirning, shoir-larda bo'lar faqat ezgu niyat. Qalam qalam emas, bonga-ga zarb ila urilguvchi cho'qmor, undan taralguvchi sado va aks sado – She'riyat. Zarb! Oq qog'oz uzra go'yo

yorug' jahon uzra urilar Zarb! Qasrlar, taxtlar yovuzliklar shaklida yiqildi. Shoir kuldi.

Allohni tan olmagan Kommunistik Bashariyat tanib oldi seni, She'riyat.

1964

SEN AYT, BU KUN SENING AYTGANING AYTGAN, uzun kalomingdan uvushadi jon. Yulduzlar haddiga kimlar ham yetgan? So'zning hisobiga yetibmiz qachon? So'zlardan iborat so'zlardan eshik, So'zing ostonadir, koshona so'zing. Sen ayt, minnatdormiz, boshimiz egik. So'zlar saltanatin sultoni o'zing. Kimdir buzdi so'zni, kimlar o'ngladi. Kim so'zning jallodi, kimlar qurboni, Olislar tingladi, yaqin tingladi. Qo'ynimizga to'ldi So'zlar xirmoni. Boshimizga qo'nib So'zlar ingladi. Ko'nglimizga botdi So'zlar hijroni.

1971

AGAR

Agar shunday bo'lsa, agar shundayin,
 Hammasi tushunarli, ha, hammasi,
 Hammasi ikki karra ikki, ya'ni to'rt,
 Agar shunday bo'lsa, agar, darvoqe,

Hayot murakkab deb o'ylaymiz hayron
 Gavjum – odam to'la bo'shliqqa qarab,
 Oq, qora, qizil, za'far xaritaga –
 Ona Turkistonga bosh qo'yib ma'yus.

Bu hayot murakkab deymiz tik boqib
 Yulduzlardek hadsiz hayot ko'ziga,
 Xususan, hayot ko'p murakkab deymiz
 O'z-o'zimiz buzib qo'ygandan keyin.

Garchand hamma narsa tushunarlidir...
 Baribir bir fikr beringiz menga,
 Oddiy «assalomu alaykum» kabi,
 «Salomat yuribsizmi, ona?» degandek.

«O'g'lim, qayerlarda qolding sen, tavba»,
 «Uy oldingmi? Necha xonalik, inim?»

«Usting but, moyana qancha?» singari
Odatiy kundalik gapmonand fikr.

Va yana bir fikr beringiz menga,
Toki tog'-toshloqda kezayin sarson
Sahroni, xarsangni so'zlatmak uchun,
Paxta kabi yumshoq so'zlasin toshlar.

Hammasi tushunarli, ha, hammasi,
Agar shunday bo'lsa, agar... darvoqe...
Yirtqichlar qaytsin o'z bolaligiga...
Nahotki biz qayta bilmaymiz, nahot...

Hammasi tushunarli, ha, hammasi,
Tushunarli, agarda shunday bo'lsa,
Osmonlarga bosh urib o'lmak qiziq,
Chunki boshing yetmaydi. Tushunarli.

O'ylashib bir fikr beringiz menga,
Toki artmakka shoshsinlar odamlar
Maysa yaproqlarning shabnam yoshlarin,
Botayotgan kunga qarab yig'lashsin...

1969

BAXT VA TASHVISH

Onam Sakina Isabekka

Baxt deb sen chekkan tashvishga o'g'ling arzirmi, uza bilarmanmi bir zamon uzish mumkin bo'lmagan qarzimni?! Tashvish qo'rg'oshin kabi og'ir, Vatan kabi, Turkiston kabi, Baxt kabi og'ir, shuncha yoshga kelib shamolday yelib, nima foydam tegdi, nima axir? Baribir, xafa emassan mendan, to'g'rimi? Meni deb tashvish yutasan, meni dunyo chog'lab boshingdan dunyoni baland tutasan, qizg'onasan to'pori o'g'lingni. Bir mash'um zarb ila to'xtashi mumkin taqdirlar umri. Istamaysan, vahshiy vulqon ila to'silib qolsin quyosh. Shundandir quyoshlar qaynovi qoningda, shundandir ko'zlaringda ba'zan yosh. Ha, dillarning dog'i bor, umrlarning adog'i bor, begumon. Ammo Xirosima dahshati bilan bir kuni, bir zumda olamdan o'tishimni istamay-san, onajon. Meni baxtim deganing – mening baxtim ekaning. Biroq qiynar tashvish – baxtiyorlik kabi jiddiy ish. Seni xijolat etganim, seni malomat etganim – dunyodan bosh olib ketganim. Mayli, hammasi oldinda, chekmagan zahmatim, bitmagan xatim, olmagan nafasim oldinda, tashvishimni oqlarman. Baxtimni oqlarman qayta tug'ilgan o'g'ilday.

1964

SO‘ZLAR

Darak gap – Inson. Undov gap – Inson! So‘roq gap – Inson? Yashamakni o‘rgatar so‘zlar. Ba‘zan ko‘ksimizga tashigan jonni tashlamakni o‘rgatar so‘zlar. So‘zlar kerak Bosh Harflarda yaralangan. Bosh Harflardan yaralgan so‘zlar. Bolari so‘zdoni bir ajib, so‘zlardir peshonada to‘plangan ajin, qo‘llarimiz fikrchan so‘zlardir.

Haddan ziyod go‘zal so‘zdir – Turon – «Assalomu alaykum» – bu tongotar, «Va alaykum assalom», «Yaxshimisiz» – bu yo‘l. «Xayrli tun» bu – Quyoshning botishi. Yo‘ldagi kishi juda ajoyib jumлага o‘xshaydi. Olijanob so‘zlarga o‘xshaydi – Yer shari, Turon – Muqaddas Qur‘on.

1963

ONA TILIM

Ulug' Turkistonim, oltin dalalar,
Oftob sochqi sochar bosh uzra balqib,
U sening tilingda aytar allalar,
Qonim, ona tilim, oh, ona xalqim.

Navoiy baytiga o'xshaydi yo'llar,
Bu toshlar Hamzaning qotili, hayhot.
Nahotki umrbod o'rtasa o'ylar,
Umrbod zanjirband etsa xotirotdi?!

Zanjirbandman, ona tilim, Ona So'zingga,
Fano vodiysida kimman? Bilarman.
Men seni yozarman o'yib ko'zimga.

Yo'llarimni yo'llaringga ularman,
Boshimni qo'yarman sening izingga,
Men g'arib bandangman, Bir So'z tilarman.

2. Abut Turk tarixdan, balki, bir hikmat,
Biroq sen borsan-ku Turon elinda.
Shoir, So'z aytmakka sen shoshma faqat
Ulug' Alisherning qutlug' tilinda.

Ul olis quyoshdir, kuyunib yonar,
Olis xotirotdir o'chmas falakda.

Haqdan, Haqiqatdan, ko'ring, kim tonar?
Dunyaviy alamning tiyg'i yurakda.

Vatan deb atalgan beshik onajon,
Men uchun yopilgan eshik onajon,
Men sokin sollanib tinglab borarman

Vatan deb atalgan tobut qo'ynida,
Chuvalgan bulutni qordek qorarman,
Ruhimning panjasi chaqmoq bo'ynida.

3. Hech zot uza bilmas uzilgan jonni,
Haqiqatni uza bilmas hech qachon.
Elim, ona tilim, ruhimning qoni,
Bir imdod so'rayman sendan, onajon.

Chayonzor yo'lidir borar yo'llarim,
Tanim yonmakkadir ishqsiz ochunda,
Ko'klarga to'qinar so'ngak qo'llarim,
Oyoqlarim mening tuproq ichinda.

Barchaning boshida birdek beomon
Manxus zamonlarning o'lik shamoli,
Buzg'un yigirmanchi asr a'moli...

Mening ona tilim, munis, mehribon,
Tangrining, Abadning g'olib xayoli –
Seni yozajakman, tirilgan jahon.

1965 (1997)

ONA TURKISTON

Abdulla Qodiriy xotirasiga

I. Xotiramning qa'r-qa'rida tarix
Doim so'zlab turar ezgin hikoya.
Tutqun qush singari qolurman g'arib,
Ruhimga bulutlar tashlaydir soya.

Bot-bot xayolimdan chekindi mubham,
Fikrimdan yulqindi Vatan qorasi.
Olisda yaltirab so'nayotgan sham –
Ko'hna hasratimning mash'um yarasi.

Kishanband qilinar qo'llarim go'yo,
Tuproqqa qorisha boshlaydi tanim.
Shu qadar yuragi tormidir dunyo,

Nahot farzandiga, o'ziga g'anim?
O'zi yuragimga jo bo'ldi, ammo
Nechun sig'dirmadi, nechun Vatanim?!

II. Ko'ringiz tarixni, ey turkiy xalqim,
Ko'zimda ertaning sevinchi, xolos.
Ul Turondir, Turkistondir? U, balkim,
Ichimni kemirgan qadimiy qasos.

Ko'ringiz tarixni. Ko'z o'ngim parda,
Qo'limdan uchmoqda bu yer, bu Vatan...

Oshno tutinardim po'lat xanjarga...
Jang maydoni sari otilardim man...

Vatan, aylanarman bir keskir toshga,
Qoshingga o'q kabi uchib boraman...
Nahot til boshqadir, nahot dil boshqa?!

Yo'q! Farmon kutarman, eng so'nggi farmon,
Shaklanib qararman qalqqan quyoshga,
Baribir, qasos deb yonarman hamon.

III. Umr deganlari o'tmakda shoshqin,
Tilla barglarini elab yo'limga.
Sening manguliging beradir taskin
Erta uziluvchi mening umrimga.

O', Ona Turkiston, kuylayman yonib,
Dunyo jur'atini berding qo'limga.
Men endi angladim Turkiy Dunyoni,
Mana, men tayyorman endi o'limga.

Ey mening zahmatkash, ey qutlug' xalqim,
Bergil faqat kuyib kuylamak haqqin.
Ortiq mas'ul etar topilgan bu Baxt.

«Ishq so'zidan kuydi bulbul maskani»,
Til bilan kuylanmas ona Vatanim,
Men seni kuylamak istayman faqat.

YANA QAYTIB KELDIM, CHANG TO'ZGAN

Yo'limizni sog'indim, ona.

Tom ustida maysalar o'sgan

Uyimizni sog'indim, ona.

Aziz dargoh ostonasida

Sizni qalbim bilan quchayin,

To'yib-to'yib sopol kosada

Muzdek quduq suvin ichayin.

Har bir narsa yaqindir menga,

Har bir narsa menga qadrdon,

Qarab qoldingizmi yo'limga,

Issiq nonlar uzib tandirdan?

Koyimangiz meni bu safar,

Unutdi deb uyni, dalamni,

Ne chora bor, dil yonsa agar,

Dil sog'insa turkiy olamni?

O, qishloqning munis chiroyi,

Achchiq piyoz to'g'rayin o'zim,

Dil sog'inib yig'ladi doim,
Hozir, mayli, yig'lasin ko'zim.

Targ'illanib bormoqda osmon,
Oppoq hidga to'lmoqda bag'rim,
Aytingiz-chi, bormi sog'-omon
Shahlo ko'zli mening targ'ilim?

Og'ushimda zangori sezgi,
Kiprigimda suyuq hayajon,
Ko'zlarimda yumaloq sevgi,
Salomatman men ham, onajon.

Qaytib keldim yana. Chang to'zgan
Yo'limizni sog'indim, ona,
Tom ustida maysalar o'sgan
Uyimizni sog'indim, ona.

1966

CHO'LI IROQ

Ufq yonar, ufq. Uf-f!
 Karvon borar qumlikda Qum... Qum...
 Tuyalarda hazin qo'ng'iroq.
 Cho'li Iroq, Cho'li Iroq,
 Tun... Kun... Tun...

Poyoni yo'q mungli bu sahro
 Uzra xurmo
 O'sadir tanho,
 Xurmo osti lojuvard buloq,
 Cho'li Iroq, Cho'li Iroq.

Yurak chapak chaladi chanqoq,
 Behuda sevinar Karvon,
 Karvon uchun
 Eng shirin armon –
 Ulug' Turon –

O'sha buloq...
 Qurigan biroq,
 Cho'li Iroq, Cho'li Iroq,
 Yo'li yiroq – ko'p yomon...
 Tun... Kun... Tun...

1965

HAYRON, MAG'LUB BU KOINOT,

O'ynar gullar, o'ynar nasim,
Ayting, kimga etmish nasib,
Bu kimningdir shirin hayot,
Hayron, mag'lub bu koinot?

Mayli, hali bor imtihon,
Huv oldinda buyuk orzu,
Ufq yorib ketmakda u,
Huv oldinda Ulug' Turon,
Mayli, hali bor imtihon.

Sadolar ber, baxtli jahon,
Unda yo'qmi yovuz o'lim?
Sarbon qani, ketdik, sarbon,
Turon tomon karvon yo'lim,
Assalom, ey baxtli jahon.

1965

MEN O'TKINCHI, MEN FAQAT MEHMON

Dargohingda, ey turkiy tilim,
Menga bir she'r kerak, ey mezbbon,
Yozilmagan she'r erur dilim.

Aytgil, nechun bunchalar qiziq
Eski jahon, bu eski jahon?
Bir she'r kerak non kabi issiq,
Menga bir she'r kerak, ey mezbbon.

Men g'aribman va sen beomon,
Sen Quyoshsan, men so'ngan chiroq,
Qiynamagil meni, onajon,

Sen – abadiy, men – lahza, biroq
Itoat et menga shul zamon
Yo aylagil telbani tuproq.

1964

TALPINADI, SHUNDAY KULADI

Ko'm-ko'k o'rmon va tiniq daryo,

Daryo uzra oy ham kuladi

Yer husniga bo'lib mahliyo.

Talpinadi yashil dalalar –

Sovutadi asov otini.

Quyosh shirin o'ylarga tolar,

Bugun yozar gul ijodini.

Sovuq yuraklarga o't qalab,

O'zi berib o'ziga baho,

Mangulikning nag'masi ila

Talpinadi Turonda bahor.

1962

YURAK

Go'yo baribirdir yaxshi va yomon,
 Yurak, senga borar ko'chalar ochiq,
 Sachrab yonarsan-u bo'lmassan tamom
 O'tkinchi g'amlarga achchiqma-achchiq.

Yurak, yo'llaringda turganman takror,
 Rosa sayraganman sening to'g'ringda,
 Kim bilar aqlimga kelding necha bor,
 Necha bor so'zladim sening yo'g'ingda.

Balki, aldanganman vahima yutib,
 Sen ham tashvishlarga solgansan, balkim,
 Bugun-chi, degayman o'zimni tutib,
 Sen haqsan baribir, mening yuragim.

Shul osmon ostida kezhaymiz hali,
 Mantiq axtargaymiz izg'ib izma-iz,
 Darkor bo'la qolsang yiqilgil, mayli,
 Faqat yiqilmasin sho'rlik dunyomiz.

Mayliga, hayqiray imonim haqi,
 Ko'klarga termilib solayin uvvos.

Men faqat Turkiston atalgan yorqin,
Bir butun yurtimni istayman, xolos.

Garchi tutqinman-ku erkin sehringga,
Unda sobit turar maqsud – manzilim,
Qolib ketmasaydim sening mehringdan,
Qolib ketmasaydim yo'lda uzilib.

Ajoyib diyorsan, qalbim, na chora,
Shodlik va hasratning maskani senda,
Ovoz ber, kuyingni eshitib, zora,
Eslab qo'yarlar-ku hech bo'lmaganda.

Aytgil, kuylarmanmi bir kun, yuragim,
Aytgil, kuylarmanmi boqmay o'zimga?
Seni jarroh kabi sovuqqon va jim
Yulib qo'yarmanmi qog'oz yuziga?

U payt aldamasding ko'zimga boqib,
Shodumon dardingni aytarding butkul.
Ungacha ilhomlar kelmagay oqib,
Ungacha dunyoni anglamak mushkul.

1967

DILGIR MUSIQA OQARDI,

U payt so'zsiz va parishon

Bir-birimizga boqardik.

Seni aldamayman... ishon...

Dilgir musiqa oqardi.

U payt ko'zing edi ma'no,

Soxta tuyulardi so'zlar.

Orzularim kabi navo –

Sening kabi mislsiz go'zal,

U payt ko'zing edi ma'no.

Oqshom. Turkiston va yomg'ir,

Sen yonimda, sen... yonimda...

Asta to'xtar bu kuy og'ir,

Kuy bo'lib qolding yodimda.

Oqshom. Turkiston va yomg'ir.

1963

UYG'ONAR TURKISTON, UYG'ONAR DUNYO,
Porloq umidlarga to'lib kun botar.
Baxt singari olis yulduzlar go'yo
Azal go'zallikning shamini yoqar.

Ko'nglim osmon yanglig'. Yorishdi osmon,
Kelur ot o'ynatib Xaloskor Sarboz.
Yorqin saharlarda sen, Ruhim, omon
Yuksak-yuksaklarga qilaver parvoz.

Ey Samo, ey Zamin, ey Inson – Qodir,
Gullar, chechaklarga to'lsin oydin yo'l.
Nafosatga axir chidamli odam.

Bu kun sen boshqasan, Dunyo boshqadir,
Sen-da hur tug'ilding. Bir so'zla. Bir o'l
Va bilgil qaylarda sarsondir Alam.

1963

BOG'CHASAROY FONTANI

G'amli fontan, hamon yig'laysan,
Hasratlarda bo'lursan ado,
Ehtimol, kimnidir yo'qlaysan,
Kimlardandir bo'lgansan judo.

Necha-necha malak qoshingda
To'kib solgan qonli yoshini.
Sen yig'laysan, balki, o'shandan,
G'amli fontan, egib boshingni.

Ko'ngil uchun axir kulmaysan,
Sen hamon yig'laysan bechora,
Ko'rganingni ayta bilmaysan,
Bir gap ayta olsayding, zora...

Shu zangori osmon ostida
Xayolotdek bepoyon olam.
Nuqta kabi olam ustida
Qrim degan bir mamlakat ham.

Qahrli, beshafqat garoylar...
O'zing guvoh, ko'z yoshing guvoh,

Kechdi asr, yillar va oylar,
Nelar kechdi boshingdan, ey voh.

Ko'kka yetdi sabr daraxti,
Yig'la, Qrim, yig'la, Tangriko'k.
Ne bo'lmoqda, insonlar, ayting,
Qrim bor-u, qrimliklar yo'q.

Ayting menga, qayda adolat,
Qayda, ayting, insoniy huquq?
Bu na holdir, qandayin holat?
Qrim bor-u, qrimliklar yo'q...

G'amli fontan, hamon yig'laysan,
Hasratlarda bo'lursan ado,
Ehtimol, kimnidir yo'qlaysan,
Kimlardandir kutasan sado.

1965

SAYYOD NAVO

1.

Bas, ey makkor, g'ayri iymon istamam,
Bori fitna, bori yolg'on istamam,
Menga onsiz ikki jahon istamam,
Insonmanam, o'zga unvon istamam.

2.

Kezib shoir tinglagay faryodlar,
Shoir tili o'z elidan dodlar,
Bog' – bog'boni yo'q, na el – elboni yo'q,
Bori o'g'ri, bori kazzob jallodlar.

3.

Oncha gunoh, oncha shafqatdurur, yo Rab,
Oncha ziyon, oncha rag'batdurur, yo Rab,
Oncha qayg'u, oncha rahmatdurur, yo Rab,
Oncha bunyod, oncha g'oratdurur yo Rab.

4.

Kuydi ochun, men uchun faryod qil,
Tutqunmanam, sen meni ozod qil,

Isodin kechadurmen deyil Sendan,
O'zni qutqar va Sayyodni sen yod qil.

5.

Manim mulkim, manim so'zim – javharim,
So'zimning shu'lasi yongan axgarim,
Inonmaki, o'lmas bu mulkni yitib,
Dard – mulkim, dardi olam – mehvarim.

6.

Bu falak bedodidin o'rtandi dil,
Yori-ag'yor shevasiga qondi dil,
Ne navo qildi vale Sayyod Navo,
Yondi Odam, yondi Olam, yondi dil.

1982

UXLAMA SEN, HAQIQAT,
 Chidam bilan borib qayt,
 Oq bo'lsin bosgan izing,
 Suyib aytgin, tuyib ayt,
 Lovullab tursin so'zing.
 Kuyib aytgin, to'yib ayt,
 Uxlamagin sen o'zing,
 Uxlamagin sen faqat.

Mudroq qo'rqqoq jonlarni,
 Uyqudagi muvaqqat
 Basirlarni uyg'otgin,
 Noraso makonlarni,
 Qasrlarni uyg'otgin.
 Uyg'otgin zamonlarni,
 Asirlarni uyg'otgin,
 Uxlamagin sen faqat.

Chidam bilan borib qayt,
 Elni to'plab uyg'otgin,
 Zahar ho'plab uyg'otgin.
 So'zlaringning Quyoshi
 Achchiq yoshga aylansin,
 Botirlarning ko'z yoshi
 Bir kun toshga aylansin...

Uxlamagin sen faqat.

QADIMIY TURKIYLARDAN

Chiqmasmi quyosh balqib,
Boqmasmi qodir xudo?
Alvido, ona xalqim,
Alvido, ey, alvido.

Po'latxonni o'ldirdi
Oqposhsho jallodlari,
Yer-u ko'kni to'ldirdi
O'zbekning faryodlari.

O'zbekmomo avlodi,
O'zota o'g'lonlari,
Rost bo'ldi yurak dodi,
Qonlarga to'lg'onlari.

Dengizi qurib bitdi,
Daryolari oqmasmi,
Nahot bizni yer yutdi,
Qodir xudo boqmasmi?

Turkistonni bo'ldilar,
Parchalandi bemajol,
Ustimizdan kuldilar
Ul yovuzlar bermalol.

Chiqmasmi Quyosh balqib?!

Assalomu alaykum, dorning og'ochi.
«Kuntug'mish»dan Akif Bag'irga

KO'NGLIM QORONG'UDIR, TEVARAK TUTUN,
 Yolg'iz boshim uzra uzilar shamol,
 Ko'zlarimni g'ajir allaqanday tun,
 Sen kimsan, nimasan, sen kimning boji? –
 Aqlimni g'ijimlar yalang'och savol –
 Assalomu alaykum, dorning og'ochi.

Turkiylar, aytingiz, bizda nima bor?
 Bizda bor mutelik, qullik, ozorlar,
 Bizda bor qo'llardan ketgan ixtiyor,
 Manxus kimsalarning talon-toroji,
 Hayqirib yotibdi buyuk mozorlar –
 Assalomu alaykum, dorning og'ochi.

Turkiylar, aytingiz, bizda nima yo'q?
 Bizda yo'q ittifoq, bizda yo'q birlik,
 Oyoq ostindadir insoniy huquq,
 Bu turkiy olamning qutlug' me'roji,
 Oyoq ostindadir muqaddas hurlik,
 Assalomu alaykum, dorning og'ochi.

Yovuzlar kuchlarin to'plab shaylanar,
 Ichi to'la g'azab, qo'llarida tig',
 Zamonlar aylanar, osmon aylanar,

Ona Turkistondir turklarning toji –
Aytingiz, qandayin yashaymiz ortiq?
Assalomu alaykum, dorning og'ochi.

Non so'rab kelganga joningni berding,
Sendadir matonat, sendadir toqat,
Qon so'rab kelganga shoningni berding,
Yurtingni berding sen qattol xiroji,
O'ldirsang o'zingni o'ldirding faqat,
Assalomu alaykum, dorning og'ochi.

Magar ohing bilan olamni to'ldir,
Tinglamas Allohing nolalarini,
Vahki, otangni ot, onangni o'ldir,
Ey qora dunyoning qora muhtoji,
Bo'g'izla tolesiz bolalarini,
Assalomu alaykum, dorning og'ochi.

1988

XARITA

Ko'zlarimga nur singari singib ketar
Yuragimning suvrati – xarita.
Yetar.

Men hali ko'rmagan orollar,
Men hali bilmagan yerlar, dengizlar
Qonlarimda orom olar,
Qonlarimni buzar.

Bunda ko'rinmaydir bir chayla,
Unda baqirayotgan bir odam...
Qalqir, qalqir har bir hujayra
Ko'zimga sachragan yaradan.

Shu parcha qog'ozni bosib,
Kim qalbimni g'ijimlab otar?!
Xarita – Turkiston – nafasim,
Ko'zimning issig'i – xarita.

1962

MUALLAQ QO'LLARDEK BULUTLAR,
Qo'ygan kabi kundaga boshni
Tashna sahro yomg'irni kutar.

Dunyolar o'tlarga qorilgan,
Anglamaydir bu qaynoq toshni,
Bu sahro qontalash yorilgan.

Sabrsiz, bu sahro sabrsiz,
Qayga ko'msin bu cheksiz loshni?
Qabrsiz bu sahro, qabrsiz.

Puflar kuyib ketgan quyoshni.

1962

EY SIZ TO'YGANLAR,
Ey Siz bashang olomon,
Yuzingizga sepaman so'zlarimni...
Ha, hech narsa yo'q, menda hech narsa,

Xotin – yo'q.

Farzand – yo'q.

Do'st – yo'q.

Vatan – yo'q.

Yo'qotganlarimning alami – zahri,
Ko'ksimdagi sanchiq olami –
She'riyatdan boshqa
Hech narsa, hech narsa, hech narsa.

1987

O'ZINGNI AYAMA, BORAYOTGAN ILDIZ,
Yulg'ichlar yo'lda tutib ursalar-da,
Qora sovuq yula ketgan yaproqlaring yuziga
Shoxlaringni bo'shatsalar-da qoqib shamollardan
o'g'rilar,
Ko'zlaringga suqsalar-da palidlar
Harom qo'llarini,
Og'riqning o'zigacha sanchsalar-da pichoqlarini
O'yib o'z ismlarin,
O'zingni ayama, borayotgan Ildiz,
borayotgan Hasrat,
borayotgan Vatan,
Ona Turkiston.

1988

* * *

So'nmas ruhimizda matonat aslo,
Ajdodlar sharafi abadiy yashar.
Mukarram ziyosan, ey Turkiy Dunyo,
Qo'llagil, Allohim, qo'llagil, Bashar.
So'nmas ruhimizda matonat aslo.

Yolg'iz Allohimiz, chorlar Istiqlol,
Muborak siymolar, botirlar chorlar.
Yolg'iz panohimiz, chorlar Istiqlol,
Jahonga, Insonga muhabbat porlar,
Yolg'iz Allohimiz, chorlar Istiqlol.

Uyg'on, Turk Dunyosi, muqaddas Turon,
Quyosh, boshimizdan sochgil qutlug' nur.
Asl Turk Yurti bu, qadim, navqiron,
Temur umidi bu, Turkiston mag'rur,
Uyg'on, Turk Dunyosi, muqaddas Turon.

1991

* * *

1. Sochimni yuladi izg'irin,
Qorlar pichirlaydi boshimda,
Ko'zimga sanchilur ismingiz.

2. Ichimdan dunyolar kechdi,
Ichimda titraydi zaminlar.
Oylar kuydi, portladi Quyosh.

3. Baxtsiz shahar yupun, uxlaydi,
Changlar yutib uxlar boyaqish,
Kir-chir, sochlari to'zg'igan bola.

4. So'z meni ta'qib qilar,
Chinqirtirar o'yib ko'ksimni,
Sen kimning bojisan, ey So'z?

5. Xayr, qo'llarini silkitar bulut,
Miyig'ida kulib qo'yar oy.
Shivirlar ilash To'ychi degan shoir.

1994

* * *

1. Men sizni sevaman, Alloh kechirsin,
Men sizni sevib o'lganman,
Kechiringiz o'lgan odamni.
2. Men suvman, hali hech kim ichmagan,
Kuygan kitobman men,
Hali hech kim o'qimagan.
3. Ishonch yo'q hech kimga. Bu qanday Dunyo,
Yashab yashamaysan, bu qiziq.
Tashlab tashlamaysan, undan qiziqroq.
4. Uyquning daryosida cho'mildim,
Yotaman uyquning sahrosida,
Men qanday bolaman? Balo – men!
5. Yillar ko'zinga sachradi,
Jigarimga o't qo'ydi oylar.
Kunlarimni sanadim sensiz.

1994

* * *

1. Soat sindi, soatlar sindi
Vaqtning iskanjasida,
O'lib ketdi soatsoz bevaqt.

2. Siz mening nomusimsiz,
Pichog'imsiz bo'g'zimda qotgan,
Ichilmagan qonimsiz mening.

3. Yo'l ko'p, yo'llar ko'p dunyoda,
Har bir yo'ldan ko'rinar lekin
So'nggi yo'l.

4. Bir narsa dedimmi sizga,
Sevaman deb aytdimmi?
La'natlayman o'zimni o'zim.

5. Seni oq qildim dedi Dunyo,
Oqardim, oqarib ketdim.
Oqib keldim oyog'ingizga.

1994

* * *

1. Nega she'r yozasiz? – so'radi oshnam,
Nega she'r yozmaysiz? –
So'radim men ham.

2. Men uzoq uxladim.
Bir asr uxladim, nega meni –
Nega meni – yashinni uyg'otmadingiz?!

3. Mening umrim tugadi,
Vujudimda hech bir narsa yo'q –
Bir Siz bor, xolos.

4. Yolg'on! Hammasi yolg'on!
Ko'r emasman, ko'rib turibman –
Yolg'onning umri uzun.

5. Yolg'on aytolmayman,
Rost aytolmayman,
Qabrimdan turaman Siz chorlagan dam.

1994

* * *

1. Yodingdami? Qanday tun edi,
Senga termulardim sogʻinib.
Shirin uxlar edi bolalar.

2. Men nafas olmasdan yugurdim, yeldim
Muzlarning ustinda, pichoq tigʻinda,
Sizning gunohingiz menman, onajon.

3. Oʻtga sherik boʻldim, yonmadim,
Menga hayron boqdi olovlar,
Yonib bitdi gʻazabi kelib.

4. Tilanchiga sadaqa bermakchi boʻldim –
Hech vaqo yoʻq lekin kissamda,
Voy, bechora dedi u kulib.

5. Men qayda edim,
Kim sizni xoʻrladi,
Sevaman deb xoʻrlagan kimdir?

1994

* * *

1. Qurbonlikka meni so'ydilar.
Assalomu alayko'm, sevikli jallodim,
Endi men uchun ham jallodim yashar.
2. Sizni tanimayman, sizni bilmayman,
Siz mening yo'qotgan oltinim,
Baxtsizligim – Siz mening.
3. Aldadilar meni beomon,
Sevib aldadilar sevganlarim.
O'ldirdilar sevib-sevib.
4. Siz qachon keldingiz dunyoga,
Dunyo qachon sizni yaratdi?
Hech narsa yo'q. Siz bor va Men bor.
5. Tushlarim buzildi, bag'rim chatnadi,
Siz juda uzoqda – mening yonimda,
Siz mening yonimda – do'zaximdasiz.

1994

* * *

1. Meni haydang, meni yo'latmang,
Oyga qarab uvlagan
Quturgan itman axir, Ibrohim.

2. Ey voh, endi nima qilamiz?
Bu yo'lning boshi yo'q, oxiri ham yo'q,
Muzliklarda qoldik dildirab.

3. Lo'lining eshagini sug'orib,
Pulini ol degan, ey shoir,
Muruvvat bor ekanmi lo'lida?

4. Ming yil kimni izladingiz,
Ming yil sizni izladimmi men?
Bir zumda yo'qotmak uchunmi?

5. Hech bir inson anglamas bizni,
Itdek qopib o'tar kiborlar.
Eh, ular, naqadar baxtsizdir ular.

1994

* * *

1. Hech kimga inonmang, hammasi yolg'on,
Hech qachon inonmang Siz menga,
Men baribir sevaman axir.

2. O'zimni kechirmayman, yo Xudo,
Sizni kechiraman yer o'pib,
Men sizni o'zimga bermasman.

3. G'amlar cho'kdi mening qalbinga,
G'amlar mening do'st-u yorimdir.
Bu g'am ichra siz yo'qsiz, xolos.

4. Isfandiyor do'stim, bas endi,
Men sizlarni tashlab ketaman,
Men sig'mayman endi dunyoga.

5. Men hech kim emasman – Amirman,
Jinnistonning sohibqironi.
Hukmimni tinglashur hangrashib.

1994

* * *

1. O, xayollarning yo'llari olis,
Yana olislarga boshlar beshafqat
Olis u yo'llarning xayoli.

2. Daraxt shoxlarida silkinar
Kuzning yaydoq, sariq shamoli,
Chirqirar bir qushcha.

3. Xiralashib borar kunduzning rangi,
Oy ham kular mendan behayo, behis,
Kunduzning rangini so'rib olgan u.

4. Voh, jonim, voh jonim deb xirqirar
Derazamning ortida shamol,
Yulib tashlasam edim jonimni, qani.

5. Osmon shu qadar toza! Rahming keladi,
Uzoq qarab turolmaysan, bevafo,
Sening suvratingga to'lar qorayib.

1968

* * *

1. Ha va yo'qdan iboratdir qisqalik,
Tushuntirish uchun ketgan so'zlar qolgani,
Ha va yo'qni tushuntirish uchun ketgan so'zlar.

2. Sevinch, biror marta qayg'urganmisan?
Kulgu, yig'laganmisan bir marta bo'lsin?
Do'st bo'lolmasman siz bilan.

3. Suvlar, ne deb jildiraysiz?
Ne deb shivirlaysiz, sabolar?
Sen-da berahmsan, Boychechak.

4. Xayol olib ketar yiroqlarga,
Ko'z ilg'amas yoqlarga olib ketar,
O'ziga qattiq ishonar xayol.

5. Chars-chars yonaver nimjon olov,
Qo'llarimni qalayman,
Begona emasmiz, har qalay.

1968

* * *

1. Sen ko'p yashading, buyuk tosh,
Yashay berasan hali uzoq-uzoq,
Ko'p yashab qo'yganimdan uyalaman men.

2. Hayhotdek tun ichra bir o'zim,
Yulduzlarning nurlari og'rir,
Ko'zlarimga kelib sanchilib.

3. To'kildi umidimning bahori,
Bo'g'izlangan guldasta bo'lib
Sening oyog'ingga yiqildim.

4. Yulduzlarning achchiq nurlariga chirmashib
Yular oyning namxush sochlarini
Falakka termulib qolgan ko'zlarim.

5. Ovozingni o'parman, sevgilim,
Ko'zlarimga kirib muzlab qolar ovozing,
Yo'qotuv hissini tuyar ko'ksim sirqirab.

1971

* * *

1. Bu qanday oroldir, osmon ko'rinmas,
Bu qanday daryodir, ko'rinmas sohil,
Biz shu qadar nochormiz, sevgilim.

2. Aytmasang bo'lardi-ku shularni, ey voh,
O'zim talab qildimmi haqiqatni,
Qanday yashayman qolgan umrimni endi?!

3. To'r tashlaysan, igna sanchasan,
Nechun menga baqrayasan, osmon,
Xato qilgan bir menmi?!

4. Men hammasini chindan aytdim, eh, sizlarim,
Siz nafasni mendan qizg'ondingiz-a?!
Qolganini... baliqlar... aytsin...

5. Og'zim to'la so'zlar, jigarlarim-ey,
Ortiq sizni asray olmayman,
Bilganingizni qilingiz.

1968

* * *

1. Oy, nurlaringni yig'ishtirib ol,
Qora pardangni tashla yuzingga, tun,
Men yorim-la vidolashgani keldim.

2. Mo'ltirab qarab turibsan, qushcham,
Nega bunday qaraysan?
Baribir menga ishonmaysan-ku.

3. Har kun huzuringga kelaman,
O'ltiraman soatlab.
Sen meni tushunishing kerak, chinor.

4. Og'zimga eng xushbo'y havolarni to'ldirib
Yiqilib-turib chopayapman
Sen tomon, tomirimdagi jonim.

5. Bir yoqlarga ketmaysanmi uchib-uchib,
Yurasanmi is bosib, qorayib,
Sho'rlik, shaharlik chumchuq?

1974

* * *

1. Kunduz: chiq-chiq,
Kecha: chiq-chiq,
O'lmagan sening joning.

2. Tovushlarga ko'milib qoldim,
Zalvorli qor tovushlariga,
Junjiktirar oyning nolasi.

3. Bo'ron do'stim, nechun jimsan,
Nechun jimsan, Chaqmoq ukam,
Singlim Sukunatning boshida?!

4. Vujudim yallig'lanar nafasingdan,
Sen shunday yaqinsanki, jon qadar axir,
Baribir seni sog'inaman, baribir.

5. Tirnaydir sochlaringning tarog'i,
Ko'zlaringning zahar suyi zaharlar,
Labingdagi o'qni nechun saqlaysan?

1975

* * *

1. Ichingdagi g'amingni ber menga, yo'lovchi,
Tarozuga qo'yaylik ikkimiz,
Nihoyat bir fikrga kelaylik oxir.

2. Cho'kmoqdaman suvlarga,
Ko'klarga cho'kmoqdaman,
O'pmoqdaman quyoshning oyog'ini.

3. Men senga inonmayman endi,
Bir kun dog'da qoldirib
Seni tashlab ketaman, yurak.

4. Ko'nglinga qil sig'mas,
Sen esa bunday shirin,
Sen esa bunday ulkan.

5. Haykallar ko'p bizning shaharda,
Parrandalar bilmaydi, xolos,
Kimning boshiga o'tirganini.

* * *

Men bilmayman yoshim nechadir,
Hozir so'nggi nafasdir, balkim.
Xayrlashib olaylik. Men – yo'q.

Men qaqshab yig'ladim, chirpandim,
Uchib tushdim yerga falakdan
Xayrlashmak uchun siz bilan. Ketdim.

Xayr endi, xayr, mehribon,
Sizni topgan onim yo'qotdim.
Bir so'z qoldi menda. Xayr bir So'zim.

Hey, ko'zingizni oching,
Nega jim turibsiz ostonalarda,
G'ariblar dunyosi, qullar dunyosi?

5. Uyg'onmadi tog'lar, daryolar,
Uyg'onmadi bu qora dunyo,
Uyg'onmadim sening ko'ksingda.

1994

* * *

Ayting, nima qilay,
Qanday yashayin,
Nima qilib qo'ydim o'zimni?

Ko'chalarda itdek sang'idim,
G'ingshidim o'tkan-ketkanga,
Bog'lab oling itingizni.

Odil Ikrom, eh, Halima Suv,
Yaxshi insonlarsiz naqadar,
Qo'rqinchli yaxshisiz, naylayin.

Ko'zimga bir yulduz yiqildi,
Eridi, aylandi bir toshga,
Teshib o'tdi kaftimni.

5. Yulduzlarning rahmi keladi,
Oy mo'ltirab qaraydi menga,
Yuzlarimni silaydi yog'och.

1994

* * *

1. Shamolga osilib yashadim,
Mingga kirdim, chiridi jismim,
So'ngaklarim oqardi qaqshab.

2. Dunyosiga qo'ydim qo'limni,
Oyog'imni bosdim yuziga.
Ko'zlarimni yumdi bu dunyo.

3. Bir piyola may ber, azizim,
Bag'rim yonib bitdi, kul bo'ldim,
Chivg'inlarga tutdim o'zimni.

4. Qorlarga ko'mildi bog'larim,
Tog'larga cho'kdi osmon,
Sen yo'qsan. Sen yo'qsan. Sen yo'qsan.

5. Balki, men Majnunman,
Balki, Siz Laylo,
Balki, men mahkumman, balki, siz jallod.

1994

* * *

Mana zahar, hozir ichaman,
Ketaman men sizning hayotingizdan,
Sevaman deb sizni aldadim.

Odil Ikrom, bir tomchi quying,
Do'stim, buncha qiyin hayot degani.
Bir tomchiga arzimaydi bu balo.

Men yig'ladim tushimda,
To'yib-to'yib yig'ladim,
Yoningizga endi bormayman.

Men g'olibman, buyuk lashkarman,
Bosib oldim sevgi yurtini,
O'zimning qalbimni o'chirdim.

May ber menga, achchiq sharob ber.
Do'sti g'arib, xush qol bu kecha.
Yulduzlarga seni topshirdim.

1994

* * *

Tonggacha suhbat qurdim daraxtlar bilan,
Tushlarimni suvlarga aytdim.
Kel, yo'qolib ketma dedilar.

Qayda qoldi uy egalari,
Derazamning ma'lum ko'zi berk –
Og'iroyoq musicha xomush.

So'zlamayman endi deyman, so'zlayman,
So'zlarimning ortidan ergashaman
Qaro go'rgacha.

Naqadar quvonchli kunim bu kun,
Atrofimda hamma baxtiyor,
Chap tomonim qo'rqinch jizillab turdi.

Buncha uzoq tikilasan, kuchukvoy,
Hech narsa bo'lgani yo'q.
Hammasi o'tadi, kuyunma.

* * *

1. Eh, qandayin kun edi, bilmam,
Toshonaga urilib sindi
uchib-uchib yurgan musicha.

2. Sahrolarning podshosi qani?
Qani vishillagan yovuz ilonlar?
Nahotki bir o'zim qoldim sahroda?

3. Bu kim? Peshonasi sho'r bola,
Javob bering unga, o'ynasin,
Baxtli bo'lsin, marhamat qiling.

1994

* * *

1. To'xta deyman
Haybatli bo'shliqqa boqib,
To'xta, to'xta deyman, xolos,
Tilinda o'zga so'z o'lgan.

2. Men o'z gavdamga boqib
Hayratga tushdim bukun.
Bu gavda ichinda
Mozorlar ko'p
Naqadar.

3. Men nochor va mehribon
Kimsalarni ko'rdim.
Ko'rdim g'olib jallodlarni,
Ko'r emasman,
Ko'rdim.

1982

* * *

KO'KSIMNING CHAP TOMONI TINSIZ OG'RIR,
 pichoqlanar ko'zlarimga tinchlik bermas u. Ko'zla-
 rimning esa qo'llari yo'qdir ko'ksimga sanchilgan
 pichoqni sug'urib olmoqqa. Bu pichoqning dastasi
 ham yo'q.

1981

ALBERTIDAN

Bularning barini dunyo biladi.

Bularni arrakash takrorlar doim,
 Bularni charxchi ham qo'shiq qiladi.
 Bu sir bo'lsa, hammol kelib muloyim
 Do'kondorning qulog'iga iladi.

Qaroqchi ham bu gaplarni qo'llaydi,
 Bir go'rkovga hech uqtirib bo'lmaydi,
 Axir o'liklar ham, deydi, xabardor...

Faqat sen bexabar, bilmaysan, g'addor!

* * *

Meni ta'qib etar Shoir degan nom,
Chiqmagan kitobga unvonlar oldim.
Aslo tark etmadi qurmag'ur ilhom.
Neki mendan o'tdi, xudoga soldim.

Qirq yil she'r yozdim, ammo bo'lmadi,
Rosa yigirma yil yugurdim, yeldim,
Ammo topilmadi biror mard noshir.
Hayot jomi to'ldi. Ko'ngil to'lmadi.

Ko'ksimni yirtdim men, bag'rimni tildim,
Ay Sen, ay oltmishni tepgan yosh shoir.

Yuzimni, og'zimni yopdi soqollar,
Somonlari teshib chiqdi terimni.
Maymunlar yig'ladi, kuldi shoqollar.
Sichqonlar yeb ketdi oxir she'rimni.

2002

HAQBERDINING BAYTALI UCHUN MARSIYA

Hali-zamon oto'yin bo'lur mudhish,
Ana baytal, mana baytal, ko'rib qo'y.
Bodring mana, mashoq mana. Hayda! Hayt!
Iylab oldi asal qo'shib yemiga.

Boldiri dirkillar, yag'rini titrar.
Ayg'irning ko'zlari yondi, hirslandi.
To'yimas baytal, tishlari tillo baytal,
Ko'zlari oynak baytal, qani! Chuv!

Ag'dardi ayg'irni nafsi ammora.
Ayg'irning qorniga ul minib oldi.
Qora terga botib uchdi falakka.
O'laman, o'laman. O'laman dedi...

O'ldim. O'ldim. O'ldim deb so'ldi. Tushdi.
Siqildim dedi ul, rahmat dedi ul...
Uvvos solib sochlarini yuldi oy,
Darcha oynasiga sutini sog'di.

Ochildi baytalning qonli g'unchasi,
Kir, yumshoq g'unchada bir bosh ko'rindi,
Kishnab chiqib keldi qora teshikdan.
Kuymichida yog'och ot... Alviedo, baytal.

MAMATNING QUTURGAN ITI UCHUN MARSIYA

Nishoni yo'q, oddiy, sassiq it edi,
Iymonini bir kuni yamlab yedi.
Shaharlik qanjiqni yo'lidan urdi...
Oqdi ko'zi, qo'li sindi. Quturdi.

Nola qildi. Tepib o'tdi itdoshlar,
Achchiq suvin sepib o'tdi itdoshlar.
Boqmas hech it quturgan it holiga,
Osildilar shilta bo'lgan yoliga...

Afsus! Itxonasi, bog'i bor edi,
Bir itdek yashashga chog'i bor edi.
O'ynashi ot, eshak edi pochchasi,
Qanday yashar bir qo'rg'on itvachchasi?

Xuruj qildi ityurakning sanchig'i –
Vafo qilmas hech birovning qanjig'i...
Oxiri shul, quturgan it otildi,
Bog'i-rog'i, ityalog'i sotildi.
Kafan qilmay tepib-tepib ko'mdilar,
So'ng bor uvlab itkin g'amga cho'mdilar.

1995

O'TKIRNING QUYONI UCHUN MARSIYA

Katta bog'ning tashida, Sabza xiyobonida,
 Quyonto'ra zor yig'lar. Quyonposhsha yonida...
 Chorasiz oshiqlarni tilla to'rga soldilar,
 Jonlarini avaylab manzilga yo'l oldilar.

To'rt xonali uy qurdi quyonlarga onasi.
 To'y berdi hashamatli, bosdi el, ishxonasi,
 Tilla taroq qo'lida kuyov sochin tarardi.
 Atrofiga alanglab kelin pastdan qarardi.

Ul kecha inqilladi Quyonposhsha berilib,
 Nima bo'ldi deb qo'ydi Quyonto'ra kerilib.
 Men bilmasam, menimcha, biron narsa yeb qo'ydi,
 Quyonto'ra ikki bor nima bo'ldi deb qo'ydi.

O'ninchi tun kelinning tutib qoldi to'lg'og'i,
 Ko'zlari mo'ltirardi, shalpanglardi qulog'i.
 O'n birinchi tunida Quyonxon so'lib qoldi.
 Quyonto'ra ishqida tong mahal o'lib qoldi.

Quyonto'ra zor yig'lab zo'r bir motam tutardi,
 Insofingiz bormi deb boshqasini kutardi.

TUVAKNING O'LIMIGA MARSIIYA

1993-yil mezonning 14 chisida Uyushma ahlining boshiga badbo'y musibat tushdi. Hammamiz uchun hurmatli ustozimiz, unitazimiz, o'zimizning Oq Tuvagimiz, oppoq tuvagimiz oramizdan ketdi.

Ey Qora Kuch, ey Qora To'qmoq, badkirdor nonemas qotil! Oshimizni yeb oshlig'iga tupurgan mechkay, jum-lachichqoq g'azabidan qochib bo'psan...

Darboza qoshida sano ichgan kishilardek sog'ari al-vido aytmak uchun navbatda mung'ayib turganlarning ahvoli g'oyat ayanchli edi. Yuqorida esa jasadni oddiy tuvaklar kabi dafn etish kerakmi yoki mo'miyolash ke-rakmi degan masala ko'ndalang turar edi. Ichkaridan o'ta qayg'uli qadimiy marsiya, yig'lab aytilayotgan, af-tidan, «Oq ilon, oppoq ilon, oydinda yotgoning qani?» ohangida eshitalardi.

Xabar qildi buni TASS,

O'ldirildi unitaz.

Oq Tuvak, chinni Tuvak,
 Bezabon, jinni Tuvak.
 Sen kimlarni mindirding?
 Chanog'ingni sindirding.
 Chordona qurgan eding,
 Yaltirab turgan eding.

Barchaga to'nglanarding,
 Barchaga o'nglanarding.
 Oq Tuvak, yalpoq Tuvak.
 Qanshari talpoq Tuvak.
 Uyushma sasib ketdi,
 Kim seni bosib ketdi?
 Kimlar seni to'ldirdi,
 Kimlar seni o'ldirdi?

Barchani kutar eding,
 Labingni tutar eding.
 Kimnikini ko'rmading,
 Kimnikini so'rmading.
 Kimlar senga tufurdi,
 Kimlar senga ufurdi.
 Aytmading rost so'zingni,
 Berib qo'yding o'zingni.
 Oq Tuvak, chinni Tuvak,
 Bezabon, jinni Tuvak.
 Tarqalib ketdi mish-mish,
 Bu tepadan bo'lgan ish.

Qaydasan, marmar oxur?
 Har tarafda urho-ur.
 Etimizni yedik biz,
 Ketimizni yedik biz.

Tuvak xo'rlar, qing'irlar –
 O'tkan-ketkan ming'irlar.
 Uzoqlarga yo'rtamiz,

Lunjimizni yirtamiz,
Oqsoqollar kengashib
Yetib keldi engashib.

Non yeymiz, suv ichamiz,
Endi qayga uchamiz?

Marmarning mayini yo'q,
Ovqatning tayini yo'q.
Sen asli kerakmiding,
Sen bizga tirgakmiding?

Alvido, yalpoq tuvak,
Og'zingga qalpoq Tuvak.

1993

XUDBIN UCHUN MARSIIYA

Hech kimga inonmadim yorug' dunyoda,
Inonmadim otamga, onamga inonmadim.
Bolamga inonmadim, men – sho'rlik.
Boshqasini tilga olmadim hatto.

Qattiq sevdim O'zimni –
Yashadim men uning
O'limin kutib
Mozorida bir to'yib yig'lamoq uchun.

1980

BOSH SENZO'RGGA QAYG'ULI SO'NET

Seni ardoqlardi Sho'ro zamoni,
Yanada omading yurishdi bu kun.
So'zning tillosini, so'zning somonin
Tergaysan matnlar ustida beun.

Maqsuding ne edi, ne kunga qolding,
Nelarni o'ylading, qorovulbobo?
Bir she'r yozmading sen, kechikding, tolding,
Afsus, ilm-u fandan bo'lding mosuvo.

Hech kim ko'kragingga taqmadi nishon,
Barcha hayron o'tdi cheksiz sabringga.
Sen Erkin, So'z Erkin. Qalbingga ishon!

Bir kimsa yetarmi sening qadringga?
Uchinchi qabatga yetding parishon,
Asta kirib ketding g'arib qabringga.

2001

BIR MUARRIXGA XASTA SO'NET

Og'zingga tupurgan shaytoni la'in,
Pul desa, o'zingni tomdan otasan.
Kimlarga qahhorsan, kimlarga mayin,
Tarixni buzasan, iymon sotasan.

Burning ostidadir yuhonafas jarlik,
Mushukdek suykanib, itdek hurasan.
Kimlarni aldaysan qilib o'jarlik,
Yolg'onning ustinda bazm qurasan.

Yolg'on yem tortasan, axir yigitsan,
Ko'rib ketdi Azroil qamatayin,
Ortiqcha tirnoqsan, ortiqcha etsan,

Izingda izing yo'q, so'zingda tayin.
Sen hali kuchuksan, havaskor itsan,
Ammo quturgan it bo'lishing tayin.

2001

MATBUOT AMIRIGA ESDALIK SO'NET

Matbuot amiri deydilar sani,
O'zing Rustamsan-u, shohning g'ulomi...
Ozod So'z – Haqiqat, Haqning mahzani,
Oxir parchalanur yolg'onning domi.

Yolg'onning tiyg'ida o'ylab qadam bos,
Kimni erkalaysan, kimni chopasan.
O'zingni aldaysan, qorningni, xolos,
Haqiqatni aldab nima topasan?!

Men-ku bir faqirman hamma qatori,
Duduq shoiringman, kamso'z oshig'ing.
Siniq bir qalamdir qo'limda bori,

Sening qo'llaringda tillo qoshig'ing.
Dilimda ozorim, tilimda torim,
So'zning osmonida sening qo'shig'ing.

2001

AZIM SUYUNGA HAZIL SO'NET

Bir shovvoz bir o'yin o'ylab topibdir,
 To'rt yoqqa ko'z yumib yugurmak emish.
 Do'stining ko'ziga tupurmak emish,
 Shovvoz bola gazet tomon chopibdir.

Juda mashhur bo'libdir ushbu o'yin...
 Hatto o'ynar emish sho'rlar, cho'kchalar...
 Qosh qoqib o'ynarmish hatto cho'chqalar,
 Tuyalar o'ynarmish cho'zgancha bo'yin.

Yog'liq o'yin emish sirli, yaltiroq,
 Ko'plarning ketibdir yuragi, tomi.
 Bu o'yin dovrug'i uchibdir yiroq.

Bormish yana bu yumushning davomi...
 O'yinning ma'nosi yo'q ekan, biroq
 «Azim Suyun» ekan shunchaki nomi.

2001

SOTTI BERDIGA SHUURSIZ SO'NET

Sotti Berdi, sho'rlik ayg'oq, qayg'urma,
Qo'ynimda hech narsa yo'qdir, ko'ngil to'q.
Boshingni behuda toshlarga urma,
Sen axtargan balo axir menda yo'q.

Soqolimni yulma, yoqamdan olma,
Pusib og'u solma, cho'ntagim yirtiq,
O'q-mo'qingni tiqma, yo'lingdan qolma,
O'zing topganingni o'z-o'zingga tiq.

Oqni qora deysan, tillani temir,
Nohaqsan, najasni osh deb urasan.
Karmisan, ko'rmisan, nimasan axir?

Qaqqayib boshimda doim turasan.
Kimsan?! Yalog'i hech to'lmagan sagim?!
Ammo qonga to'ldi nechuk yuragim?

EY IYMON ASIRI, VIJDON TUTQUNI,
Qismatda bor ekan bu vahshat, zo'rlik.
Ko'zingda umidning g'arib uchquni,
Ko'ksingda inonchning imdodi sho'rlik.

Kechalar bosriqding tushda, ro'yoda,
Kunduzlar boshingda sindi kaltaklar.
Haq bilur, sen haqsan, haqsiz dunyoda
Sendan xabar olsin hurlar, malaklar.

Sening yuragingni koinot bilsin,
Senga kulib boqsin osmonning ko'zi,
Qattol Ahramanning bag'rini tilsin.

Sabr-Toqat bersin Haqiqat so'zi.
Ozod dunyolarning xabari kelsin,
Qoshingga bir kelsin Bir-u Bor o'zi.

2003

MUNDARIJA

Tarjimayi holim.....	4
«Xato qildim» (1978 yil).....	8
«Hijrat» (1973 yil).....	9
«Shoir qismati».....	9
«Turkiston yodi» (1981 yil).....	10
«Assalomu alaykum, dorning og'ochi».....	10
«Yoshlik zangori fasl...» (1977 yil).....	10
«Yana qaytib keldim» (1966 yil).....	11
«Muhabbat» (1977 yil).....	11
«Mening otam Odam, momom Havodir...».....	14
Alaniya.....	15
Siyovush.....	18
«Ufq – yaralangan alvon. To'lg'anar...».....	21
«Ko'zimning g'orida parchinlangan...».....	22
«Avval xayol eding, bir xayol, xolos...».....	23
U dunyoga, onamga maktub.....	24
«Shoir, men uyg'ondim. Dovdirab turdim...».....	26
Adashgan ruh.....	27
Qora devor.....	31
Thakurning oxirgi she'ri.....	35
Tavba.....	38
Barno bonu.....	40
Munajjim.....	42
Sensiz.....	44
«Shoir, Ilhomning bir qo'lida xanjar...».....	46
Avtobus derazasidan qarab ketsang.....	47
Eduard Veydenbaum.....	48
«Chag'alayim, mehmon, chag'alay...».....	49
«Zangori og'ochman. O'zim osaman...».....	50
«Ko'zimda g'ildirar xo'rlangan xilqat...».....	51
«Iymon asirlari quyoshga boqar...».....	52
Chingiz Aytmatov.....	53
Yo'lovchi.....	54
Er farzandi.....	56
Hamlet.....	58
Thakur va Srabon yomg'irlari.....	60
She'riyat.....	61
«Yasatib qo'yibdir senga bir dunyo...».....	62

Bayronning so'nggi safari.....	64
Van Gog.....	67
Mikelanjelo sevgisi	68
Aleksandr blok	70
Abdurauf Fitrat	72
Abdullajon marsiyasi.....	74
Betxoven	77
Karlo Kaladze diyorida	78
Lutfixonim. «Uyg'on, bolam!».....	81
Isikava Takuboku xotirasiga.....	82
Yegeshe Charens xotirasiga.....	82
Viktor Xaraning so'nggi qo'shig'i	83
Verlen	85
Latoniya. Riga. Uldis Berzinsh uchun	86
Muktibodh duosi	94
Abdulhamid Cho'lponga muxammas	97
Abdulhamid Sulaymon Cho'lpon	98
Usmon Nosir	100
Abdulla Qodiriy g'azaliga muxammas.....	102
Usmon Nosirga muxammas	104
Tavfiq Fikrat kitobiga yozuv.....	106
Gyotedan.....	107
Muhabbat	108
Diloromning ko'zlari.....	112
Sunbula.....	114
«Balki, o'chgan edim yodingdan...»	116
«Ko'zimga to'qinar malolat, tuman...».....	117
Onamga xat	118
«Xato qildim, sevgilim...»	120
Hijratda ona allasi.....	121
«Pochta. Telegraf. Telefon. Kirdim...»	124
Munojot.....	126
Yonayotgan ayol	127
Xiyonat.....	128
«Men bilaman, vujuding bo'zlar...».....	130
«Yomg'ir emas, marvarid yog'ar...».....	131
«Daryo mavjlariga yozilmish g'azal...».....	132
«Daftardan bir varaq boqadi kulib...».....	133
«Hayot ummonida bir-birin bilmay...».....	134
«Yomg'ir yog'ar, shig'alab yog'ar...»	135

«Bir qushcha derazam yonida...»	136
«Eslaysanmi, izg'irin kecha...»	137
«Men kimnidir kutaman mahzun...»	138
«Yomg'ir ham tinmadi uzun kun...»	140
«Derazamga uriladi qor...»	141
«Men seni sevamanmi? Bilmayman...»	142
«Ostonamda yotar do'stimning iti...»	142
«Oh, Turkiston, ko'zim yo'lingda...»	143
«Qorlarga qorishdi osmon...»	144
«Qorayib ketdi ko'ksimdagi qorlar...»	145
«Umrinni sovurding deb...»	145
«Bukun bir tush ko'rdim. Tushimda...»	146
«Kulrang bulut kezinadi jim...»	147
«Sukut saqlar bir daraxt salobat to'kib...»	148
«Aylanib tushar qor yo'limga...»	149
Oydinlik	150
«Uyg'on, ey malagim, tur, o'rningdan tur...»	152
«Yangi tong...»	153
Uchinchi do'st	154
«Og'ushiga olar kunduzni...»	155
«Xayrlashdik... O'ynar kapalak...»	156
«Bir so'z bor...»	157
«Seni menga betob dedilar...»	158
«Huvillagan uyda qisilar yurak...»	159
«Derazamdan boqar zulumat...»	160
«Pag'a-pag'a oppoq qor yog'ar...»	161
«Birga tug'ildik-ku, yuragim...»	162
Shabnam	163
Shoir	164
«Qayga uchmoqdasiz, qayga, bulutlar...»	166
«Ayt-chi, meni unutdingmi...»	167
San'atkor	168
«Sohil bo'ylab borardi bir chol...»	170
«Yulduzlarga men ham qarayman...»	171
Egalari tashlab ketgan uy	172
Oddiy kasrlar	173
Vaqt	174
San'at tushunchasi	175
Oddiy gap	176
Shodlik	177

Odamning bolasi	178
«Ishq-vafodan soʻzlaganlarim...»	180
«Mana, chaqmoq chaqdi nogahon...»	181
«Yorugʻlikni oʻgʻirlab sekin...»	182
«Yoshlik – zangor fasl. Kechdi, sargʻardi...»	183
Bir lahza dostoni	184
«Bul xafa kecha kechar...»	185
Yoshlik	186
«Hayot jomi ichra oqamiz...»	188
«Bir yoni baland togʻ, mudraydi besas...»	189
«Mana shundoq kechar kunlarim...»	190
«Izlaysanmi sen-da bir panoh...»	192
«Koʻzlarimning osmonlarida...»	194
«Oylar oʻtdi va yillar oʻtdi...»	196
«Yulduzlar buncha ham behisob...»	197
«Muncha gʻamgin boʻlmasa oʻylar...»	198
«Binafsha, ismingiz umidli...»	199
«Bir kun yoʻlga otlansam tanho...»	200
«Bu kun mening yuragim boʻm-boʻsh...»	201
Dengizni sevadi, dengiz uni sevmaydi	202
Maqtov	203
«Osmon naq boshimning ustida turar...»	203
Itlar	204
Soya	206
«Dolgʻalarning shoshqin odimi...»	208
«Moviy osmon etaklarida...»	208
E.D.R. Qabringni ziyorat qilgali keldim	209
«Tun yaqin, daraxtlar junjika behol...»	210
«Yana jimlik, yana sukunat...»	212
«Yiroq ketdim ona yurtimdan...»	212
Shoir	213
«Bugun yashash kerak. Ha. Xuddi bugun...»	213
«Yuragimdan maskan axtarib...»	214
Qoʻrquv	215
«Butun umr oʻylar etar band...»	216
Javob	216
«Siniq osmon, bir yulduz mudrar...»	217
Shuhrat Abdurashid mozorida	218
Jasorat	219
Hujjat	220

Go'yoki men.....	221
So'zlar.....	222
Bir kishining o'lim oldidan o'g'liga aytganlari.....	223
«Men yolg'izman, g'uluv, hayajon...».....	224
«Xayr, dada, biz endi ko'risha olmaymiz...».....	225
Yetim.....	226
«O'tiribman jar yoqasida...».....	227
«Uzoqlarda itlar huradi...».....	228
«Hech narsa behuda emas bu on...».....	229
«Telbalarcha qarayman goho...».....	230
Siyovush faryodi.....	231
Vatan haqida Bernd Iensshga maktubim.....	232
Turkiston yodi.....	236
Shamollar.....	238
«Cheksiz-cheksiz daqiqalardan iboratdir...».....	239
«Shamol, sochlarimni tarama...».....	240
Bitiktosh.....	241
She'riyat.....	242
«Sen ayt, bu kun sening aytganing aytgan...».....	243
Agar.....	244
Baxt va tashvish.....	246
So'zlar.....	247
Ona tilim.....	248
Ona Turkiston.....	250
«Yana qaytib keldim, chang to'zgan...».....	252
Cho'li Iroq.....	254
«Hayron, mag'lub bu koinot...».....	255
«Men o'tkinchi, men faqat mehmon...».....	256
«Talpinadi, shunday kuladi...».....	257
Yurak.....	258
«Dilgir musiqa oqardi...».....	260
«Uyg'onar turkiston, uyg'onar dunyo...».....	261
Bog'chasaroy fontani.....	262
Sayyod navo.....	264
«Uxlama sen, haqiqat...».....	266
Qadimiy turkiylardan.....	267
«Ko'nglim qorong'udir, tevarak tutun...».....	268
Xarita.....	270
«Muallaq qo'llardek bulutlar...».....	271
«Ey siz to'yganlar...».....	272

«O'zingni ayama, borayotgan ildiz...»	273
«So'nmas ruhimizda matonat aslo...»	274
«Sochimni yuladi izg'irin...»	275
«Men sizni sevaman, Alloh kechirsin...»	276
«Soat sindi, soatlar sindi...»	277
«Nega she'r yozasiz? – So'radi oshnam...»	278
«Yodingdami, qanday tun edi...»	279
«Qurbonlikka meni so'ydilar...»	280
«Meni haydang, meni yo'latmang...»	281
«Hech kimga inonmang, hammasi yolg'on...»	282
«O, xayollarning yo'llari olis...»	283
«Ha va yo'qdan iboratdir qisqalik...»	284
«Sen ko'p yashading, buyuk tosh...»	285
«Bu qanday oroldir, osmon ko'rinmas...»	286
«Oy, nurlaringni yig'ishtirib ol...»	287
«Kunduz: chiq-chiq...»	288
«Ichingdagi g'amingni ber menga, yo'lovchi...»	289
«Men bilmayman yoshim nechadir...»	290
«Ayting, nima qilay...»	291
«Shamolga osilib yashadim...»	292
«Mana zahar, hozir ichaman...»	293
«Tonggacha suhbat qurdim daraxtlar bilan...»	294
«Eh, qandayin kun edi, bilmam...»	295
«To'xta deyman...»	296
«Ko'ksimning chap tomoni tinsiz og'rir...»	297
«Albertidan...»	297
«Meni ta'qib etar shoir degan nom...»	298
Haqberdining baytali uchun	299
Mamatning quturgan iti uchun	300
O'tkirning quyoni uchun marsiya	301
Tuvakning o'limiga marsiya	302
Xudbin uchun marsiya	305
Bosh senzo'rga qayg'uli so'net	306
Bir muarrixga xasta so'net	307
Matbuot amiriga esdalik so'net	308
Azim Suyunga hazil so'net	309
Sotti berdiga shuursiz so'net	310
«Ey iymon asiri, vijdon tutquni...»	311

Adabiy-badiiy nashr

Rauf Parfi

IYMON ASIRI

Muharrir: Abdulla SHAROPOV

Badiiy muharrir: Bahriddin BOZOROV

Texnik muharrir: Dilshod NAZAROV

Musahhih: Parvina NARZULLOYEVA

Kitobni tayyorlashda Xurshida Mamatova va
Sulhida Yolg'izning shaxsiy arxividan foydalanildi.

Terishga berildi: 05.07.2022-y.

Bosishga ruxsat etildi: 14.12.2022-y.

Ofset qog'oz. Qog'oz bichimi: 84x108 1/32.

Ofset bosma. Hisob-nashriyot t.: 10,2.

Shartli b.t.: 16,8.

Adadi: 1500 nusxa.

Buyurtma № 136/312.

«AKADEMNASHR» nashriyotida tayyorlandi
va muqovalandi.

100185, Toshkent shahri, Chilonzor tumani, So'galli ota
ko'chasi 5-uy.

Tel.: (+99899) 433-16-77

e-mail: info@akademnashr.uz

web: www.akademnashr.uz

Kitob matni «Print Line Group» XK bosmaxonasida chop
etildi.

49,000

1 010600 981394

49000

lymon asiri

ISBN 978-9943-8518-3-2

9 789943 851832